

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΩΝ "ΑΘΗΝΩΝ,"

ΕΤΟΣ Γ'. ΙΟΥΛΙΟΣ ΑΡΙΘ. 7

Η ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΣ ΠΡΕΣΒΕΙΡΑ
Κ^Α ΑΝΝΑ ΛΑΜΠΡΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ

ΤΟ ΓΕΝΟΣ ΚΡΟΚΕΛ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

366 ΣΠΟΥΔΑΙΑ ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

[Ἐκ Χριστοῦ μέχρι σήμερον]

ΙΟΥΛΙΟΣ

182.— Τῆ 1 Ἰουλίου 1899.— Ἐναρξίς λειτουργίας τῶν Ποινικῶν Δικαστηρίων τῶν Νομῶν Χανίων, Σφακίων καὶ Λασηθίου. (Ἐπίσ. Ἐφημ. Κρητ. Πολιτείας.)

183.— Τῆ 2 Ἰουλίου 1878.— Ὑπογραφή τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου, διὰ τοῦ 55 ἄρθρου τῆς ὁποίας ἀνελάμβανε ἡ Πύλη τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐφαρμόσῃ αὐστηρῶς ἐν Κρήτῃ τὸν Ὅργανικὸν Νόμον, ἐπιφέρονσα τροποποιήσεις, αἵτινες ἤθελον κριθῆναι δίκαιαι. (Συνθ. Βερολίνου.)

184.— Τῆ 3 Ἰουλίου 1669.— Καταστροφή Γαλλικοῦ ἑπικουρικοῦ στρατοῦ εἰς Ἡράκλειον ἐξ ἀναφλέξεως ὑπονόμου. (Δάπερ.)

165.— Τῷ 670 ὁ Ἄνδρέας Ἱεροσολυμίτης, καταγόμενος ἐκ Λαμασκῶν, ἐστάλη εἰς τὴν ἕκτην Οἰκουμένην Σύνοδον· κατόπιν ἐγένετο Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης. Ἡ Ἐκκλησία ἐορτάζει νῆν μνήμην του τῆ 4 Ἰουλίου. Ἀπέθανεν ἐν Ἐρρεσσῶ Μυτηλίνης. (Ἀκολουθία Ἀγίων.)

186.— Τῆ 5 Ἰουλίου 1887.— Ἰσχυρόταται δονήσεις σεισμοῦ διαρκείας 35'. Ἐν Ἡρακλείῳ πλεῖσταί οἰκίαι διεσπάσαν, εἰς Ὀθωμανὸς ἀπέθανεν ἐκ φόβου, πολλοὶ ἐρριφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Πανικὸς ἐν τοῖς Παρθενάγωγείοις Χανίων καὶ Ἡρακλείου, ὅπου κατὰ σύμπτωσιν ἐτελοῦντο αἱ ἐξετάσεις. (Στατ. Πληθ. Κρήτης.)

187.— Τῆ 6 Ἰουλίου 1887.— Οἱ αὐτοκρατορικοὶ ἀπεσταλμένοι Μαχμούτ Τζελαλεδίν Πασσᾶς καὶ Ἀχμέτ Ρατίπ Πασσᾶς προεκήρυσαν τὴν ἀπάντησιν τῆς Πύλης εἰς τὰ αἰτήματα τῆς Γενικῆς τῶν Κρητῶν Συνελεύσεως, συνιστάμενην εἰς τὸ νὰ χορηγῆται τὸ ἥμισυ τῶν τελω-

νειακῶν ἐσόδων ὑπὲρ τῆς παιδείας, νὰ δαπανᾶται ἐπιτοπίως τὸ ἥμισυ τοῦ περισσεύματος τῶν δημοσίων προσόδων, νὰ ἐπικυρῶνται ἢ νὰ ἀπορρίπτονται τὰ ψηφίσματα τῆς Γενικῆς τῶν Κρητῶν Συνελεύσεως ἐντὸς τριμηνίας, ἀρχομένης μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς των εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην καὶ νὰ διορίζονται καὶ εἰς τὰ Τελωνεῖα Χριστιανοὶ ἔχοντες τὴν δεοῦσαν ἰκανότητα. (Ἐφημ. Πατρὶς τοῦ 1887 φύλ. 98.)

188.— Τῆ 7 Ἰουλίου 1858.— «Τὸν καιρὸν τοῦ Μαυρογένη» (ἡ ἐποχὴ ὀνομάσθη καὶ «Ἐνοπλος διαμαρτυρήσης») διὰ φερμανίου ἀφένθησαν εἰς τοὺς κατοίκους τὰ ὄπλα ἔπαυσεν ἡ ἐπέμβασις τοῦ Μουλλά εἰς τὰ ὄρφανικὰ καὶ κληρονομικὰ τῶν Χριστιανῶν, καθιερώθη ἡ ἐκλογὴ τῶν συμβούλων ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ἐμετριάσθη ἡ δεκάτη τῶν ἀχύρων. Ἡ προκήρυξις ἐγένετο ὑπὸ τῶν Αὐτοκρατορικῶν ἀπεσταλμένων Ἀχμέτ Πασσᾶ μέλους τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου καὶ Ρεμζή Ἐφένδη μέλους τοῦ Συμβουλίου τοῦ Τιτζαρέτ. (Κρητ. Κώδ. Ἐκδ. Α΄.)

189.— Τῆ 8 Ἰουλίου 1841.— Ἀπόβασις εἰς Κρήτην δύο χιλιάδων στρατιωτῶν Ἀλβανῶν, ὑπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη. (Χρονολ. Πίναξ I. Δ. Σταματάκη.)

190.— Τῆ 9 Ἰουλίου 251.— Μέγας σεισμὸς καταστρέψας μέγα μέρος γῆς τῆς Κρήτης (Στατ. Πληθ. Κρήτης) καὶ πανώλης, ἐπενεγκούσα μεγάλην φθορὰν εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς νήσου. (Μονογραφία Γ. Ἰακ. Καλαϊσάκη ἐν Ἀμύνῃ.)

191.— Τῆ 10 Ἰουλίου 1906.— Οἱ ἐν Χανίοις Γενικοὶ Πρόξενοι τῶν τεσσάρων Προστατῶν Δυνάμεων διεκοίνωσαν, ὅτι αἱ Κυβερνήσεις αὐτῶν συνεφώνησαν νὰ λάβωσι τὰ ἐπόμενα μέτρα: μεταρρυθμισιν τῆς χωροφυλακῆς,

παράτασιν τοῦ προσθέτου φόρου 3 ο)ο πρὸς διευκόλυνσιν συνάψεως δανείου 9,300,000 δραχμῶν, ἐξ ὧν 3,000,000 θὰ χρησιμοποιηθῶσι δι' ἀποζημιώσεις Κρητῶν καὶ Ἑλλήνων, τὸ δ' ὑπόλοιπον δι' ἔργα δημοσίου ὠφελείας ἐπέκτασιν εἰς τὴν Κρήτην τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἐλέγχουτῶν Ἑλληνικῶν οικονομικῶν καὶ σύστασιν πρὸς τοὺς Γεν. Προξένους ν' ἀπευθύνωνται διὰ τὰς τρεχούσας ὑποθέσεις πρὸς τοὺς ὑπευθύνους Συμβούλους τῆς Κρητικῆς Κυβερνήσεως. (Ἐπίσ. Ἐφημ. Κρητ. Κυβερνήσεως.)

192.— Τῆ 11 Ἰουλίου 1868.— Ἀπεβίβασεν ἡ «Ἐνωσις» εἰς Πλακιὰν Ἀγίου Βασιλείου διακοσίους εἰκοσιοκτὼ Κρήτας καὶ ἐξεφόρτωσε δύο χιλιάδας ἑξακοσίους πενήκοντα σάκκους ἀλεύρου καὶ τριακόσια κιβώτια πολεμοφοδίων. (Ἡμερολόγιον Ν. Σουρμελῆ.)

193.— Τῆ 12 Ἰουλίου 1841.— «Διάλυσις» τῆς ἑπαναστάσεως τῶν Χριστιανῶν τῆς Κρήτης διὰ πολιτικῶν ραδιουργιῶν ἢ τῆς κακῆς ἀσκήσεως τῶν ὑποκινησάντων αὐτὴν καὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τὴν ἐπαναστάσιν δι' ἀγγλογαλλικῶν πολεμικῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα». (Χρονολ. Πίναξ Σταματ.)

194.— Τῆ 13 Ἰουλίου 1463.— Διάταγμα τοῦ Δόγη τῆς Ἐνετίας Μαύρου ἐπιτάσσει τὸν Δούκα τῆς Κρήτης Βερνάρδον Δονάτον νὰ πληρῶνῃ τακτικῶς εἰς τὸν προδότην Ἰσραηλίτην Δαυὶδ Μαυρογόνατον τὴν ἐκ πεντακοσίων φλωρίων ἐτησίαν σύνταξιν, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν «ὅτι τὸν ἔβραϊον, ἀλλὰ τὴν πρὸς τὴν πολιτείαν πίστιν τοῦ ἔβραϊου». (Ἄθαν. Σκληροῦ ὁ Κρητικὸς Πόλεμος.)

195.— Τῆ 14 Ἰουλίου 1645.— Οἱ ἐν τῷ παραλίῳ φρουρίῳ τῆς πρὸ τῶν Χανίων νησίδος Θοδωροῦ πολιορκούμενοι Ἐνετοὶ ἀνετίναξαν αὐτὸ δι' ὑπονόμων, ἵνα μὴ παροδοθῶσιν εἰς τοὺς ὀθωμανοὺς καὶ «ἐκ τῆς ἐκρήξεως μέρος μὲν τῶν ἐπ' αὐτοῦ καὶ παρ' αὐτῷ ἐξεσφενδονίσθη ἀστραπηδὸν εἰς τὰ ὕψη, ἕτερον δὲ μέρος αὐτόχρομα ἐψήθη συνεπῶς ἐγένετο βορὰ τῶν φλογῶν πληθὸς ἀπειρον πορθητῶν τε καὶ πολιορκουμένων». (Ταρίχι Νεμηᾶ.)

196.— Τῆ 15 Ἰουλίου 1899.— Ἐναρξίς τῆς λειτουργίας τῶν ποινικῶν Δικαστηρίων τῶν Νομῶν Χανίων καὶ Ρεθύμνης. (Ἐπίσ. Ἐφημ. Κρητ. Κυβερνήσεως.)

197.— Τῆ 16 Ἰουλίου 1901.— Διὰ τοῦ ἐπ' ἀριθ. 304 Νόμου ὠρίσθη, ὅτι εἰς τοὺς μετοβαλόντας θρησκεία ἀπὸ τοῦ 1856, ὅτε ἐξεδόθη τὸ «Χάτι Χουμαγιόν» ἢ διαφορὰ τοῦ θρησκευάτος οὐδόλως ἐπηρεάζει τὴν κτῆσιν, ἢ ἀπώλειον, ἢ τὴν ἀσκήσιν οἰουδήποτε προσωπικοῦ ἢ ἐμπραγμάτου δικαιώματος, οὐδ' ἀπαλ-

λάττει νομίμου ὑποχρέωσος συμφώνως ταῖς διατάξεσι τοῦ «Χάτι Χουμαγιόν» τούτου καὶ ταῖς ἀποφάσει τῶν κατὰ καιροὺς Γενικῶν Συνελεύσεων. (Ἐπ. Ἐφημ. Κρητ. Κυβερνήσεως.)

198.— Τῆ 17 Ἰουλίου 1905.— Οἱ πρόξενοι τῶν τεσσάρων Προστατῶν Δυνάμεων προεκήρυσαν τὸν στρατιωτικὸν Νόμον ἐν Χανίοις, Χαλέπα καὶ μερικῶς εἰς τὸν Νομὸν Ἡρακλείου. (Νέα Ἐρευνα καὶ Θέρισσ.)

199.— τῆ 18 Ἰουλίου 1822.— «Κατὰ τὴν» πεισματώδη μάχην τοῦ Κρουσῶνος κατέφυγον εἰς τὴν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἐκκλησίαν τοῦ ἀγγίου Χαραλάμπους τριακόσιοι πενήκοντα πέντε Ἀλβανοὶ καὶ 15 τουρκοκρήτες. Ἐν αὐτῇ περιεκυκλώθησαν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὁποιοὶ ἀναβάντες ἐπὶ τοῦ θόλου ἤνοιξαν ὅπας, δι' ὧν ῥίψαντες διάφορα ρουχικὰ βουτημένα ἐν ἐλαίῳ καὶ ἄλλας ἐμπρηστικὰς ὕλας τοὺς ἐστενοχώρησαν δεινῶς· καὶ ἄλλοι μὲν τούτων ἐξορμῶντες ἐφονεύοντο ὑπὸ τῶν περιισταμένων ἄλλοι δ' ἀπέθνησκον ἐξ ἀσφυξίας καὶ ἐπὶ τέλους δύο καὶ μόνον ἐσώθησαν». (Ἀπομνημ. Κριτοβουλίδου.) Ὁ χρονολογικὸς πίναξ Σταματάκη σημειοῖ τὴν 14 Ἰουλίου 1822.

200.— Τῆ 19 Ἰουλίου 1901.— Δυνάμει τοῦ ἐπ' ἀρ. 380 τῆς 19 Ἰουλίου 1901 Νόμου διωμολογήθη μετὰ τῆς Κρητικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ δημοσίου ὀθωμανικοῦ χρέου σύμβασις, κατ' ἣν «Ἡ Διεύθυνσις τοῦ δημοσίου ὀθωμανικοῦ χρέους παραιτεῖται τῆς ἀσκήσεως πάντων τῶν ἐν Κρήτῃ δικαιωμάτων καὶ προνομίων αὐτῆς ἀπέναντι τῆς πληρωμῆς δρ. χρ. 1,500,000, καὶ τῆς ἐκχωρήσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἄλατος» ὑπὸ διαφορῶν ὄρων ἐπισυνημμένους εἰς τὸ ἐπ' ἀρ. 208 τῆς 23 Ἀυγούστου 1901 Ἡγεμονικὸν Διάταγμα. (Ἐπίσ. Ἐφημ. Κρητ. Κυβερνήσεως.)

201.— Τῆ 20 Ἰουλίου 1876.— Ἀφίξις τοῦ Καδρῆ βεη Νομάρχου Κωνσταντινουπόλεως ὡς Αὐτοκρατορικοῦ Ἀπεσταλμένου (Κρητικοὶ Κώδικες Ἐκδ. Α΄) τότε προεκηρύχθησαν αἱ ἐπόμεναι παραχωρήσεις: Νὰ συσταθῆ Τράπεζα, ἔχουσα ἀντίκρουσμα τὰ κεφάλαια τοῦ Κοινοφελοῦς Ταμείου, νὰ ἐξουρεθῆ τρόπος ἐλαττώσεως εἰς 9 ο)ο τῶν πρὸς τὰς ὄρφανικὰς Τραπεζὰς χρεῶν, νὰ ἐξετασθῶσι τὰ χρεῖα τῶν μουλτεζιμιδῶν καὶ διαγραφῶσι τὰ τῶν ἀπόρων, νὰ διανεμηθῆ εἰς τὰ σχολεῖα τῶν δύο ἐνοίκων στοιχείων ὁ τόκος τῆς ἀποδοθείσης προσθέτου δεκάτης 2 1)2 τοῖς ἑκατὸν, νὰ χαρισθῆ ὑπὲρ τῶν σχολείων τὸ περισσεῦμα τῶν βακουφικῶν ἐσόδων, μετὰ τὴν ἐπισκευὴν τῶν τζαμιῶν, νὰ ἐνεργηθῶσι τὰ εἰκότα διὰ τὴν ἀναγκαστικὴν ἐκπαί-

δενσιν τῶν παιδων. νὰ συνταχθῆ δημοτικὸς Νόμος, νὰ δοθῶσι προνόμια εἰς τοὺς ἰδρύνοντας ἐργοστάσια καὶ γεωργικὰς καὶ ἐμπορικὰς ἱραπέδας, νὰ ἐπιτραπῆ ἢ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους σύστασις τυπογραφείων καὶ φιλεκπαιδευτικῶν συλλόγων καὶ ἡ ἔκδοσις ἐφημερίδων νὰ διορισθῶσιν ἀγροφύλιαι, νὰ συντηρῶνται τὰ ἔκθετα ὑπὸ τῶν Δήμων, νὰ ληφθῆ κρόνοια διὰ τὰς προσόδους τῶν κτημάτων, νὰ γίνεται δημοσίᾳ ἡ διαδικασία τῶν μὴ προσβαλλουσῶν τὰ χρηστὰ ἡθὴ ὑποθέσεων, νὰ ᾧσιν ἀνεξαιρέτως δεκτοὶ εἰς τὴν χωροφυλακὴν οἱ ἔχοντες τὰ κατὰ τὸν σχετικὸν Νόμον προσόντα, καὶ νὰ διορίζονται Χριστιανοὶ καὶ Ὄθωμανοὶ ἀδιακρίτως εἰς τὰ γραφεῖα τῶν συμβουλίων καὶ δικαστηρίων, ἀρκεῖ νὰ ᾧσιν ἱκανοί.

202. — Τῆ 21 Ἰουλίου 1865. — Μέγας σεισμός, καταστρέψας πλεόν τῶν ἑκατὸν πόλεων (ἴσως χωρίων) τῆς Κρήτης. Στατιστ. πληθ. Κρήτης), Περὶ τὸν ὄρθρον τῆς ἡμέρας σεισμός, συμβὰς καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ κατέστρεψεν ἐν Κρήτῃ δέκα πόλεις. (Von Hoff). Κατὰ τὸν Lacroix κατὰ τὸν σεισμὸν τοῦτον μέγα μέρος τῆς νήσου κατεκλύσθη ὑπὸ πλημμύρας.

203. — Τῆ 22 Ἰουλίου 1825. Ἀνεχώρησαν ἐκ Ναυπλίου ἑπτακόσιοι Κρήτες ὑπὸ τοὺς Ἰωάννην καὶ Βασίλειον Χάληδες, Ν. Οἰκονόμου, Ἐμμ. Ἀντωνιάδην κλπ. καὶ ἑκατὸν πενήντα ἐκ Μονεμβασίας ὑπὸ τὸν Ἰάκωβον Κουμῆν καὶ κατηυθύνθησαν εἰς Κρήτην πρὸς ἄλωσιν τῆς Γραμβούσης, μὲ δεκατρία πλοίαρια, ἐν οἷς ἡ «Σκύλλα τοῦ Τομπάζη. (Ἀπομνημ. Κριτοβουλίδου).

204. — Τῆ 23 Ἰουλίου 1868. — Μάχη εἰς Ροδάκινον, καθ' ἣν ὁ ἔχθρος, καίτοι ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν πλοίων του, βαλλόντων ἐκ μικρᾶς ἀποστάσεως, ἵεχώρησε καὶ κατέφυγεν εἰς Φραγκοκάστέλλον. (χειρόγρ.)

205. — Τῆ 24 Ἰουλίου 1909. — Ὁ ἐν Χανίοις Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἀγγλίας ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν τὰ ἀκόλουθα: «Ἐπεφορτίσθη παρὰ τῆς Κυβερνήσεώς μου νὰ παραστήσω ὑμῖν τὸν ἄμεσον κίνδυνον ὅστις ἐπίκειται κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκ τοῦ ἐπισποδίου τῆς σημαίας, ἥτις ὑψοῦται κατὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος Χανίων καὶ νὰ προσθέσω, ὅτι, ἂν ἐξακολουθήσῃ νὰ ὑψοῦται ἡ σημαία αὕτη, αἱ Δυνάμεις θὰ εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀποβλέψουν εἰς τὴν ἐκ νέου κατοχὴν τῆς νήσου ὑπὸ διεθνῶν στρατευμάτων» (Ἐπίσ. Ἐφημ. τῆς Κρητ. Πολιτείας).

206. — Τῆ 25 Ἰουλίου 1901: — Διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 427 Νόμου κατηργήθησαν τὰ ἐπαρ-

χεῖα. (Ἐπίσημος Ἐφημερὶς Κρητικῆς Πολιτείας.)

207. — Τῆ 26 Ἰουλίου 1866. — Ἡ ἐπαναστατικὴ Γενικὴ τῶν Κρητῶν Συνέλευσις ἀνεκήρυξε Γενικὸν Ἀρχηγὸν τῆς Νήσου τὸν Κρητὰ Στρατηγὸν Δημήτριον Καλλέργην ὑπασπιστὴν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων καὶ εὐνοούμενον τοῦ Γ' Ναπολέοντος, καὶ τοὺς Βασίλειον Σαπουντζάκην καὶ Χαράλαμπον Ζυμβρακάκην ἀντισυνταγματάρχας τοῦ Ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ ὡς ἀρχηγούς τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς Νήσου· ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀποδεχθῶσι τὰς ἀρχηγίας ταύτας, (χειρόγρ.)

208. — Τῆ 27 Ἰουλίου 1896. — Ἐσφαξαν οἱ ὀθωμανοὶ εἰς τὸ χωρίον Ἀνάπολις τῆς ἐπαρχίας Πεδιάδος περὶ τοὺς ἑβδομήκοντα Χριστιανούς ἄνδρας, γυναῖκας, γέροντας, παιδιά καὶ ἱερεῖς· πέντε δὲ ἄνδρας, μίαν γυναῖκα καὶ ἓν βρέφος ἀφῆκαν ἡμιθανεῖς, ἐκλαβόντες αὐτοὺς ὡς νεκρούς. (Ἀλήθεια Ἡρακλείου.)

209. — Τῆ 28 Ἰουλίου 1879. — Ἰσχυρὸς σεισμός ἐν Χανίοις ἰδίως. (Στατ. Πληθ. Κρητῆς).

210. — Τῆ 29 Ἰουλίου 1821. — Μάχη κατὰ τὸ Θέρισον τετρακοσίων χριστιανῶν κατὰ πέντε χιλιάδων τούρκων· ἦττα τῶν τελευταίων, φονευθέντων ἄνω τῶν πεντακοσίων· χριστιανοὶ ἐφονεύθησαν δύο. (χρονολ. πίναξ Σταματάκη).

211. — Τῆ 30 Ἰουλίου 1909. Οἱ Πρόξενοι τῶν τεσσάρων Προστατίδων Δυνάμεων συνεδριάζοντες προσεκάλεσαν τὴν Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν, πρὸς ἣν ἀνεκοίνωσαν τὰ ἑξῆς: «Διὰ ν' ἀποσοβηθῆ ὁ ἐπικρεμώμενος ἐκ τῆς παροῦσης κλιταστάσεως κίνδυνος καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεως κατοχῆς τῆς Κρήτης ὑπὸ διεθνῶν στρατευμάτων, ἀναπόφευκτον εἶνε, ὥνα τὸ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκκενώσεως ὑφιστάμενον ἐν τῇ Νήσῳ καθεστὼς καταστῆ ἀπολύτως σεβαστὸν, ἰδίως καθόσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν, τὴν ὑψωθείσαν μετὰ τὴν ἄρσιν τῆς κατοχῆς». (Ἐπίσ. Ἐφημ. τῆς Κρητ. Πολιτ.)

212. — Τῆ 31 Ἰουλίου 1909. — Οἱ Πρόξενοι τῶν τεσσάρων Προστατίδων Δυνάμεων ἀνεκοίνωσαν τῇ Ἐκτελεστικῇ Ἐπιτροπῇ τὰ ἑξῆς: «Καὶ αὕτη ἡ αὐτονομία τῆς Νήσου δὲν δύναται νὰ διατηρηθῆ ἄνευ τῆς ἐνεργείας τῶν τεσσάρων Δυνάμεων, αἵτινες τὴν ἀπέκτησαν ὑπὲρ τῶν Κρητῶν, καὶ θέλει διακινδυνεύσει ἂν οὗτοι ἀποκρούσουν τὰς συμβουλάς αὐτῶν», (Ἐπίσ. Ἐφημ. τῆς Κρητ. Πολιτ.)

Γ. ΙΑΚ. ΚΑΛΑΪΣΑΚΗΣ

Ο ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΤΟΥ 1821

Α'.

Ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ πετρώδους λόφου, ἐφ' οὗ ἐγείρεται τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου, ἀποτελεῖ διὰ τῶν βυθιαζίων κλίσεών της μικρὰν κοιλάδα ἄγονον καὶ ξηρὰν, ἐφ' ἧς ἄκκνοι τῆδε κἀκεῖσε φυόμενοι ἀντιπροσωπεύουσιν ἀδόξως τὴν κύτοφυα βλάστησιν. Ἀσεβῆς λατομεία ὑπέσκαψε τοὺς λιθίους ὄγκους τῶν ἱστορικῶν θέσεων καὶ σήμερον μετὰ 60 ἐνιαυτῶν ἐλεύθερον βίον ὁ τὴν μονήρη ἀτρύπητον διερχόμενος διὰ τῆς βλέπει ἐκπληκτικὸς τὸ πρόσφκτον ἔργον τοῦ μαγλοῦ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἐρυθροειδοῦς λίθου καὶ ἀκούει περιλύτως τὸν ἦχον τῆς σφύρας θρυμματιζούσης τὰ ἄμορφα τμήματα τῶν πετρῶν, ἐφ' ὧν ἔγχετο ἀξέστου ἀρχαϊκῆς ἐργασίας ἐμφανίζονται ἔτι. Ἡ τοποθεσία, καίτοι ἀπρηκμιλλοῦ φυσικοῦ κάλλους, ἐμπνέει οὐχ ἥττον ἀνευκρίνητον καὶ ἀνεξήγητον μελαγχολίαν. Βλέπει τις εὐκρινῶς ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῶν λιθίνων ὄγκων λελαξευμένα μνήματα πναρχικῆς ἐποχῆς, ἀνεμνηστικῆς τῶν νεκρῶν, οἵτινες ἐπλήρωσάν ποτε τὴν ἀφκνησθεῖσαν νεκρόταλιν, καὶ ἡ ἐμφάνισις τῆς αἰωνίας πάλης τοῦ θανάτου πρὸς τὴν ζωὴν, τῆς συντηρήσεως πρὸς τὴν κατχαστροφὴν καὶ τὴν ἐρήμωσιν ἐπιτείνει τὴν μελαγχολίαν τοῦ διαβάτου, ἐνῶ ὀξέως κρῶζει ὁ ἱερακιδεὺς ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν καὶ κάμπτονται παρὰ τοὺς πόδας του οἱ ἀσφύδελαι προαρρίξως διασειόμενοι ὑπὸ τοῦ ραγδαίως πνέοντος πνεύματος.

Διὰ τοὺς ἀνωμένους εἰς τὸν ὄρουβον τῆς ζωῆς ἡ θέσις αὕτη προουσιάζει θελκτικὸν τι καὶ μονήρες ἐντύφημα. Ἐντὸς διαγούσης ὑποκυάνου νεφέλης διαφθίνονται εἰς τὴν ἀπόστασιν αἱ ἀνώμαλοι κορυφοσειρικὲς τῶν νήσων καὶ τῆς Πελοποννήσου. Ἐγγύτατα γλαυκὴ ἀπλοῦται τοῦ Φαλήρου ἡ θάλασσα, καὶ ὁ ἐλαίων δεξιόθεν διακόπτων τὸ ὁμοιόμορφον τοῦ Φαληρικοῦ ἀλιπέδου. Τοῦ Πειραιῶς αἱ καπνοδόχοι ἐξάκοντίζουσι τὰ μέλανα, ἀλλ' εὐοίωνα νέφη ὑπὲρ τὰς στέγας τῶν κομφῶν οἰκῶν, συγχωμένων κατὰ στιγμὰς πρὸς τοὺς ἰστούς τῶν ἐλλιμενισμένων πλοίων. Ἐνίοτε ὁ μέλας τῆς βιομη-

χανικῆς καπνοδόχου καπνὸς συνκντᾶται εἰς τὸ ὕψος μετὰ τοῦ ὑποφάου τοῦ ἄρτι ἐξορμήσαντος ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ τηλεβόλου πλοίου πολεμικοῦ χειρετῶντος.

Ὁ Ἄρης καὶ ἡ Ἐργάνη Ἀθηνᾶ τείνουσιν εἰς τὴν ἀτμύσφαιραν τὰς χεῖρας δεξιούμενοι ἀλλήλους. Αὕτη παρσκειάζει ἐν τῇ εἰρήνῃ τὴν ὕλικὴν τῶν ἀνθρώπων εὐημερίαν· ἐκεῖνος προστκετεύει τὰς ἐλευθερίας τῶν λαῶν καὶ ἀμύνεται κατὰ τῆς δουλείας. Ἀφοῦ εἶνε πεπρωμένον, νὰ βροντᾷ περιοδικῶς τὸ ἐνσφαιρον τηλεβόλον, ὁ ἀνθρωπος νὰ γύνη τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ τὸ αἷμα, ὁ βιομηχανὸς καὶ ὁ γεωργὸς νὰ ἀνκλαμβάνη τὸ ξίφος, εὐχρηθῶμεν τοῦ λαχίστου, ὅπως τῆς δικαιοσύνης τὸ πνεῦμα καὶ τῆς ἐλευθερίας ἰθὺν τὴν χεῖρα τοῦ Ἄρεως, καὶ ἀλλότριος πικρὸς συμφέρωντος ἐγωιστικοῦ καὶ ἀδίκου ὁ βραχίον αὐτοῦ ὀπλιζέται μόνον ὑπὲρ ἰδέας εὐγενοῦς ἀξίας τῶν λαῶν καὶ τῶν διωγμῶν, εἰς οὓς ὑπεβλήθησαν, καὶ τῶν αἱμάτων, ἀτινα ἔχυσαν, ὅπως ἀποσπάσωσι παρὰ τῶν τυράννων τὰ δικαιώματα αὐτῶν καὶ ἀναστυλώσωσιν εἰς αἰώνιον λατρεῖαν τὸ ἰδεῶδες ἄγχλημα τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Δικαιοσύνης.

Εἰς τὴν βραχίωδῃ ταύτην λεκάνῃ ἐσύχναζον ἄλλοτε κατὰ προτίμησιν. Καὶ ἡ δικτριβή μου ἐκεῖ καὶ ὁ δρόμος, ὃν ἠκολούθουν, ἴνα ρηθῶ, ἐνεῖχον γόητράν τιμωστηριώδες, οὐτίνος οὐδεὶς ἀνθρώπος καὶ οὐδεὶς Ἕλλην ἰδίᾳ δύναται νὰ ἡ ἄγευστος. Ἡ θέα τῆς ἱερᾶς Ἀκροπόλεως, παρ' ἣν διέρχεται ἡ ὁδὸς, ἀνεκκαλεῖ τὴν λαμπρότερον κόσμον, ὅστις διεπλάσθη καὶ ἔζησέ ποτε, καὶ ἡ λαμπρηδὸν τοῦ ὁποίου θὰ κατρυγάζη διὰ φωτὸς θεῖου καὶ ἔσσει τὸν νοῦν καὶ τοὺς ὀφθαλμούς τῶν ἀνθρώπων. Ἴδου μικρὸν ἀπωτέω ὁ λαξευτὸς ἐκεῖνος βράχος, ὁ κατὰ παράδοσιν ὑπολαμβανόμενος ὡς ἡ φυλακὴ τοῦ Σωκράτους. Ἐκεῖ δέσμιος ἐρρίφθη ὁ ἐνάρετος σοφός, τῆς ἀληθείας ὁ ὑπέρτατος μάρτυς καὶ μύστης, θῦμα τῶν συκοφνητῶν καὶ τῆς εὐπιστίας τοῦ Δήμου, ἀρνηθεὶς νὰ φύγη, ὅπως μὴ ἀσεβήσῃ εἰς τοὺς νόμους τῆς πολιτείας, ἀλλὰ κηρύξας ἐκεῖθεν ὅτι τῶν γονέων καὶ τῶν προγόνων ἀπάντων πολυτιμὸν

τερον και άγιώτερον εινε ή Πατρις και άνυπό-
μονος ν' άποθάνη. Ίνα ταχύτερον φθάση εις τον
ιδεώδη και θεϊον κόσμον, όν δια παντός τοϋ
βίου άνείλισσε και ύπηγόρευεν αυτώ το δαιμόνιον
Ίδου ή Πνύξ· όνομα καταπτοϋν και σήμεραν
έτι τους δεσπότας. Έκει ήχησεν ή φωνή τής
πεφωτισμένης Έλευθερίας. Έκει ή έντελεστέρα
εύγλωττία συνετάραξε και εξέψη τα πλήθη,
άλλά και υπέταξεν αυτά υπό την μυστηριώδη,
τήν άκαταμάχητον δύναμιν τοϋ λόγου. Έκει
ήστραπτεν ό Περικλής και έβρόντα ό Δημοσθέ-
νης. «Άγαπάτε τήν Πατρίδα, πολίται, θνή-
σκετε υπέρ Αυτής», κραυγάζει ό Άθηναίος
ρήτωρ και ή φωνή του, φωνή προφήτου έμπε-
πνευσμένου, καταπτοεί τās φάλαγγας τοϋ Φι-
λίππου. Ίδου ό Άρειος Πάγος. Θεοί παρακά-
θηνται δικαστάι, και όταν δικάζωσιν άνθρωποι,
θεοί παρίστανται ως διάδικοι. Άλλοφρονών έμ-
φχνίζεται ό μητραλοίας Όρέστης. Η Παλλάς
Άθηνά διεκδικεί τον δυστυχή. Μαινεται ό Ά-
ρης, και αί Σεμνχι θεαί σπαράσσουσι δι' όρων
και δάδων τον άθλιον μητροκτόνον. Έκτεινει ό
Άρειος Πάγος τήν χείρα, ύπακούουσιν οι άθά-
νατοι, και ήρεμος ύπνος γλυκύς, των πόνων και
τής ήθικής οδύνης ή ανάπαυλα και ή παύσις
ηδέως επικάθεται και άναπαύει ήρέμα τὰ βλέ-
φαρα και τήν συνείδησιν τοϋ ενόχου.

Β.

Ένω περι δυσμάς ήλιου έπλανώμην ήμέραν
τινά εις τήν δυσβατωτέρα τής λεκάνης άτρα-
πόν ειδον, κατά τήν άπροσιτωτέρα αυτης ά-
κραν, τήν αίμασιάν κήπου μικροϋ και παρ' αυ-
τόν καλύβην πλινθόκτιστον. Τήν έκπληξιν διε-
δέχθη ή περιεργία. Έχώρησα προς τήν μικράν
έκεινην όασιν τήν οϋτως άπροσδοκήτως άποκα-
λυφθεισαν εντός τής στενης και άυχημηρξ; Σαχά-
ρας τής πετρώδους λεκάνης. Ό κήπος ήτο πε-
ριωρισμένος, άλλ' ό τρόπος, καθ' όν έκαλλιεργ-
γείτο, έμαρτύρει τήν άκραν τοϋ γεωπόνου επι-
μέλειαν, και τήν φιλανθη αυτου καλαισθησίαν.
Τά άκρα τής αίμασιās ενέδουον κάκτοι ύψηλοί·
φυτά τινα άνειτροπον επί ξυλίνων πασσάλων
και δια μυρίων έλιγμών, έν μέσφ φύλλων και
άνθεων έτοιμων να μετασχηματισθώσιν εις καρ-
πούς, ήγειρον υπέρ τήν άκραν των ξυλίνων στη-
ριγμάτων τους τρυφερούς αυτών βλαστούς. Οι
θριδάκες ηΰξανον επί τήν γήν προσπεφυκότες,
και κύμασι χλοεροί κατένευον προς τήν γήν με-
στοί και εύχυμώτατοι. Τήδε κάκεισε επί τής
επιφανείας τοϋ μικροϋ λαχανοκήπου εφάνιντο
ροδωνιαί πεφορτισμέναι ρόδων ήτο ή ποιήσις
διακεχυμένη εντός τής πεζότητος εκείνης. Θύ-
μος και δενδρολίβκος ήρωμάτιζον ηδέως τήν
περίξ άτμόσφαιραν. Αί κορυφαί ολιγίστων ήπω-

ροφόρων δένδρων, χαμηλών άλλ' εύρώστων, ύ-
ψούντο άτόλμως υπέρ τον κήπον, κατά τήν ά-
κραν τοϋ όποιου ήγειρετο ή καλύβη, και παρ'
αυτήν φρέαρ άβαθές προς τον βράχον ορυχθέν,
παρείχε το διαυγές ύδωρ του εις τās ανάγκας
τοϋ έρημίτου και τήν βοτανικήν του ύπηρεσίαν.

Γ.

Όθησα ελαφρώς τήν κινητόν θύραν τοϋ λυ-
γοπέκτου φραγμοϋ και εισήλθον εντός. Γέρων
σεβάσμιος με χιονώδη τον πάγων και τήν κύ-
μην ήρδευε τήν όρνν εκείνην τήν πύαν και τὰ
άνθη τοϋ κήπου. Ό σεβασμός, όν μοι ενέπνευ-
σεν ή ίλαρά τοϋ έρημίτου φυσιογνωμία, μόλις
μοι έδωκε καιρόν να χαιρετίσω τον γέροντα, ό-
στις άποθέσας κατά γής τον άρδευτήρα και προ-
σηλώσας επ' έμοϋ το εύγλωττον και πρῶτον
όμμα του μ' άντεχειρίετισε καλών με να προ-
χωρήσω. «Όσω πλειύτερον εξήταζον τον πρε-
σβύτην τοσοϋτω εξεπληττόμην και εξαπο-
ρών διηρώτων έμαυτόν, πώς εύρέθη εκει ό σε-
βάσμιος γέρων και πώς ή παρουσία αυτου έμε-
νεν άγνωστος εις πόλιν ολίγα μόλις στάδια ά-
πέχουσιν από τής καλύβης του. Το όλον τοϋ έ-
ρημίτου παράστημα και ή όψις μοι άνεκάλει
άρχαιον φιλόσοφον. Ητο ήμφιεσμένος ποδήρη
τριβωνα πενιχρόν, άλλα καθαρώτατον. Τά σαν-
δάλια αυτου ήσαν άτεχνα, και κατά το άρ-
χαϊον σύστημα δι' ιμάντων λεπτών άναδεδε-
μένον περι τὰ σφυρά και το άκρον τής κνήμης.
Άλλά τήν μεγάλην εντύπωσιν προξένει ή ό-
ψις και ή κεφαλή τοϋ γέροντος· κεφαλή σεβα-
σμια, μεγαλοπρεπειάς και εκφράσεως άνεκφρά-
στου, εφ' ής το πϋρ τοϋ ένθουσιασμοϋ και ή
θεωρητική μελέτη είχαν συγκαταμίξει και απο-
τυπώσει τήν ιδίαν σφραγίδα.

Δ.

Έθεώρουν εισέτι τον γέροντα έν σιωπηλή
έκπληξει, ότε δευτέρω εκεινου πρόσκλησις έλυσε
τήν γοητείαν. Ό γέρων έχώρησε προς με· μοι
έτεινε τήν χείρα και μετ' άπερίττου εύγενείας
μ' εκάλεσε προς τήν μικράν άπωτέρω έγειρομέ-
νην καλύβην του. Κάλαθος λύγιнос ήμιτελής
έκειτο παρὰ ξύλινον άκομφον εδάλιον εγ-
γύς τοϋ οϋδοϋ τής καλύβης, εφ' οϋ κύων έμενεν
άγρυπνών. Περαιτέρω κατέκειντο κλάδοι λυ-
γής επιμελώς από των φύλλων καθαρισθέντες,
και τεμάχια καλάμων επιμήκως και λεπτώς έ-
σχισμένων.

— Τās ώρας τής σχολής μου, μοι ειπεν ό
γέρων, χρησιμοποιώ εργαζόμενος. Καιτοι εις
μακρόν ελάσας γήρας δύναμαι εύτυχώς να έρ-
γάζωμαι εισέτι και ομολογώ ότι μετά τήν ά-
νάγνωσιν ή άνθοκομία και μικρά τις άλλη πάρερ-
γος έργασία τέρπει τον μονήρη βίον μου και

προσπορίζει τὰ ολίγα μέσα, όν έχω ανάγκην,
όπως συντηρώ τον λιτόν βίον μου.

Η έκπληξις μου έκορυφοϋτο όλονέν. Ό γέ-
ρων ελάλει καθρωτάτην και άπταιστον γλωσ-
σαν. Ό ήχος τής φωνής του ήτο συμπαιθέστω-
τος, και πλήρει; εύγενούς μεγαλοπρεπειάς οι
τρόποι και ή στάσις. Έφλεγόμην υπό περιερ-
γίας να μάθω τίς ήτο, αλλά δεν έτόλμων να
ερωτήσω. Άνεμνήνευτον δεός συνείχε τήν καρ-
δίαν μου και έδέσμευε τήν γλωσσαν. Δεν έφο-
βούμην έσεβόμην, και ή δειλία, ή εκ του σε-
βασμοϋ έμπνεομένη, τιμῶ, δεν εξευτελίζει τον
άνθρωπον.

Με προσεκάλεσε να καθίσω δείξας μοι ψιά-
θινόν τι καθίσμα ζυλοπαγές. «Καλώς ήλθετε
εις τήν καλύβην μου», μοι ειπε, ή μάλλον
«ώς εύπαρέστης», ίνα μεταχειρισθώ τās φρά-
σεις θείας γλώσσης άθανάτου, εις ήν άφιέρωσα
τήν λατρείαν πῶσαν και τήν άκμήν τής τρικυ-
μιώδους νεότητός μου.

Από έκπληξεως μετέπιπτον εις έκπληξιν.
Ένόμιζον ότι άνειρεύομαι και εδίσταζον να κι-
νηθώ μη Ίδω λυομένην εξαπίνης τήν εύάρεστον
όπτασίαν. Τοϋτο δεν διέλαθε τον γέροντα.

— Φκίνεσθε εξαπορών, μοι ειπε.

— Δεν κρύπτω τήν άπορίαν μου, άπήνητησα,
άτενίζων τον γέροντα και πειρώμενος ν' άνε-
γνώσω εις τους έκφορστικούς Ισθηκμούς του.
Ζώ παιδιόθεν εις τās Άθήνας· διατρέχω συ-
νεχώς τὰ πέριξ και μόλις ήδη μνησθάνω, ότι παρὰ
τήν πόλιν διατρίβει ύπκρως πολιτá συνκραζούσα
εις τήν πρώτην λέξιν και ήν δεν σφάλλομαι, εάν
άποκαλέσω μυστηριώδη.

— Μυστηριώδη! Διατί; ειπε πρῶτος ό γέ-
ρων. Έπεθύμουν να ήκουον τήν εξήγησιν σας.
Φρηνείτε άρα οϋτως άνκπόδραστον τον έν ταις
πόλεσι βίον, και τήν οχληράν, συνεχώς άκαρ-
πον, αίειποτε δε καρδιοβόρον μεριμνάν του έν τή
κοινωνία βιοϋντος, ώστε ν' αποδίδετε τοϋ μυ-
στηριώδους το επίθετον εις τον κοινόν θνητόν
τόν φεύγοντα τήν άνίχν των πόλεων και ένδικ-
τρίβοντα μεταξύ των νεκρών φίλων και διδα-
σκάλων.. τῶσφ άνομοίαν τοῖς νϋν. Έδῶ, εις τήν
έρημίαν, διέρχομαι έν θεωρία τās ολίγας ήμέρας,
αίτινες μοι μένουσιν έτι, καλλιεργών το μικρόν
αυτό τεμάχιον τοϋ άγροϋ και άσκάων έν τή έρ-
γασία το σῶμα εκτρέφω τον νοϋν έν τή μελέτη
των άθανάτων έργων των προγόνων. Ποῖας κό-
σμος δύναται ποτε ν' άναπληρώση τον κόσμον,
όν έκληροδότησαν εις ήμας οι άθανάτοι πρόγο-
νοί μας; Δεν νομίζετε ότι εινε τοϋ λόπου άν-
τάξιον να ζή τις έρημος μάλλον, άλλ' έν τοιοϋτω
κόσμῳ, ή έν τή κοινωνία άνευ αυτου;

— Ίσως το έν δεν άποκλείει το άλλο, ά-

πήνητησα. Συμμερίζομαι όπως δήποτε τήν γνώ-
μην σας και ομολογώ ότι θα ήμην εύτυχής, εάν
ήδυναμην να σας μιμηθώ, εάν...

— Οϋτε δύνασθε οϋτε πρέπει, ειπε διακό-
πτων με ό γέρων, Έλθε νεός έτι, και ή έρημία
δεν άρμόζει εις πάσας τās ήλικίας. Όφείλει ή
νεότης έχυτήν εις τήν πατρίδα. Είς τήν πατρίδα,
κύριε. Η θέσις σας εινε εις τον στρατόν, εις το
νευτικόν, παντοϋ όπου δύνασθε όπωσδήποτέ
να ύπηρετήσητε τον νόπον, έν φ' έγεννήθητε,
και όστις έν ήμέρῳ προσεχει, λίαν προσεχει, θα
ζητήση έσπευσμένως τήν άρωγήν των άπαντα-
χοϋ τέκνων του. Καιτοι έρημίτης, παρακολουθώ
τās τύχας τής πολιτείας. Διαγόμεν, κύριε, ήμέ-
ρας πονηράς, Συμφορά κλώθονται κατά τής κε-
φαλής και τής τύχης τοϋ τόπου, και άν μη σω-
φρονήσωσι πάντες...

Ό γέρων διεκόπη.

— Η πατρις θα τρωθή επικινδύνως, εξή-
κολούθησεν ό έρημίτης. Ένδεχεται να μη άπο-
θάνη. Μήπως όμως θήσκει χμέσως ό ταλαί-
πωρος φθισικός; Θα ένθυμείσθε το ύπερήφρον
αξίωμα τοϋ μεγάλου τραγικού «Ό εύγενής δεον
ή καλώς να ζή ή καλώς ν' άποθνήσκη». Η
Έλλάς, κύριε, εινε ό εύγενής των έθνών. Έν-
νοείτε!...

— Έννοώ· και ή φωνή σου, σεβάσμιε άνε-
χωρητά, εξαπτει τήν καρδίαν μου. Έλθέ εις
τήν πόλιν να κηρύξης τήν αλήθειαν. Διψή ή
πολιτεία τήν ειλικρίνειαν. Η άφιλοκερδής φωνή
σου θα διδάξη τὰ πλήθη. Γνωρίζεις όποσον ει-
ναι εύγενής ό λαός τής Έλλάδος και ποίου αί-
σθήματος ύψηλοϋ εινε μεστή ή καρδιά του.
Πολλάκις έπίστευσε και συνεχώς έπλανήθη.
Δεν πταίει ή αντίληψις· ή καρδιά του πταίει
μάλλον, καρδιά θερμή, ένθουσιώσα, κατχνοοϋσα
τās θυσίας, έτοιμη να τās έπιτελέση. Σκοπί-
μως χειραγωγούμενη ή δύναμις τοϋ Έλληνι-
μοϋ, πολλά θα διέπραττε, μείζονα δε θα έσχε-
δικζεν. Έλθέ, γέρον, εις τήν πόλιν να συγκινή-
σής τὰ πλήθη. Όμοιάζεις κατά το έξωτερικόν
τον Σωκράτην· διατί δεν μιμείσαι τον ύπερτα-
τόν εκεινον διδάσκαλον, όστις από έργαστηρίου
εις έργαστήριο μετακίνων και από πλατείας
εις πλατείαν έσπειρε τον σπόρον τής άρετής, εδί-
δασκε τήν εύσέβειαν προς τους θεούς, και ενέ-
πνευε τον έρωτα τής πατρίδος και τής ενόμου
έλευθερίας;

— Τρέχετε πολυ, άπήνητησεν ό γέρων ψυ-
χωώς. Συγχίζετε τās εποχάς· ίσως μάλιστα
είσθε και ολίγον ιδεολόγος... Άλλ' ή νεότης
εινε εύφλεκτος. Δεν εινε χρεία λόγων, αλλά
μάλλον έργων και εργασίας. Των λόγων ή πλη-
θύς κατελέγει των έργων τήν ένδειαν. Χρή-

ζομεν ενότητος εργασίας και έμμονης ασκλεύτου εν τῇ όμοιομόρφω και συνεχεῖ πατριωτικῇ εργασίᾳ. Μόνον οὕτω δημιουργοῦνται τὰ μεγάλα έργα. Ἐν τῇ χωνευτηρίῳ τῆς εθνικῆς συνειδήσεως παρασκευάζονται τὸ πρῶτον και ὥριμα πρὸς εκτέλεσιν παραδίδονται εἶτα εἰς ἀφωσιωμένους εργατάς. Ὀλίγα ἔθνη δύνανται νὰ ἐπιδείξωσι τὸ πλῆθος τῶν εθνικῶν ἀποστόλων και ἀποστολῶν, ὧν βρίθει ἡ Ἑλλάς... Ἑλλείπει ὅμως ἡ διεύθυνσις και ἡ ενότης μετὰ τῆς καρτερίας εν τῇ εργασίᾳ. Περιγηθήητε τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρμίαν; Ἐμελετήσατε τοὺς δρους, ὅφ' οὓς βιοῦσιν οἱ πληθυσμοὶ, ἐνεβλῦνκατε εἰς τὰ αἰσθηματὰ αὐτῶν, εἶδετε τὰς ἀκτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους τὴν μεγάλωνυμον Κρήτην, τὴν Κύπρον;

— Ὅχι.

— Ἑλλειψις, και δὲν θὰ δυσχερευθῆτε, εἰς τὴν εἶπω, ὅτι ἡ ἔλλειψις εἶνε ἀδικιολόγητος. Ἐὰν οἱ νέοι Ἕλληνες, ἀντὶ νὰ τυρβάξωσι περὶ τὰ μικρὰ, ἀντὶ νὰ σήπωνται εἰς νοσηρὰ ζυθοπωλεῖα, εἰς τὰς ἀσφυκτικὰς τῶν καφεναίων ἀτμοσφαιράς, ἔσπευδον ἐκεῖ, ἔνθα ψυχομαχῶν γιγαντομαχεῖ ὁ δούλος Ἑλληνισμός, θὰ ἐμάνθανον ὅτι ἡ ἐλευθέρια Ἑλλάς κρατεῖ εν ταῖς χερσὶν αὐτῆς δυνάμει εθνικᾶς, καθ' ὧν οὐδεμία δολία ἢ φανερά ἀντίδρασις, ὅσω και ἂν ἦ ἰσχυρά, δύναται ποτε νὰ κατισχύσῃ. Ἄλλ' εἰς τί ὠφελοῦσι τὸν ἄφρονα οἱ θησχυροὶ, ὧν ἀγνοεῖ τὴν δυνάμιν ἡ ἀμελεῖ τὴν χρησιμοποίησιν; Ἐκαστος Ἑλληνικὸς οἶκος εν τῇ δούλῃ Ἑλλάδι, ἐκάστη κελύβη, εἶνε ἐστία μυστικῆ, εν ἣ ἄσβεστον τηρεῖται τὸ ἅγιον πῦρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἡπειρον, τὴν Θράκην, εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος και τοῦ Πόντου τὰς ἀκτὰς κραταιὸς θάλλει ὁ δημιουργικώτατος τοῦ Ἑλλήνος πατριωτισμός. Φακὸς συγκεντρῶν ἐνισχύει τὰς θερμὰς τῆς φιλοπατρίας ἀκτῖνας εἶνε ἡ Πατρίς; ὄνομα ἅγιον, οὐτινας τὴν ἱερότητα και τὴν ἐννοίαν θὰ κτενοῦσι βελύτερον, εἰς ἐγεννᾶσο δούλος. Ἐρώτησον ἐμέ, νῆε Ἑλλήν, ἐμὲ περὶ τῆς ἀξίας τῆς Πατρίδος και τῆς Ἐλευθερίας... Στρέψον πρὸς τῆς θελκτικῆς Ἰωνίας τὰς ἀκτὰς; θεωρήσον τὴν εὐδαίμονα παραλίαν ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου ἄχρι τῆς Αἰγύπτου. Εἶνε Ἑλληνικὴ και ὅπου ἀκραϊφῶς δὲν εἶνε, δὲν ἦτο ἀδύνατον νὰ κατασταθῇ. Ἑλληνικὴ τὴν φωνὴν, εἶνε τὸ φρόνημα, τὸ αἶσθημα, τὴν καρδίαν ἑλληνικωτέρα.

Αἱ μεγάλαί τοῦ Ἑλληνισμοῦ παραδόσεις, αἱ ἀφθόνως κατασπαρεῖσαι εἰς τὰς ἀκτὰς και τὴν γῆν τῆς Ἀσίας, θὰ συντρέχον τὸν μέγαν σκοπὸν, εἰς ὑπῆρχε νοῦς εὐρὺς νὰ τὸν συλλάβῃ και χεῖρ κραταιὰ νὰ τὸν διεύθυνῃ. Ἀγνωστοὶ εἰς σᾶς τοὺς

Ἀθηναίους, βιοῦσιν εἰς τὰ μεσογειότατα τῆς Μ. Ἀσίας δούλοι Ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος κατανασσομένοι, τοῦ Ἑλλήνος τὴν ἐθνικότητα ὑπερηφάνως διεκδικοῦντες και τὴν Πατρίδα Ἑλλάδα εν τῇ χαρᾷ τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας και τῇ ἀγιότητι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιπαθῶς προσφωνοῦντες και ἐπικαλούμενοι. Ληθμονεῖτε λοιπὸν, μικρολόγοι, τὴν μεγάλην τῆς Ἑλλάδος ἱστορίαν, τὸ γόητρον αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν πληθυσμῶν, τὴν δυνάμιν τῶν εθνικῶν και χριστιανικῶν παραδόσεών τας, τὴν ἐννοίαν και τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἐλευθέρου κέντρον, ὅπερ ἀνεξάρτητον ἐπῆξαν οἱ κοινοὶ τῶν Πανελλήνων ἀγῶνες, οἱ κοινοὶ τοῦ αἵματος ρύχκες, τὸ κοινὸν χρῆμα και τὸ μαρτύριον; Τίς τῶν ὑπουργῶν σας κατώρθωσε νὰ ἀρθῇ μικρὸν ὑπερθεν τῶν κοινῶν μικροσυμφερόντων και μεριμνῶν, τίς ἐσκέφθη εὐρύτερον και ἐπεσκόπησεν ἀπὸ σκοπιᾶς ὑψηλοτέρης τὴν γενικὴν τοῦ ἔθνους ἐκτύλιξιν, τίς σκοπὸν τῆς πολιτείας αὐτοῦ ἔθετο τὸν σκοπὸν, ὅστις ἔδει νὰ ἦ ὁ μόνος, περὶ ὃν νὰ στρέφονται πάντων ὁμοῦ οἱ ἀγῶνες; Φαίνεσθε ἐτοιμοὶ ν' ἀπαντήσῃς. Σίγα. Σοφίσματα πιθανῶς θὰ παρατάξῃς. Τὰ πάντα δύναται τις νὰ δικαιολογήσῃ εἰς τὸν κόσμον, και ὁ φονεὺς ὁ τὴν ζωὴν τοῦ ἀδελφοῦ του ἀδικῶς συντρίβων κ' ἐκεῖνος δύναται ν' ἀνζητήσῃ λόγους, ὅπως ἀμβλύνη τὴν ἀποτρόπαιον πρᾶξιν του. Καθημεριμῆν, συντετριμμένη και κεννίζουσα τὴν ὑστερίαν τῆς ἀπελευθρώσεώς της ἡ Ἑλλάς ἐνέπνεε μείζονα πρὸς τοὺς φίλους, συμπάθειαν και τρόμον πλείονα εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἦτο τὸ πρῶτον τῆς Ἀνατολῆς κράτος και πρὸς αὐτὴν ἠτένιζεν ὁ κόσμος ὡς τὴν ἀμεσον διάδοχον τῶν Τούρκων εν Κωνσταντινουπόλει. Ἰπὸ τὸ σύνθημα τῆς καταλύσεως τῆς εν Εὐρώπῃ δεσποτείας τῶν Τούρκων ἠγέρθη ἡ Ἑλλάς, ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοιούτου συνθήματος ἐπολέμησε, και τοιοῦτος ἦτο ὁ μυστικὸς ὄρκος, ὃν τὸ δούλον Ἑλληνικὸν ἔθνος εἶχεν ὁμόσει. Οἱ ξένοι, οἵτινες οὐτε ἠγάπησαν οὐτε θὰ ἀγκυπῆσωσιν εἰλικρινῶς τὴν Ἑλλάδα ἐβιάσθησαν νὰ τὴν σεβασθῶσι, και νὰ τὴν φοβηθῶσιν. Νεὶ, νὰ τὴν φοβηθῶσιν. Εἶδον εἰς τὸ λίκνον τὸ βρέφος και διέγνωσαν τὸν Ἡρακλέα. Μὲ τὰς δύο μικρὰς του χεῖρας εἶχε σφίγγει τὸν Ὀθωμανικὸν πάνθηρα μέχρις ἀποπνιγμοῦ τὸ νήπιον ἐκεῖνο. Ἀλλὰ τὸ παιδίον ἐβουλεύετο εὐρύτερον ἢ ὁ σῆμερον μεῖραξ. Θὰ προφθάσῃ ἀράγε νὰ ἀνδρωθῇ; ... Εἰς τὰ στήθη τῆς γενεᾶς ἐκείνης, τῆς γενεᾶς μου, ἀκοίμητον ἐφλεγε τὸ πῦρ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Ἐὰν σῆμερον δὲν ἐσβέσθη, κηθεύδει ὅμως. Γνωρίζεις ποῖον μέγα κεφάλαιον εἶνε ὁ εὐγενὴς ἐνθουσιασμός διὰ τὰ ἔθνη; Θὰ μάθητε οἱ νεώτεροι τὴν ἀξίαν του εἰς,

ὁ μὴ γένοιτο, τὸν ἀπολέσητε και κτηνώδεις ὑλισταὶ κυλιεσθε εἶτα εἰς τέλματα ἀπραγμονος νάρκης. Ἀλλοίμονον εἰς ὁ δισταγμός, εἰς ὁ δυνεῖ τοῦ ἀπολύτου σκεπτισμοῦ ἐξελκώσῃ τὴν καρδίαν σας, και τρεῖς ἀλλοίμονον εἰς ἡμῶν εἰρωνεία, δῆθεν πνεῦμα, δι' ὅτι συνεδέθη και συνδέεται πρὸς τὴν σύγχρονον, τὴν ἐνδοξον ἱστορίαν τῶν πατέρων σας και τὴν μεγάλην τοῦ ἔθνους ἰδέαν, ὑποκαταστήσῃ εν τῇ ψυχῇ σας τὰ γενναῖα ἐκεῖνα και τίμια αἰσθηματὰ, δι' ὧν τὰ ἔθνη δημιουργοῦσι και οἱ ὀλίγοι συντρίβουσι τοὺς πολλοὺς!

— Εἰρωνεῖν εἶπας διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν πατέρων μας; Μὲ συγχωρεῖς, διέκοψκ τὸν γέροντα. Ἐν τῇ ἀπολύτῃ μονωσί σας δὲν λαμβάνετε ἴσως γνώσιν ἀκριβῆ τῆς πορείας και τῶν φρονημάτων τοῦ ἔθνους. Ἡ ἱστορία τοῦ 1821 ἀποτελεῖ τὸ καύχημα οὐ μόνον ἡμῶν τῶν ἀμείστων ἐνδιαφερομένων, ἀλλὰ τοῦ αἰῶνος, καθ' ὃν οὕτω θαυμασίως ἐξετυλίχθη. Θεωρεῖται ὡς τὸ ἐξοχώτατον και ἐκπληκτικώτατον τῆς ἐκατονταετηρίδος μεγαλόουρημα. Τίς Ἑλλήν θὰ ὑπετίμα τὸ ἔργον, ὅπερ...

Ἰσως παρεφέρθη, εἶπε διακόψκ με ὁ γέρον. Ἀνακαλῶ χαίρων τὴν φράσιν μου. Εἶμι βλέπετε, κοινοβουλευτικὸς. Ὁμολόγησον ὅμως ὅτι ἡ νεωτάτη γενεὰ κρίνει ἀτελέστερον τὴν σημερινὴν τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως, ὅτι ἔχει ἀσθενεστέρην τὴν συνείδησιν τῶν εθνικῶν ὑποχρεώσεών της και διάκειται μᾶλλον χαλαρῶς πρὸς τὴν συνέχειαν και τὴν πραγματοποιήσιν ἔργου, οὐτινος ἐκεῖνη ὑπῆρχε μόνον εὐοίωνος ἀρχῆς.

— Οὐδὲ τοῦτο εἶνε ἀκριβές, ἐτόλμησα ν' ἀπαντήσω. Συκοφαντοῦσι τὴν νέαν γενεάν. Τῶν ὑποχρεώσεών της ἡ ἐπίγνωσις παρέμεινεν ἀεραία. Ἀμείωτον περιεσώθη τὸ πῦρ τῆς φιλοπατρίας. Στοχασμός εἰς, εἰς πύθος και μία ἐλπίς συνάπτει εν δεσμῶ μυστηριώδει τὴν ἀπανταχοῦ νέαν τῶν Ἑλλήνων γενεάν. Ἡ πρώτη περίπτωσις θέλει παράσχει τὴν λαμπρὰν τῶν βεβαιώσεων τούτων ἀπόδειξιν.

— Νομίζεις λοιπὸν, εἶπεν ὁ γέρον, ὅτι ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἀνατρέφεται ἡ νέα γενεὰ τῶν Ἑλλήνων, και ὁ δρόμος ὃν ἀκολουθεῖ σῆμερον ἡ πολιτεία και ἡ κοινωνία, οἱ ἀρχοντες και οἱ ἀρχόμενοι, εἶνε ὁ μέλλων ν' ἀγάγῃ ἡμᾶς ἀσφαλῶς εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν εθνικῶν πόθων;

Ε'.

— Ἡσθάνθην ἑαυτὸν στενοχωρούμενον. Κατενόουν ὅτι ἡ ἐρώτησις τοῦ γέροντος ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἠδύνατο ν' ἀποθῇ παγίς εν ἣ νὰ συλληφθῶ. Ἐστὶν ἄμφιρρέπων, και μετὰ μικρὰν ταλάντευσιν,

— Δὲν εἶναι βεβαίως, εἶπεν ὁ ἀριστος ἐθνικὸς δρόμος οὗτος ὀγκολοουθῶμεν ἀποδείξει και πλέον ἐνιαυτῶν. Τὸ γόητρον μας ὁμολογῶ ὅτι ἐμειώθη τὰ οἰκονομικά μας καιτοὶ εὐρυθεντα τεραστίως κατεστράφησαν οὐχ ἥττον. Εἴμεθα κατὰ χρεοῖ, και μολοντί τὸ Κράτος ὑξήθη χωρογραφικῶς, και ἡ κοινωνία φαίνεται κομψοτέρη, ἡ Ἑλλάς οὐχ ἥττον ἀπέβη ἠθικῶς ἀσθενεστέρη. Δὲν δύναμαι ν' ἀρνηθῶ τὰς πικρὰς ταύτας ἀληθείας. Ἐν τούτοις εἴμεθα πλήρεις ἐλπίδων. Θὰ ριφθῶμεν εὐτόλμως εἰς τὸν ἀγῶνα, θὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν θεολογίαν, ἀρετὴν ἀναμφισβήτητον τοῦ Ἑλλήνος, θὰ...

— Μὲ διέκοψεν ὁ γέρον. Ἡρεύνησάς ποτε, μοι εἶπε, τίνος ἕνεκα τὸ Κράτος ἀπέβηκεν ἀσθενεστερον ἐν ἡῦξανε κατ' ἕκτασιν και προὔπολογισμὸν; Οἱ λόγοι εἶνε πολλοί. Θὰ σταματήσω ὅμως εἰς ἕνα ἠθικὸν, ἀλλ' ἐπιδρῶντα μέγਾਲως εἰς τὴν ὑλικὴν δύναμιν. Σῆμερον εν Ἑλλάδι ἐλλείπει ἡ ἰδέα, μοι εἶπεν ὁ γέρον. Ἡ ἰδέα εἶναι ἡ ψυχὴ ἡ ζωογονοῦσα, ἡ ἐμπνεοῦσα ἡ ὀπλιζοῦσα τὰ ἔθνη. Ἄνευ ἰδέας τὰ Κράτη εἶνε ζωόφρα. Τί ἐπιδιώκει σῆμερον ἡ Ἑλλάς; Τὴν πραγματοποίησιν τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς και τῶν πόθων; Ἀλλὰ τίς ἡ ἀπόδειξις και ἡ πολιτικὴ ἡ ἐλέγχουσα ὅτι σπουδαίως ἡ Πολιτεία χωρεῖ πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τούτου; Ἐὰν ἐγκατέλειπεν ὀριστικῶς τὴν ποθητὴν ἐκείνην προσδοκίαν, μεθ' ἧς τόσαι ἐγαλουρήθησαν γενεαί, και εἰς ἀπεφάσισε νὰ ζήσει βίον καθαρῶς χρηματιστοῦ, ποῖαν πάλιν ἔδωκεν ἀπόδειξιν τῆς ὀλεθρίας ἀποφάσεώς της; Διώκουσα ἡ Ἑλλάς και ταυτοχρόνως δύο ἀντιθέτους πολιτικάς, βεβαίως θὰ καθυστερήσῃ κατ' ἀμφοτέρως. Εἰρήνη εν Ἑλλάδι σημαίνει νωθρότητα, κομματισμὸν ἀχαλίνωτον, ἐγκλήσεις και κατηγορίας ἀμοιβαίας. Μόνον ἐνταῦθα παρατηρήθη τὸ φαινόμενον ν' ἀποκαλῶνται προδότες οἱ ἐγκριτοὶ πολῖται και πολιτευόμενοι. Οἱ κατήγοροι δὲν πιστεύουσιν εἰς τὴν κατηγορίαν, ἀλλ' οἱ ἀκούοντες σκηνδαλίζονται. Ἐνσκήπτει ὅμως ἡ κρίσις, και τότε τὴν νωθρότητα διαδέχεται κίνησις και ἐνέργεια σπασμωδικῆ. Ἄνευ κέντρον και ἄνευ σκοποῦ ὀρισμένου διαπαντῶνται τὰ χρέη και αἱ κατατηθηθεῖσαι τοῦ ἔθνους δυνάμεις. Ἡ τάξις, ἧτις εἶνε μίαν δυνάμιν και οὐχ ἡ ἐλαχίστη, ἡ τάξις εἶνε ἀγνωστος εν Ἑλλάδι. Ἀπὸ δαλιούχητος φέρεται τότε ἡ Πολιτεία. Ἡ σύγχυσις κρατεῖ πανταχοῦ πάντες συμβουλευοῦσιν, ἀλλ' οὐδεὶς ὑπκούει. Οὐδεὶς ἀναγνωρίζει τὸν κρείσσονα ἐκτου. Και εἰς τόπον, ὅπου πάντες δικτάσσοσι, πάντες εἶνε δούλοι. Ἐκαστος ἀρέσκειται νὰ πράττῃ ὅ,τι

θέλει, και οὐδεις ἐν τούτοις γνωρίζει τί θέλει, οὐδ' εἶνε κύριος τῶν πράξεών του.

— Ἰσως ἔχετε δίκαιον, ἀπήντησα συγκεχυμένος. Μὴ λησμονήτε ὅμως τὸν ἐθνικὸν χαρακτήρα, ὃν ἰσχυρῶς ὑποβοηθεῖ τὸ Πολίτευμα. Οἱ Ἕλληνες ἀγαπῶμεν τὸ Πολίτευμά μας. Ἐνδέχεται νὰ εἴμεθα θεωρητικοὶ λάτρεις τῆς Δημοκρατίας; πιθανῶς νὰ ἐπεθυμοῦμεν ὅπως τὸ Πολίτευμα τῶν ἀρχαίων χρόνων ἦτο δυνάτὸν νὰ ἐφημεύετο ὡφελίμως καὶ σήμερον παρ' ἡμῶν. Ἐσμέν ὅμως ἀκούοντες συνετοὶ καὶ ἀποχρώντως πρακτικοὶ ὥστε νὰ ἐννοῦμεν ὅτι τὸ ἐκ παραδόσεως, τὸ ἐξ ἐνστικτοῦ καὶ ἀνατροφῆς, ἰδιάζον τῷ Ἑλληνι Πολίτευμα, δὲν εἶνε δυνάτὸν σήμερον. Ὁ ἔρωσ τῆς ἰσότητος, ἡ καχύποπτος ἐθνικὴ συνείδησις, ἡ μὴ ἀναγνώρισις οὐδεμιᾶς ὑπεροχῆς, ἡ τάσις εἰς τὸ ὑποτιμᾶν τὰ πάντα καὶ τοὺς πάντας, ἐνῶ παραβλάπτουσι τὴν εὐρύθυμον τοῦ τόπου ἀνάπτυξιν καὶ τὴν σκόπιμον τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων διεύθυνσιν, ἐγείρονται ἀφ' ἐτέρου καὶ ὡς κωλύματα εἰς πλήρωσιν εὐχῶν δυσχερῶν ἢ οὐδέποτε πραγματοποιηθησομένων. Ἡ Δημοκρατία προϋποθέτει μεγίστας ἀστικὰς ἀρετάς. Εἶνε Πολίτευμα αἰθέριον ὡς ἔχουσι δ' ἡδὴ τὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἢ πρὸς τὰ νέφη πτήσις βεβήκως δὲν θάυτηρητήσῃ τὴν ἐσωτερικὴν τάξιν καὶ τοὺς μεγάλους σκοποὺς, ὑφ' ὧν ἐμπνέεται τὸ Πανελλήνιον. Τὸ Σύνταγμα, καίτοι φύσεως οὐδετέρως, συνεβίβασέ πως τὰς ἀρχαίας παραδόσεις καὶ τὰς συγχρόνους ἀνάγκας. Εἶνε τὸ μεταίχμιον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τοῦ πραγματικοῦ, τοῦ Δήμου καὶ τῆς Μοναρχίας. Τὰς ὁμάς τοῦ λαοῦ ὑποκρινᾷ τὸ ἡγεμόνος ἢ σύνεσις; τοῦ ἡγεμόνος τὰς ἐκτροπὰς κολάζει τοῦ λαοῦ ἡ φωνή. Ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι οἱ βασιλεῖς εἶνε εἶδος λύκων τηρούντων κρυφίως τὸ ἐνστικτον τοῦ αἵματος καὶ τῆς δολιότητος κατὰ τῶν λαῶν, οἱ λαοὶ ἔλαβον διὰ τοῦ Συντάγματος τὰ μέτρα των χαλεμύσαντες ἀλύσεις, δι' ὧν ἐδέσμευσαν τοὺς πρῶτον δεσμοφύλακας. Ἐὰν ὅμως οἱ λαοὶ ῥέπωσιν ἀχάλινώτως εἰς τὴν ἀλόλαστον ἐλευθερίαν, ἡ τις εἶνε τυραννία εἰδεχθῆς ὑπὸ ἄλλο ὄνομα, τότε παρεμβάινουσιν οἱ ἡγεμόνες καὶ καθίστανται σωτῆρες ἄξιοι εὐγνωμοσύνης. Ἐν τῇ κράσει τῶν δύο ἰσοπάλων δυνάμεων τοῦ λαοῦ καὶ τῆς Βασιλείας ἀνεζητήθη καὶ ἀνευρέθη ἡ ἰσορροπία ἢ ἀλληλοκαταρροίαις ἀπεργάζεται τὴν ἁρμονίαν. Ἐλευθερία δέ, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀπίστος ἢ κκεῖνος βουλοῦς ἐκαστῇ δυνάμει ἐν τῇ ἰδίᾳ σφαιρᾷ συντρέχει τὸν σκοπὸν, τῆς προκοπῆς τῆς Πατρίδος, δηλαδὴ, τῆς εὐρύσεως καὶ ἀπελευθερώσεώς της.

— Μυρία ὅσα καὶ μετὰ ταχύτητα χεῖμαρρου ραγδαίου, μοὶ παρέταξας, εἶπεν ὁ γέρον μαιδιῶν. Ἰνωρίζω τὴν προσήλωσιν ἣν οἱ Ἕλληνες ἔχετε

πρὸς Πολίτευμα ἐπιτευχθέν δι' ἐπαναστάσεως Ἰνωρίζω ἐπίσης ὅτι ἡ συνωμοσία θὰ ἐπηκολούθει πᾶσαν ἀπόπειραν καὶ πᾶν πραξικόπημα πρὸς οὐσιαστικὴν μείωσιν τῶν ἐκ τοῦ Συντάγματος πηγυζόντων λαϊκῶν δικαιωμάτων. Μοὶ ἐλαλήσατε περὶ ἐργασίας ἐθνικῆς. Ἡκουσα πολλάκις ἐπαναλαμβάνομένην τὴν φράσιν ταύτην, οὐδαμοῦ ὅμως εἶδον οὐδὲ βλέπω ἐργασίαν τοιαύτην, καὶ τοῦτο μετ' ἠλίθει καὶ μετ' ἐκπλήσσει ἐνταύτῳ. Κράτος ἀναζητήσαν καὶ βιοῦν ὑφ' ἡς ἡ Ἑλλάς περιστάσεις, θ' ἀπετέλει ἀρνησιν τῆς ἐθνεγεργίας καὶ τῶν δογμάτων αὐτῆς, εἰ μὴ ἀνέγραφε καὶ ἀσχελεύτως ἐνέμενεν εἰς τὰς ἀρχάς, αἵτινες ἐπρυτάνευσαν κατὰ τὴν Μεγάλην Ἐπαναστάσιν καὶ ἄπαντα τὸν μετέπειτα ἄχρι τῆς Μεταπολιτευσέως βίον. Τὴν ἐθνικὴν ἐργασίαν ἐννοῶ κάλλιστα τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐπιζητεῖται καὶ ἐφκρμόζεται, δὲν ἐννοῶ. Εἰς τὰ πολιτεύματα, τὰ ἀμέσως ἐκ τοῦ λαοῦ ἀπορρέοντα τὸ ὅπως δῆποτε ἐφήμερον ἀποτελεῖ οὐσιῶδες, γνῶρισμα τῶν κυβερνήσεων. Τοῦτο μετέχει μειονεκτικῆτος καὶ πλεονεκτικῆτος ἐν ταυτῷ. Ὑπεράνω ὅμως τοῦ ἀσταθοῦς ὑπάρχει τὸ σταθερὸν, καὶ τοῦτο ἀντιπροσωπεύει ἡ Βασιλεία. Ἐὰν τὰ ὑπουργεῖα ἀλλάσσωσιν ἡ Βασιλεία μένει ἀνκλόιωτος. Τὴν ἐπίδρασιν τῆς Βασιλείας ἐπὶ τῆς «Ἐθνικῆς Ἐργασίας» ἀνεζητήσα ἀνεκθεν ἐπιμόνως, οὐδαμοῦ ὅμως κατῶρθωσα νὰ ἀνεύρω. Ἀπὸ τοῦ βᾶθους τοῦ ἐρημητηρίου μου ἡκουσα πάντας τοὺς ὑπερκαλογητάς τῆς ἀδρανείας τῆς Βασιλείας; ἀνέλυσα τὰ ἐπιχειρήματά των, ἐστάθμισα τοὺς λόγους των μετ' ἀπαθείας καὶ κρίσεως, ἦν οὐδὲν συμφέρον ἢ πάθος, οὐδεμίαν προκτάληψιν, οὐδεμίαν δυσμένειαν ἢ συμπάθειαν ἠδύνκτο νὰ σκοτίσῃ. Θέλετε νὰ σᾶς εἶπω τὴν γνώμην μου! Εὐρὸν καθυστεροῦσαν μεγάλως τὴν Βασιλείαν εἰς τὴν ἔξοχον καὶ ἐθνικὴν ἀποστολήν της. Ἀφετε νὰ σᾶς συνοψίσω τὰς σκέψεις μου. Ποῖον εἶνε τὸ ἰσχυρότερον ἐπιχειρήμα τῶν ἀπολογητῶν τῆς ἀφροσύνης Βασιλείας; Τὸ Πολίτευμα! Ὁ Βασιλεὺς ἀπεστερήθη πάσης δυνάμεως, λέγουσιν. Αἱ ἀγαθὰ αὐτοῦ προθέσεις νευαγοῦσι πρὸ τῆς πλήρους ἀδυναμίας Του. Οὐδὲν δύνανται αὐτός; τὰ πάντα ἡ Βουλὴ. Τοῦτο καὶ ὅσα ἄλλα ἴσης ὀρθότητος καὶ λογικῆς ἐπιχειρήματα, δὲν μοὶ φάνονται ἀκριβῆ. Σημειώσατε καλῶς ὅτι πρόκειται περὶ ἐθνικῆς ἐργασίας, περὶ σκοποῦ εὐγενοῦς ἀπωτέρου, ἐκφεύγοντος πᾶσαν κομματικὴν σφαιρὰν καὶ πᾶσαν πολιτικὴν ἢ προσωπικὴν συμπάθειαν, περὶ σκοποῦ μεγάλου, ἐν ᾧ πάντες συναντῶνται, περὶ οὗ οὐδεμία ὑφίσταται διχογνωμία, ἀλλὰ ἡ ρόθμισις καὶ ἐπιτυχία τοῦ ὁποῖου ἀπαιτεῖ σταθερὰν ὁμοιόμορφον καὶ κερτερικὴν ἐργασίαν, ἄκραν λε-

πτύτητα, νῦν πεφωτισμένον καὶ βραχίονα χαλύβδινον. Κυβερνήσεις συνταγματικῆς ὑποκειμεναι εἰς τὰς ἰδιοτροπίας τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, τὰς πεπλανημένας ἐνίοτε ἐκτιμήσεις, τὴν βίαν τῶν παθῶν, τὰ συμφέροντα αὐτὰ, ἀφ' ὧν οὐδεὶς θνητὸς δύναται πάντοτε νὰ χωρίζεται συμπίπτει πολλάκις νὰ προσκόψωσιν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἢ καὶ νὰ πέσωσι πρὶν ἢ ἀγάγωσιν εἰς πέρας τὸ ἀρχικὸν σχέδιον. Ἡ Βασιλεία ὅμως διὰ τὴν δυνάμειν αὐτῆς καὶ λαμπρότητα, τὸ κύρος διπερ ἀσχεῖ, τὴν γοητεῖαν, ἣν διχχεῖ, τὸ ὕψος, εἰς ὁ μετεωρίζεται, δύναται νὰ εἶνε τὸ δημιουργικώτερον κέντρον, τὸ σταθερὸν καὶ ἀμετάβλητον, περὶ ὁ πλαγίως καὶ ἐνικίως νὰ ἐκτυλίσσηται τοῦ ἔθνους σύμπαντος ἢ ὑπερτέρως ἐθνικὴ ἐργασία. Οἱ ὑπουργοὶ ἔχουσι πάθη καὶ συμφέροντα; οἱ βασιλεῖς δὲν ἔχουσιν. Οἱ ὑπουργοὶ ἔχουσιν ἀνάγκας κομματικὰς καὶ ὑλικὰς; οἱ βασιλεῖς δὲν ἔχουσιν. Οἱ ὑπουργοὶ ὑπόκεινται εἰς τὴν δυνάμει τῶν βουλευτῶν; οἱ βασιλεῖς τοὺς διαλύουσιν. Οἱ ὑπουργοὶ ἐξαναγκάζονται πολλάκις νὰ ποιῶσι παραχωρήσεις; οἱ βασιλεῖς εἶνε ἀπηλλαγμένοι παραπλησίαν ἀνηθῶν. Οἱ ὑπουργοὶ συνδέονται μετὰ τοῦ πλήθους καὶ τῆς καθημερινῆς πολιτικῆς; οἱ βασιλεῖς ἴστανται ὑψηλὰ, ἀμέτοχοι τῶν ἐρίδων, ὑπερτεροὶ τῶν πολιτικῶν συμφερόντων, ἰσχυροὶ, ἐμπιστοσύνην καὶ σέβας ἐμπνέοντες. Ἡ Βουλὴ ὀλοκλήρως ἔχει μίαν γνώμην; ὁ βασιλεὺς ἔχει τὴν ἐναντίαν, καὶ ἡ γνώμη τοῦ ἡγεμόνος ἐπικρατεῖ τῆς γνώμης τῆς Βουλῆς. Ἐπιζητεῖ μέτρον τι ἢ κυβερνήσεως; ἡ Βουλὴ ἀνθίσταται; παρεμβάινει ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ Βουλὴ διαλύεται. Ψηφίζει νόμον τινὰ ἢ Βουλὴ; δὲν τὸν κυρώνει ὁ βασιλεὺς, καὶ ὁ νόμος τῆς Βουλῆς εἶνε χάρτης ἄγραφος; Στήριζει τὴν κυβερνήσιν ἢ παμψηφία τῆς Βουλῆς. δυσπιστεῖ πρὸς τὴν κυβερνήσιν ὁ βασιλεὺς καὶ ἰδοῦ ὅτι κυβερνήσεις δὲν ὑπάρχει. Ὑπάρχει μειοψηφία τῆς μειοψηφίας ἐν τῇ Βουλῇ. Ἐκτείνει τὴν χεῖρα ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ μειοψηφία τῆς μειοψηφίας ἐγένετο κυβερνήσεις. Ἐπιζητεῖ μέτρον τι ἢ Βουλὴ; στηρίζει τὸ μέτρον ἢ εὐγλωττία τῶν ὑπουργῶν; οἱ ῥήτορες τῆς ἀντιπολιτευσέως ἐξαίρουσι τὸ μέτρον καὶ σύμπασα ἢ ἀντιπολιτευσίς ὑπερψηφίζει τῆς κυβερνήσεως; τὴν κυβερνήσιν στηρίζει ἐκτός τῆς Βουλῆς τὸ ἔθνος μετ' ἐκπεφρασμένην τὴν θέλησιν. Διαφωνεῖ ὅμως ὁ βασιλεὺς; ἔχει τὴν ἐναντίαν γνώμην ὁ βασιλεὺς, καὶ ἡ κυβερνήσεις ἐπεσεν, ἐσορπίσθη ἢ Βουλὴ, καὶ τοῦ ἐνός ἢ γνώμην ὑπερίσχυσε τῆς γνώμης τῶν πολλῶν, τοῦ βασιλέως ἢ πεποιθῆσις κατίσχυσεν, ἀδιάφορον ἂν προσωρινῶς; ἢ οὐ, κατίσχυσεν ὅμως τῆς τοῦ ἔθνους. Ἡ δυνάμεις αὕτη δὲν εἶνε ἀθάλατος. Κεῖται ἐν αὐτῷ τῷ ὀργανισμῷ τῆς Πολι-

τείας, ἀνεγράφῃ ἐν τῷ κεφκλιῶδε νόμῳ καὶ οὐ μόνον δὲν ἀποτελεῖ πίεσιν, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον θεωρεῖται καὶ εἶνε πραγματικῶς ἐγγύησις ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν μεγάλων τῆς Πολιτείας συμφερόντων. Καὶ λέγουσι, μεμψιμοιροῦντες εἶτα, ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν ἔχει δυνάμειν ἐν Ἑλλάδι! Καὶ ἀρέσκονται νὰ χαρκατηρίζωσιν ἀνίσχυρον τὴν βασιλείαν, ἡ τις τηλεκαύτην ἐγκλείει ἐν τῇ χεῖρὶ δυνάμειν, ἣν ὅμως οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ χρησιμοποιήσῃ πεφωτισμένως καὶ μετ' εὐόρου θάρρους καὶ συνειδήσεως! Τί μεμκρτυρημένως ἀγαθόν, τί ἐθνικόν, τί πολεμικῶς συντακτικόν, τί ἐξωτερικῶς ὑγιές, τί ἐθνικῶς σκόπιμον, τί ἐσωτερικῶς ὀργανωτικόν ἠθέλησέ ποτε ν' ἀνκλάβῃ ὁ βασιλεὺς καὶ ἐγκατελείφῃ; Ποῖον πρακτικόν προηγουμένον δύνανται νὰ ἐπιδείξωσιν οἱ συνήγοροι τῆς βασιλικῆς ἀδρανείας, καὶ ποῖαν δικαιολογίαν νὰ ἐξεύρωσι κατὰ τοῦ πλήθους τῶν παραπόνων, πάντων εἰς σφαιρὰν ὑψηλὴν ἀνεργουμένων, ἅτινα δικαιούνται νὰ ἔχωσιν οἱ Ἕλληνες; Εἰς πᾶσαν κρίσιν τῆς Ἀνατολῆς οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Πανελληνίου στρέφονται μετ' ἀφοσιώσεως καὶ ἐλπίδος πρὸς τὸν μέγα δυνάμενον βασιλεῖα τῶν Ἑλλήνων. Ποῦ εἶνε; ποῦ διακτεῖ; τί μελετᾷ; τί ἐργάζεται; Οὐδεὶς γνωρίζει; οὐδαμοῦ φάνεται ὁ βασιλεὺς. Εἰς τὸ στρατόπεδον δὲν εἶνε; εἰς τὸν στόλον δὲν εἶνε. Οὐδὲν βλέπει, οὐδὲν ἐνθουσιάζει, οὐδὲν συγκινεῖ, οὐδὲν προτρέπει. Ἀδιαφορία ἢ ἀπογοήτευσίς κρατεῖ ἐκεῖ, ἐνθα ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἐλπίς, τὸ θάρρος καὶ ἡ τόλμη ἔδει νὰ προεξάρχη. Δικτὴ ἢ ἀφάνεια καὶ ἡ ἀδράνεια αὕτη ἢ θνακτηφῆρος; Πρακτικῶς τὸ πολίτευμα, ἀπαντῶσιν οἱ ἰσχυροὶ ἀπολογηταί. Ἀλλὰ ποῖον πολίτευμα λοιπόν; Ἐκεῖνο, ὅπερ τὴν δυνάμειν τοῦ βασιλέως τάσσει πάντοτε ἴσην καὶ κατὰ περιστάσεις ὑπερτέραν τῆς δυνάμεως ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους;

— Πρὸ μικροῦ, εἶπον διακόψας τὸν γέροντα, σχεδὸν μετ' ἐκτελογίσαστε ὅτι ἐλάλησα βικίως πως, ἀνεμίξας πολλά. Νομίζω, ὅτι παρ' ὀλίγον νὰ ὑποπέσητε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα, ἐὰν τοιοῦτον δύνανται νὰ θεωρηθῇ ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ λόγου, ἐξαίρετως εἰς λαὸν θερμὸν, οἷος εἴμεθα οἱ Ἕλληνες.

— Κατὰ παράδοξιν τῶν ἔξεων καὶ τῆς ἡλικίας μου ἐλάλησα πρὸ μικροῦ μετὰ τινος ὀρμῆς, δικίως ἐλπίζω, ἀπήντησεν ὁ ἐρημίτης. Ὅταν ἀνκλογίζωμαι τὸ τί ἠδύνκτο νὰ πράξῃ ὑπὲρ τοῦ σφριγῶντος τούτου τύπου ἢ βασιλεία, καὶ τί στοιχειωδῶς ἐθνικόν δὲν ἐπραξε, καταλαμβάνομαι ὑπὸ ἀπογοητευσέως, καὶ σχεδὸν ἀποκαρτερῶ ἐγὼ, ὁ ἐπταετίαν ὄλην ἀγωνισθεὶς κατὰ τῶν βαρβάρων δεσποτῶν τῆς Ἑλλάδος

καὶ μακροὺς πρὸ τούτου ἐνικυτοὺς παλαίους κατὰ τῆς ἄλλης φοβερῆς τυραννίης, τῆς τοῦ ἠθικοῦ σκότους καὶ τῆς ἀμαθείας.

Δὲν σ' εἶπον ἔτι τίς εἶμι, νέε μου φίλε. Μὲ θεωρεῖς ἐκπεπληγμένος. Νομίζεις ἴσως ὅτι ἄκουσας ἐκπληκτικὴν τινὰ ἀφήγησιν, ὅτι ἴστασαι πρὸ ὄντος θαυμαστοῦ, μυστηριώδους, ἴνα μεταχειρισθῶ αὐτάς σου τὰς φράσεις. Οὐδ' αὖτως. Εἶμι στρατιώτης τῆς μεγάλης τοῦ 1821 ἐπαναστάσεως καὶ διδάσκαλος, ἀπόστολος τοῦ λόγου, ἐργασθεὶς, ἔσχατος ἐγὼ, ὅπως παρασκευάσω τὸ ἔδαφος, ἐν ᾧ ἐπρόκειτο νὰ πέσῃ τὸ ἄγιον τοῦ λόγου καὶ τῆς ἐλευθερίας σπέρμα. Ἡ μαρτυρικὴ Χίος, αἱ Κυθωνίαι, τὰ Ἰωάννιναι καὶ τὸ Βυζάντιον αὐτὸ, ὁ πόθος οὗτος, ὁ πολιτικὸς ἀστὴρ, ὁ παλμὸς τοῦ Γένους καὶ ὁ σκοπὸς, ἠκούσαν τὴν διδασκαλίαν μου. Ὡς χρόνοι διωγμοῦ ἀπηνόου, ἀλλὰ καὶ ἐργασίας ἐνθέρμου καὶ πίστεως ἀκαρδάντου καὶ ἐλπίδων χρηστῶν; Γνωρίζετε σεῖς τί ὑπέστησαν οἱ πάπποι καὶ οἱ γονεῖς σας, ἐργαζόμενοι τὸν καλὸν ἀγῶνα, μαχομένοι ἴνα παρασκευάσωσιν εἰς σᾶς πατρίδα ἐλευθέραν καὶ ἐτοιμάσωσιν τὸ πᾶ σὼ, ἀφ' οὗ, ἐν ἀσφαλείᾳ ὁρμώμενοι σεῖς οἱ νεώτεροι, νὰ συνεχίσῃτε τὸ ἔργον τῆς ἐθνικῆς Ἀπολυτρώσεως; Γνωρίζετε εἰς ποίας ὑπογείους κρύπτας ἐκρυπτόμεθα τὰς νύκτας, φεύγοντες τῶν τυράννων τοὺς διωγμοὺς, καὶ ἐκεῖ τρέμοντες ἐκ τοῦ ψύχους, ἀλλὰ θερμοὶ τὸ αἶσθημα ἐξηγγέλλομεν τὴν μεγάλην καὶ προσεχῆ ἡμέραν τῆς ἐθνικῆς ἀναστάσεως; Γνωρίζετε σεῖς, οἱ μὴ ἀγωνισθέντες, οἱ εὐρόντες ἐτόιμην τὴν τράπεζαν καὶ ἀνενοχλήτως εὐωχούμενοι χωρὶς νὰ ἐργασθῆτε, γνωρίζετε ποίους ἀγῶνας, ποίους διωγμοὺς ποῖα δάκρυα καὶ αἱματὰ κρύπτει τὸ ἄγιον αὐτὸ ὄνομα τῆς Ἐλευθερίας, ὅπερ τόσον συνεχῶς προφέρετε; Εἰς τῶν ὁρέων τὰς ἀπροσίτους κορυφάς, εἰς τῶν σπηλαίων τὰ κάθυρα σπλάγγνα, εἰς τῶν χαρδρῶν καὶ τῶν φράγγων τὰς ἐσωτάτας ἐσχατίας διατρίβοντες καὶ ἀγρυπνοῦντες, ἐλατρεύομεν ἡμεῖς, δούλοι τῶν Τούρκων, τὴν ἐλευθερίαν, ἐγειρόντες ἐκ τουρκικῶν κρανίων βωμοὺς εἰς τὴν εὐγενῆ καὶ Ἑλληνίδαν θεάν, καὶ ἱερεῖας, τηρούσας τὸ ἄσβεστον πῦρ, κληροῦντες τὰς συζύγους ἡμῶν καὶ θυγατέρας. Ἐλεῖ ἐν τῇ πάλῃ, ἐν τῷ αἵματι, ἐν τῇ οἰμωγῇ τῆς ἀπορφανισθείσης μητρὸς, ἐν τῷ ἀποπνιγμένῳ στεναγμῷ τοῦ βυζαντινοῦ ἐν τῇ φυλακῇ μάρτυρος, ἐν τῇ ἀγχόνῃ, ὑπὸ τὴν σπάθην τοῦ δημίου, ὑπὸ τὰ βασιανιστήρια ὄργανα, ὑπὸ τὴν σφῆραν, τὸν ἀκμονα, τὸ πῦρ, τὸ ζέον ἔλαιον, τὴν ἐξόρυξιν τῶν ὀφθαλμῶν, τὸ κτίσιμον, ἐκεῖ ἐλατρεύομεν ἡμεῖς τὴν Ἐλευθερίαν, καὶ ἐπὶ τὰ ἔτη ἀγωνισθέντες, σφαγέντες, πωληθέντες ὡς κτήνη εἰς τὰς ἀγοράς,

πεινάσκοντες καὶ γυμνητεύοντες, τὴν κατεκτήσαμεν μύλις καὶ ὄχι καὶ ἀκεραίαν... Ἐννοεῖς ἤδη τίς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λαλήῃ περὶ ἐλευθερίας! Γονυπετεῖς πρὸ τοῦ Ἐσταυρωμένου, μὲ πλήρη ἐλπίδος τὴν καρδίαν, μὲ τῆς παρὰ κλήσεως τὸ δάκρυ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, μὲ κληρικῶς ἐκτετατὴν χεῖρα ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστομάχου κατακτητοῦ, ἐδεόμεθα νὰ γίνῃ ἴλεως εἰς τὸ δούλον Γένος ὁ Θεός, καὶ ἀπὸ τῶν σπηλαίων καὶ τῶν χασιμάτων τῆς γῆς ἀναχωροῦντες, ἀφοῦ προσεπέσκαμεν καὶ ἐδεήθημεν εἰς τὸν Θεὸν τῶν πατέρων μας, ἀνηρχόμεθα εἰς τὰ ὕψη τῶν ὁρέων, ὅπως ἴδωμεν τοῦ ἡλίου τὴν δύσιν, καὶ ἀναμεινωμεν τὴν εὐσίαν ἀνατολὴν τοῦ λαμπροῦ ἄστρου, ὅπερ αὐταρέσκως, οὐχὶ ὁμῶς καὶ ἀδίκως, παρωμοιάζομεν πρὸς τὴν πατρίδα μας Ἑλλάδα. Μήπως δὲν εἶναι τοῦ κόσμου ἡλιος ἡ Ἑλλάς μας! Μὴ δὲν ἐφώτισεν ἄλλοτε τὸν κόσμον, καὶ σήμερον ἔτι μὴ δὲ τὸν φωτίζει διὰ τοῦ ἀνεσπέρου φωτός τῶν σοφῶν καὶ τῶν διδασκάλων τῆς Μεγαλόφωνος τότε ἀντήχει, ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, τοῦ Τυρτζίου καὶ τοῦ Αἰσχύλου ἡ ποίησις. Καὶ ὅταν ὁ ψάλτης τονίζων τὴν ἀρρενωπὴν φωνὴν του, ἐβόα τὸ σύνθημα ἐκεῖνο τῶν περσοκτόνων στρατιῶν «ἴτε, παῖδες Ἑλλήνων», ἐβρόντων τὰ ὄπλα, ἰαχὰὶ διέσειον τὴν ἀτμόσφαιραν, ἀνενοῦντο οἱ φοβεροὶ ὄρκοι, καὶ ἡ σημαία μας, ὑπερήφανος διὰ τὰ ἔγνη τῶν σφιρῶν, ὑψοῦτο, ἐταίετο ἐκυμάτιζε, καὶ ἀθροοὶ οἱ τουρκομάχοι πολεμισταὶ, ἐσπευδον νὰ καλυφθῶσιν ὑπὸ τὸ ἄσθητον σύμβολον τῆς πίστεως, τὸ ἀπαστράπτον ἐπὶ τῆς ἐνδόξου καὶ μαρτυρικῆς σημαίας μας! Ὡς, χρόνοι λαμπροὶ!... Ἡ ἰδέα ἐθερμικε τὸ Γένος· τηροῦσα ἐν ἐνότῃ ἀδικασπᾶστω τὴν ὄλην Ἑλληνικὴν οἰκογένειαν, ἐνεπνεεν αὐτήν, τὴν ἐνεθουσίαν, τὴν μετηρσίαν εἰς ὕψη δυσπροσπέλαστα. Πίστις καὶ πατρίς, Πατρίς καὶ Ἐλευθερία ἢ Θάνατος, ἦτο τὸ σύνθημα τὸ μυστικὸν τῆς τουρκομάχου γενεᾶς. Ὑπὸ τὴν ἐνοιαν τοῦ συνθήματος τούτου ἐμάχετο ἕκαστος Ἕλληνα, καὶ ὀνήσων ἐπιθύριζε τὸν ὄρκον ὃν εἶχεν ὁμοῦσαι παιδίον ἔτι ὁ μαχητῆς, καὶ εἰς τὴν ἱερότητα τοῦ ὁποῦ ὑπακούων, προσέφερον εἰς τὴν πατρίδα του τὴν ζωὴν. Ἡ ἰδέα εἶνε τῶν κρατῶν ἡ ψυχὴ. Δυστυχῆ τὰ ἔθνη ὅσα δὲν ἐλαύνονται ἀπὸ ἰδέας. Τὸ ἡμέτερον ἐγένετο ἡ κοιτὴς πασῶν τῶν εὐγενῶν ἰδεῶν...

Ἡ στάσις καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἐρημίτου, ἀπαγγέλλοντος τοὺς λόγους, ὡς ἀσθενῆ περιλήψιν ἀπευνημόνευσα, εἶχόν τι τὸ ὑπεράνωτον. Ὁ ἐσπερινὸς ἀνεμὸς ἐλίχνιζεν ἐλαφρῶς τὸν λευκὸν πῶγονα καὶ τὰς ἀραιὰς τρίχας τῆς γυμνῆς κεφαλῆς του. Ἦτο ὄρθιος· ὁ ὀφθαλμὸς του ἐχυνε λάμψεις, καὶ ζωὴ ἀσυνήθης διεδέχθη τὴν

πρόσθεν ἡρεμῶν καὶ γλυκύτητα τοῦ προσώπου του. Τὸν παρετήρουν εὐσεβάτως καὶ ἐμφοδῶς. Ἐθαύμαζον τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ ἀνιστήματός του, τῶν χαρακτηριστικῶν του τὴν εὐγένειαν, τῆς φωνῆς του τὸν σοβρὸν καὶ ἐπιβάλλοντα ἦχον. Μοὶ ἐφάνετο προφήτης, ὑπὸ ἐμπνευσιν ἀκατάληπτον διατελῶν, καὶ ἀπίστολος ἐρμηνεύων τὰς βουλάς δυνάμεις ὑπερτέρας. Ἦθελον νὰ ὁμιλήσω καὶ ἐδίσταζον. Ἡὐλαβούμην νὰ λύσω τὴν μυστικὴν, τὴν ἀνερμηνεύτων γοητείαν, ἣν εἶχον σκορπίσει οἱ λόγοι τοῦ γέροντος περιδουόμενοι ἔτι ἐν μέσῳ τῆς ἐρημίας καὶ τῆς σιωπῆς τῆς ἀρξάμενης νυκτός.

ΣΤ'.

Τέλος ἀνεθάρρησα.

Ὁ θαυμασμὸς μας διὰ τὴν γενεάν, ἣν ἀντιπροσωπεύεις, καὶ τὸ ἔργον, οὐτινος ἐγένου διττὸς ἐργάτης, εἶναι μέγας, ἀνεκφραστός, δίκαιος εἶπον. Μὴ μᾶς συντρίβεις ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ὀργῆς σου. Εἰς ἡμᾶς δὲν ἐπεκληρώθησαν ἀγῶνες αἱματηροὶ, οἱ οἱ λαχόντες εἰς τοὺς συνεργάτας σου τοῦ 1821. Οἱ γονεῖς ἠλευθέρωσαν τὴν πατρίδα, οἱ δὲ υἱοὶ ἐπεχείρησαν νὰ συντάξωσιν αὐτὴν εἰς εὐνομον πολιτείαν κατὰ τὴν παράδοσιν καὶ τὴν φύσιν τοῦ Ἕλληνα. Ἡ μετὰ τὸ ὕμῶν καὶ ἡμῶν γενεὰ ἀπεδύθη εἰς πάλιν ὑπολειπομένην τῆς υμετέρας, ἦττον κινδυνώδη καὶ μεστὴν ὀδυνηρῶν περιπετειῶν καὶ δόξης, ἀλλ' εὐγενῆ. Τὰ τέκνα σας ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἐσωτερικῆς ἐλευθερίας, καὶ γέρας τῶν ἀγῶνων ἔσχον τοὺς θεσμούς. Ποῖον ἀνθρώπινον ἔργον δὲν ἔχει τὰς ἐλλείψεις του; ... Ἄλλ' ὁ χρόνος εἶνε ὁ σοφώτατος τοῦ ἀνθρώπου διδάσκαλος καὶ ὀδηγός. Τῆς πείρας αἱ ὑπαγορεύσεις θὰ φωτίσωσιν τὸ πνεῦμα ἡμῶν. Ἐὰν προετρέψωμεν, ἐὰν ὑπερετιμῆσωμεν τὴν πολιτικὴν ἡμῶν ἀνατροπὴν, ἐὰν ὑπηρετήσωμεν μᾶλλον εἰς τὴν θέλγουσαν θεωρίαν, ἢ εἰς τὴν ἐνάργειαν τῆς πείρας καὶ τῆς πρακτικῆς, θὰ θεραπεύσωμεν ἡμεῖς μόνοι, ἀνευ ἐξωτερικῆς βίας, ἀνευ ἐπιβολῆς τὰ τυχόν τραύματα, ἅτινα εὐλόγως ἐνθουσιασμός ἐνδέχεται νὰ κατήγαγε κατὰ τοῦ πολιτικοῦ ἡμῶν ὀργανισμοῦ. Οἱ λαοὶ, ὀρθῶντες δι' ἐκυτῶν καὶ ὑπὲρ ἐκυτῶν, ὁμοιάζουσι τὸ δόρυ τοῦ Ἀχιλλέως. Μόνον ἐκεῖνο ἐθεράπευε τὰς πληγὰς, ἅς τινες ἦνοιγεν. Ἀρκεῖ ὅτι ἀγαθὴ καὶ τιμὴ ἀπρόθεσις δὲν ὑστερεῖ παρ' ἡμῶν. Τὴν αἰτίαν τῶν σφαλμάτων ἡμῶν ἐὰν διεπράξωμεν, ζητητέον εἰς τὴν ὁρεῖαν ἀντίληψιν, τὴν κοχλάζουσαν ἐν ἡμῶν ζωῇ, τὴν ἐνθουσιώδη παραφορᾶν. Τὸ ἔθνος ὀργᾶ. Ποθεῖ νὰ συνεχίσῃ τὰς μεγάλας τοῦ ἀποστάτου παρελθόντος παραδόσεις... Ἐὰν δὲν τὰ κατορθώσῃ, θὰ συνεχίσῃ ὁμῶς ἄλλας εὐγενεῖς καὶ μεγάλας παραδόσεις παρελθόντος ἐγγυτάτου. Ἀκεραία

κρατεῖ ἐν ἡμῶν ἡ ἐνοιαν τῆς μεγάλης Ἐπαναστάσεως. Ὑπὲρξάτε ὁ Μιλτιάδης, τὰ τρόπαια τοῦ ὁποῦ κεντρίζουσι τοὺς λανθάνοντας Θεμιστοκλεῖς τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν. Ὁ ὄρκος δὲν ἐλύθη, οὐδ' ἐσβέσθησαν τὰ μίσση. Ἡ κραυγὴ τοῦ δυναστευομένου δούλου ἐγείρει θύελλαν παθῶν εἰς τὴν ψυχὴν μας. Μήπως καὶ τὰ ἠφίστεται δὲν ἔχουσι τὰς διαλείψεις τῶν, μήπως καὶ ἡ μκνιώδης θάλασσα τοῦ Ὀκεανοῦ δὲν γαληνᾶ κατὰ στιγμὰς; . . . Ὁ ἴδης, γέρον, ἐὰν ἡ εὐκλιρία ἐμφανισθῇ καὶ ἡ γαλήνη τοῦ θανάτου δὲν ἀναγκύσῃ τὸ κατὰ πονημένον σῶμα σου, ἢ ἴδης ἴσως ὅτι ἐπιστάμεθα τὰς ὑποχρεώσεις, ἅς ἡ μεγάλη, ἡ ἀρχαιοτάτη καὶ σύγχρονος κληρονομία ἐπέβλεπεν εἰς ἡμᾶς. Ἐὰν δὲν ἐπράξωμεν ὅ,τι ὀφείλομεν, ἄφες εἰς ἡμᾶς τὴν παρακμήν νὰ φρονῶμεν ὅτι ἐπράξωμεν ὅ,τι ἠδυνάμεθα...

— Δὲν ψέγω χαιρεκάκως, οὐδ' ὑποτιμῶ τοὺς νεωτέρους, εἶπεν ἡπίως ὁ γέρον. Ἰνωρίζω ὅπως εἶναι πικρὸν τὸ κατὰ κρίνειν τὰ ἄτομα καὶ τὸ δικαίως τοὺς λαοὺς. Ἡμεῖς αὐτοὶ μαχομένοι τὸν εὐγενέστερον τῶν ἀγῶνων, ἠκούσκαμεν τὴν κατὰ κρίσιν ἀνδρῶν, οἵτινες ἐλέγοντο πεφωτισμένοι... Πόσας ἐποτίσθημεν πικρίας, καὶ ποῖα ἠκούσκαμεν ἐπιθετὰ ὀνειδιστικά! ... Ἀφοῦ δὲν ἠθελον νὰ μᾶς συντρέξωσι, δὲν ἐπιώπων τοῦλάχιστον! Διὰ τὴν νὰ μᾶς ὑβρίζωσιν! Ζητοῦντες νὰ ζήσωμεν ἐλεύθεροι, ἀξιοῦντες τὴν τιμὴν τοῦ οἴκου ἡμῶν, ἐπράττομεν ἄρα γέ τι οὕτως ἀντικείμενον εἰς τοὺς ἀγράφους καὶ τοὺς γραπτὸς νόμους, ὥστε νὰ ἐξεγείρωμεν καθ' ἡμῶν τὴν μὴνιν καὶ τὴν κατὰ δρομὴν; . . . Πόσον ἦσαν πικραὶ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι! Ἄλλ' ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀλήθεια κατῆσχυσεν. Οἱ λαοὶ καὶ οἱ σοφοὶ τοῦ κόσμου ἐπροστάτευσαν τοὺς Ἕλληνας καὶ τὸν Ἀγῶνα. Ἡ φωνὴ τῶν ἠγῆσε βροντοφώνως. Τιμὴν του ὑπε ἀμβανεν ἕκαστος ν' ἀποβῇ ὁ συνήγορος τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς εὐγενεῖς δέσποιναι τῆς Δύσεως κατῆρχοντο εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰ ἐργαστήρια, ζητοῦσαι ἄρτον διὰ τὰ ὄρφανά τῶν Ἑλλήνων καὶ μοτὸν διὰ τὰς πληγὰς τῶν μαχητῶν. Τῆς Ἑλλάδος τὸ σεμνὸν ὄνομα ἐφέρετο πανταχοῦ. Ὡς! εἶναι ἀκαταγώνιστος ὁ λαός, ὁ ἀγωνιζόμενος κατὰ τῶν τυράννων του. Νικῶσα τοὺς Τούρκους ἡ Ἑλλάς, ἐνίκα καὶ τὰς προλήψεις σαλεύουσιν τὰ καθεστῶτα. Νομίζεις ὅτι ὑποδεεστέρα εἶναι ἡ νίκη, ἣν, ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀγῶνος ὁρμώμενοι, κατῆρχον τότε οἱ λαοὶ κατὰ τῶν ἡγεμόνων, τῶν νικῶν, ἅς ἐνικῶμεν ἡμεῖς, πολεμοῦντες τοὺς τυράννους; Ἄλλ' ἡ Ἑλλάς ἦτο τότε ἰδέα... ἰδέα αἰμοσταγῆς καὶ μαρτύριον. Ἑλλάδα ἰδεῶν θέλω τὴν Ἑλλάδα μας. Σιωπηλῆ ἀπέμεινε σήμερον ἡ λύρα τοῦ

Ρήγα· ὡς εἰδῶθῃ ἡ σπάθη τῶν πολεμιστῶν τοῦ 21 καὶ σβεστός κεῖται ὁ δαυλὸς τοῦ Κανάρη. ὦ! προσδοκία θελκτικῆ· ὄνειρον νὰ ἦται ἄρα γε; Δὲν θὰ ἴδω τὴν Ἑλλάδα, οἶαν τὴν εἶδον ἄλλοτε... Νομίζεις ὅτι παρκληρῶ, ὅτι τὰ δύναντα, τὰ κατὰ φύσιν ζητῶ τοιούτους τρέφων ρεμβασμούς; Ζ'.

Ἄκουσον! Εἰς ἀνὴρ, εἰς μόνος, δύναται, ἐὰν θέλῃ, νὰ συνταράξῃ τὴν Εὐρώπην, νὰ ἀναστατώσῃ τὴν Ἀνατολήν. Ἰπὸ τοὺς πόδας του σείετχι ἡ γῆ. Ἐντρομος ὁ δεσπότης τοῦ Βυζαντίου συνέχει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τὸ ἐκφευγὸν διάδημα. Ἐκπεπληγμένοι ὑποχωροῦσι περιφοβοὶ οἱ θρασεῖς σφετερισταὶ τῶν ἀλλοτρίων δικαιωμάτων, τολμηροὶ ἐφ' ὅσον ἡμεῖς εἴμεθα ἄτολμοι. Εἰς ἀνὴρ δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ ὅσα εἰς θαύματα ἀδύνατα θεωρεῖ ὁ δειλός. Τὸν μνηστεύεις, τὸν γνωρίζεις; Εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων! Θαυμάζουσιν οἱ ἄπλοῖ τοὺς λεγεῶνας τοῦ Τσάρου καὶ τοὺς στόλους τῆς Ἀγγλίας. Μυρίους ἔχει στόλους ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ μυρίους στρατούς. Οἱ ναῦται του διαπερῶσι τὰ πελάγη ἀπὸ τῆς Μαιώτιδος ἄχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Τῆς Ἑλλάδος τὸ ὄνομα ἔχουσι γλυκὺν σύντροπον κατὰ τὸν ὑπερωκεάνιον δρόμον των, καὶ ὄνειρον ἡδὺν ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ τῆς δόξης τῆς. Θεώρησον τὴν γῆν ἀπὸ τῆς Κρήτης καὶ τοῦ Γαινάρου ἄχρι τοῦ Βοσπόρου. Ἑλληνες οἰκοῦσι τὰς χώρας. Νὰ πολεμήσωσιν ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ βασιλέως, ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ ἡγεμόνος ὑπολαμβάνουσιν οἱ δοῦλοι ἀδελφοὶ ὡς χάριν σπανίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ συνθήματος τὴν στιγμαὴν καρδοκοῦσι φλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς μακίνας τῆς ἐκδικήσεως. Εἰς τῆς οἰκουμένης τὸ πρόσωπον, μὲ πλῆρες ἐντίμου χρυσοῦ τὸ βελάντιον, μὲ πλερεστέρην αἰσθημάτων καὶ πατρίδος τὴν καρδίαν, πλανῶνται οἱ Ἑλληνες, ὄνειρευόμενοι τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως τοῦ βίου Ἑλληνισμοῦ. Εἰδῶλον καὶ ἐλπίς των εἶνε ἡ Πατρίς καὶ ὁ Βασιλεὺς! Τίς Τσάρος, τίς μονάρχης κραταίως δύναται νὰ φθάσῃ τὸ μέγεθος Ἑλλήνος ἡγεμόνος ἐννοοῦντος τὴν θέσιν του, ἀγαπῶντος τὴν δόξαν καὶ τὴν πατρίδα καὶ θέλοντος νὰ χρησιμοποίησῃ τὰς ὑλικὰς καὶ τὰς ἠθικὰς τοῦ Πανελληνίου δυνά-

μεις; Ἀσκεπεῖς καὶ γυμνόποδες προσκυνηταὶ ἀποβαίνουσιν εἰς τὴν γῆν του οἱ μονάρχαι τῆς γῆς καὶ οἱ σοφοί. Ἄρχει τῆς Ἑλλάδος, Ἑλλήνων ἄρχει. Ἰδοὺ ὁ τίτλος, καὶ τοῦ μαρτυρικοῦ, τοῦ ἀκαθίνου διαδήματος του ὁ μόνος ἀλλ' ὑπέρτατος ἀδάμας. Οἱ αἰῶνες ἐκήρυξαν τῆς Ἑλλάδος τὸ κλέος. Οἱ σύγχρονοι λαοὶ παρήλασαν φλαγγηδὸν καὶ ἀσκεπεῖς ἠσπάσθησαν τὴν ἐναπλὸν Ἑλλάδα. Ἄς ἱππεύσῃ τῶν Ἑλλήνων ὁ ἡγεμὼν, καὶ σαλπίζων τὸ πολεμιστήριον σάλπισμα ἄς καλέσῃ περὶ ἑαυτὸν τοὺς λαοὺς του. Βρέμει τὸ ἔδαφος τῆς Ἀνατολῆς. Ἀντηχοῦσιν αἱ φάραγγες καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν Ἀκροκεραυνίων καὶ τῆς Ροδόπης. Ἡ Κωνσταντινούπολις σαλεύετχι εἰς τὴν φωνὴν τοῦ πρώτου τῶν Ἑλλήνων. Ἀνίστανται οἱ Ἑλληνες λαοὶ καὶ οἱ Ἑλληνίζοντες· ἀθρόος ἐλαύνει ὁ Ἑλληνισμὸς, τάσσεται περὶ τὸν βασιλέα καὶ τὴν καρδίαν του προσφέρει καὶ τὸ βελάντιον. Καὶ ἡ θάλασσα!... Περίτρομος σπεύδει νὰ σωθῇ ἐν τὸς τοῦ Ἑλλησπόντου ὁ βάρβαρος κατακτητής. Στόλος ἑλληνικὸς ἀπέκλεισε τὰ σιόμια τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἀνεξέωθησαν τῶν πατέρων οἱ ἄθλοι· ἡμίχυστοι σφενδονᾶται εἰς τὰ ὕψη τοῦ αἰθέρος ὁ Τούρκος καὶ ἄπνους εἶτα καταποντίζεται εἰς τὰ βάθη τοῦ ὠκεανοῦ.

Η'.

Ἀκτινβόλος, ἐρυθρός, ὀργίλος, συγκεκινημένος προφέρων τὰς ἐσχάτας λέξεις ὁ γέρον ἦτο προφήτης θεόληπτος ἀγγέλλων ἀληθείας καὶ οἰωνιζόμενος μεγάλας ἀποφάσεις ἐπικειμένους.

— Τίς, τίς δύναται ν' ἀπαριθμήσῃ, ἐξηκολούθησε διὰ τοῦ οὕτω φοβεροῦ τόνου ὁ ἔνθους ἐρημίτης, τίς δύναται ν' ἀπαριθμήσῃ τὰ μεγάλα ἐθνικὰ ἔργα, ἅτινα εἶχε γῆν δύναμιν, ἐὰν εἶχε τὴν θέλησιν, νὰ ἐπιτελέσῃ τῶν Ἑλλήνων ὁ ἡγεμὼν, καὶ τὰ μείζονα ἅτινα εἰς τὸ ἐγγὺς μέλλον δύναται θέλων νὰ διαπράξῃ! Τίς ἤθελε δεσμεύσῃ τὸν ἡγεμόνα, ἐὰν στρατιώτης ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ναύτης ἐν τῷ πλοίῳ, διδάσκαλος ἐν τῇ σχολῇ, ἐργάτης ἐν τῷ ἐργοστασίῳ, προστάτης καὶ ἰθύντωρ, κέντρον καὶ μοχλὸς τῆς μεγάλης ἐθνικῆς ἐργασίας, ἔσφιγγεν εἰς τὴν κραταίαν χεῖρά του τὸ πηδάλιον τῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς, καὶ συγκεντρῶν τῶν ἀτόμων τὴν καρτερικὴν ἐργασίαν, θερμαίνων τοὺς δούλους, κεντρίζων τοὺς

ἐλευθέρους, παρέχων τοῦ ἐθνικοῦ ἀποστόλου τὸ παράδειγμα καὶ τὸν ὑπογραμμὸν ἔθνε τοῦ ἔθνους τὰς δυνάμεις πρὸς τὸν ἕνα, τὸν μόνον, τὸν ὑπέρτερον ἐθνικὸν σκοπὸν; Μὴ καὶ σήμερον δὲν εἶναι ἔτι εἰς καιρὸν νὰ περιάψῃ ἀγγλὴν ἀνέσπερον εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὸ στέμμα αὐτοῦ καὶ θνήσκων ἐν πολέμῳ ἢ ἐν εἰρήνῃ, ἀφοῦ ἐπετέλεσε βασιλικῶς τὸ καθήκον αὐτοῦ, νὰ τιμηθῇ ὡς ἦρωας καὶ νὰ θρηνηθῇ ὡς πατὴρ τῆς Πατρίδος; Ποία δυνάμεις, ποία διάταξις, ποῖος νόμος, ποῖον πολίτευμα παρακκωλεῖ τὸν βασιλέα νὰ γείνη Κόδρος! Ποῖος δεσμὸς δεσμεύει τὴν χεῖρα του, ποῖον φίμωτρον δύναται ποτε νὰ φράξῃ φωνήν, ἥτις ἀκουομένη ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος, θὰ ἀνατρέψῃ καθεστῶτα καὶ θὰ ἀναστατώσῃ τοὺς λαοὺς ἀπὸ Αὐλῶνος ἄχρι Βαγδάτης; Τοῦ Τσάρου ἡ φωνή, τῆς Ἀνάσσης τῆς Ἀγγλίας ἡ πρόσκλησις σβέννεται ἀθροῦτως εἰς τὴν ἀτμύσφαιραν τῆς Ἀνατολῆς. Ἄς καλέσῃ ὅμως εἰς ἐξέγερσιν τοὺς λαοὺς πάντας τῆς Ἀνατολῆς ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἑλλήνων, ἄς προπορευθῇ κηρύσσων τὴν Ἐλευθερίαν. . . Τετέλεσται ἔσκει τὸ Κράτος τῶν Σουλτάνων!

Δύναται τις νὰ ἤρθῃμος; δύναται νὰ ὀλιγαρῇ τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ ἐθνικοῦ, τοῦ εὐτόλμου. Δὲν δύναται ὅμως νὰ ἐπικληθῇ δικαιολογίας, ὅπως καλύψῃ τοῦ καθήκοντος τὴν ἀθέτησιν. οὐδὲ νὰ ἐλπίζῃ ὅτι θὰ καταστῇ πιστευτός. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μὴ ἀγαπᾷ τις τὴν δόξαν, ὅταν οἰκῇ τὴν χώραν τῆς δόξης... Καὶ ὅταν ἡ δόξα του εἶναι τοῦ ἔθνους ἡ δόξα δὲν δικαιοῦται νὰ ἀσχάλλῃ διὰ τὴν φωνὴν τοῦ ἀλλοῦ, ἢ νὰ βάλλῃ ὁ Ἑλλήν πενθῶν δικαίῃ ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἔθνους νὰ μὴ φθάσῃ ὅπου ἐδικαιοῦτο νὰ φθάσῃ καὶ ἡδύνατο. Ἐκ τῆς αὐτῆς γῆς βλαστάνει ἡ δάφνη καὶ ὁ στάχυς. Ἄλλ' ἢ μὲν στέφει τοῦ μάρτυρος καὶ τοῦ ἥρωος τὴν κεφαλὴν, ὁ δὲ τρέφει ἀπλῶς ἀγαθὸν οἰκογενειάρχην. Ἡ φήμη σαλπίζει τοῦ μάρτυρος τὸ ὄνομα. Ἡ λήθη καλύπτει τοῦ ἄλλου τὸν τάφον. Καὶ θνήσκων ἔζησεν ὁ ἥρωας. Καὶ ζῶν ἀπέθανεν ὁ ἀδοξος...

Θ'.

Ἡ νύξ εἶχε πολὺ προχωρήσει. Ἡ ὕψωθεῖσα σελήνη ἐφώτισε διὰ μελαγχολικοῦ φωτός τὴν φύσιν καὶ ἠργύρωσε τὸ κύμα τοῦ Φαλήρου ἡ-

ρέμα ἐκπνέον παρὰ τὴν ἱστορικὴν ἀκτὴν, παρ' ἣν τὸ σάκις ἠγκυροβόλησαν αἱ τριήρεις τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας. Ἡ γέρθη καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν γέροντα. — Θὰ σᾶς συντροφεύσω, μοὶ εἶπεν ἐγειρόμενος ἐπίσης καὶ χωρῶν πρὸς τὴν λυγρόπλεκτον θύραν τοῦ κηπαρίου, ἣν ὄθησεν. Ἄγωμεν, φίλε. Δὲν ἤξεύρω ἐὰν εἴσθε ἐραστῆς τῆς φύσεως. Ἰποθέτω ναί. Φρονῶ ὅτι δυσκόλως δύναται ν' ἀντιστῇ καὶ ἡ πεζοτέρη φύσις εἰς τὸ αἶσθημα τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς κατανύξεως. ὅπερ ἐμπνέει εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ θεὰ τῆς φύσεως. Ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς μου βλέπω ἐκάστην ἐσπέραν τὴν θελκτικωτέραν δύσιν, ἣν δύναται νὰ φαντασθῇ τις; θὰ παρετηρήσατε βεβαίως ποῖον κάλλος; ἐνέχει τοῦ ἡλίου ἡ δύσις ἐν τῷ Ἀττικῷ ὀρίζοντι. Ὁ θυμωσμός μου οὐδέποτε κορέννεται, καίτοι δὲ ἡμερησίως ἐκτυλίσσετχι τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα πρὸ ἐμοῦ οὐχ' ἤττον εἶναι πάντοτε νέον δι' ἐμέ, καὶ πάντοτε ἀποσπᾷ κρυγὴν θυμωσμοῦ διὰ τὴν σοφίαν τοῦ Δημιουργοῦ καὶ εὐγνωμοσύνην, διότι ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν δύναμιν νὰ αἰσθάνωνται τὸ ὕψος καὶ τὸ θέλημα τοῦ ὠραίου.

Ἐξήλωμεν καὶ ἠρξάμεθα βαδίζοντες τὴν ἀνωφερῆ ἀτραπὸν. Δροσερὰ ἔπνεεν αὔρα καὶ ἡμεῖς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἱστάμενοι, ἀνεπνέομεν βαθύτερον τὴν δρόσον τῆς νυκτός καὶ ἐπεσκοποῦμεν ἡρεμώτερον τὸ πρὸ ἡμῶν ἔζοχον πανόραμα. Πόσον εἶναι ὠραῖον! ἐψιθύρισε ὁ γέρον, πόσον λυποῦμαι τοὺς μὴ δυναμένους νὰ κατανοήσωσι τὸ κάλλος καὶ νὰ ἐντυφώσωσιν εἰς τῆς φύσεως τὴν θεάν! Ἰδετε τὴν ἀξιοθαύμαστον, τὴν μοναδικὴν διαύγειαν τοῦ ἀττικοῦ στερεώματος; δὲν νομίζετε ὅτι ἀρκεῖν ἀκτείνητε τὴν χεῖρα, ὅπως ψάψητε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἄστρα; Ἴσως ὁ οὐρανός μας εἶναι τὸ μόνον παρ' ἡμῖν, ὅπερ φθονεροὶ ξένοι δὲν ἐτόλμησαν νὰ διασύρωσι. Μετὰ τὰς μεταμεσονυκτίους ὥρας ἐγειρόμαι συνήθως καὶ ἀπὸ τοῦ βράχου μου ἀποθαυμάζω ἀπλήστως τὸν κυανοὺν διάστημα θόλον. Νομίζω ὅτι δὲν θὰ ἡδυνάμην νὰ συμπληθῶ οὐδὲ νὰ ἐκτιμῆσω ἄνθρωπον ἀνάσθητον εἰς τὴν μαγείαν καὶ τὴν ὠραιότητά τῆς φύσεως.

Ι'.

Διέβημεν τὸν μικρὸν λαιμὸν, ὃν σχηματίζει ἀφ' ἑνὸς ὁ λόφος τοῦ Φιλοπάππου καὶ ὁ τοῦ

Ἄστεροσκοπίου ἀφ' ἐτέρου. Ἐκεῖ παρεκάλεσα ἐπιμονώτερον τὸν γέροντα νὰ στρέψῃ ὀπίσω εἰς τὴν καλύβην του. Μὴ ἀνησυχεῖτε, μοὶ εἶπε μειδιῶν, βχδιζῶ εἰσέτι κελῶς· ὁ κόπος εἶναι ἀγνωστος εἰς τὸν πολεμιστὴν τοῦ 1821. Μοὶ συνέβη πολλάκις νὰ ὀδοιπορήσω δι' ὄρεων δυσβάτων δένκ καὶ πλέον ὄρας· τὴν πρώην μετέσχον τῆς μάχης, ἐφόνευσαν Τούρκους καὶ τὴν ἐσπέρην ἐδίδχα εἰς τὰ πλήθη τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν δόξαν τῶν προγόνων. Ὅτε κατεκλίθη ὑπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπὶ τῶν θάμων, ἔιναι κοιμηθῶ, ἤσθηνόμην ὅτι δὲν ἤμην κεκοπιχκῶς. Βεβχίως τὸ γῆρας εἶναι μέγας πολέμιος· ἀλλ' ὅπως δῆποτε δὲν τὸν φοβοῦμαι, εἶπεν ἐλαφρῶς μειδιῶν ὁ ἐρημίτης. Θὰ σὲ ἀφήσω ἐν τούτοις ἐδῶ, προσέθηκεν, ὡς ἐφθάσκειν παρὰ τὸ ἐκκλησιδίου τοῦ ἀγίου Δημητρίου. Ὁ γέρον ἄνεσήκωσε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐθεώρησε περιλύπως τὰ πέριξ. Ὁ Ὑμηττὸς ἠπλοῦτο πρὸ ἡμῶν ἀστράπτων ἀπὸ τοῦ χειμάρρου τοῦ σεληνκίου φωτός· ἡ Πάρνης ἐφαίνετο ἀντιθέτως. Ἐγγύτατα ἡμῶν ὑψοῦτο ἡ ἱερὰ Ἀκρόπολις. Εὐλαβῶς ἐθώπευον τὸν βράχον καὶ τὰ μνημεῖα αἱ ἀκτίνες τῆς σελήνης μυστηριωδῶς διολισθαίνουσαι διὰ τῶν κιώνων καὶ τῶν συντετριμμένων ἀετωμάτων. Ὁ γέρον ἐστέναξε βχθέως. Ποῖος κόσμος ἀπολεσθεῖς ἐσχεῖ! ἐψιθύρισεν ἀσθενῶς... Ἄ! αἱ ἀρχιότητες εἶναι μετὰ τῶν συγγρκαμάτων τῶν προγόνων τὸ λαμπρότερον κτήμα, ἡ τιμιωτέρη καὶ ἀγνωτέρα κληρονομία, ἣν ἐλάβομεν οἱ Ἕλληνες. Μετὰ μὲν κρὰν σιωπῆν ὁ γέρον ὕψωσε βχκίως τὴν κεφαλὴν καὶ ἐδειξε τὰ πρὸ ἡμῶν Προπύλαια καὶ τὸν Παρθενῶνα. Κατάρχτοι, βέβηλοι, ἀνέκραζεν! ἡ ἀρὰ τοῦ ἔθνους νὰ πέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σας! — Τὸν Μοροζίνην καταρᾶσαι, τὸν Ἐλγῖνον καὶ τοὺς ἄλλους ληστὰς καταστροφεῖς; εἶπον μετὰ τινος φόβου πρὸς τὸν ἐξοργισθέντα ἐρημίτην. Ἡ συνείδησις τοῦ κόσμου, ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ αἰῶνος ἐστιγματίσει τοὺς κλέπτας τῶν ἱερῶν κειμηλίων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐτόλμησα νὰ προσθέσω. — Ἦσαν ξένοι, εἶπεν ὁ ἐρημίτης, ἦσαν βάρβαροι. Δὲν ὑπῆρχε τότε κυβέρνησις Ἑλληνική νὰ προστατεύσῃ διὰ τῶν νόμων τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων κληρονομίαν. Τὴν ἐπροστάτευεν ὁμοῦς τὸ ἄτομον. Διὰ τοὺς σημερινούς ἀρχαιοκαπήλους λαλῶ, τοὺς ἀσυνειδήτους σφετεριστὰς καὶ με-

ταπράτας τῶν θησαυρῶν τῆς κληρονομίας τῶν προγόνων. Νομίζεις ὅτι ἐὰν ἠδύναντο δὲν ἤθελον πωλήσει καὶ τοὺς λίθους τούτους, ἐφ' ὧν ὁ Φειδίας ἀπετύπωσε τὴν ἐκφρασιν τῆς ἀδαπανήτου μεγαλοφυΐας του; Ρυπαρὸν γένος οἱ ἀρχαιοκάπηλοι, μοὶ εἶπεν ὁ γέρον, καὶ θυμῶν πῶς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι καταδεχόμενοι νὰ ἀτενίζωσι πρὸς τοιαῦτα εὐτελῆ ἐρεπετά, ἀποζῶντα καὶ πλουτοῦντα ἀπὸ τῶν ὀστέων καὶ τῶν μνημείων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

ΙΑ'.

Ἡ σιωπὴ ἦτο βχθυτάτη πέριξ ἡμῶν. Ἐλευθέρη τῶν γήινων δεσμῶν τῆς ἐν τοιαύτῃ ὄρᾳ κχτχνυκτικῆς ἵπταται ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖ ὑψηλά, ποθοῦσα νὰ διερευνησῇ μυστήρια ἀκχτχνύητα καὶ αἰνίγματα, διὰ τὴν λύσιν τῶν ὀπίων μχτχίως ἀγωνιᾷ καὶ κχτχνυκτικῶς οἱ ἀσθενῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐγχεφαλος. Ὁ ἀρχαῖος κόσμος, ὁ εἰς τὴν πέριξ γῆν κατακείμενος, ἀνίσταται ὀλόκληρος ἐν τῇ φαντασίᾳ, πλὴν μάρτην ὑπὸ τὴν ἀνέσπερον δᾶδα τοῦ Πλάτωνος ἀναζητοῦμεν οἱ κοινοὶ θνητοὶ τὴν ἐξήγησιν τοῦ μυστηρίου τῆς γεννήσεως καὶ τῆς ζωῆς, τῶν βασάνων καὶ τῆς τελευτῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ὁρμησῶ νὰ ἐρωτήσω τὸν γέροντα· ἀλλ' ἐκεῖνος στραφείς ἠρέμα καὶ δείξας μοὶ τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου,

— Δὲν νομίζεις, μοὶ εἶπεν, ὅτι ἀκούεις τοὺς χοροὺς τοῦ Σοφοκλέους καὶ ὅτι φωνή τις ὑπερτέρη, πασῶν τῶν ἄλλων δεσπόζουσα, ἐπαναλαμβάνει ἔτι: «Ἴω γενεαὶ βροτῶν...» Ποία σύμπτωσις ἔθηκε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ γέροντος τοὺς μεγάλους τοῦ Σοφοκλέους λόγους, οἰοεὶ ὅπως ἀπκνήθη εἰς τὰς ἀμφιβολίας καὶ τὰ αἰνίγματα, ἅτινα ἐτάρασσον τὴν συνείδησιν...

Ἐδῶ θὰ σὲ ἀφήσω πλέον, μοὶ εἶπεν ὁ γέρον. Ἐνθυμοῦ ὅτι ἐλέχθη περὶ τῶν ὑποχρεώσεων καὶ τῶν καθηκόντων τῶν νέων Ἑλλήνων. Τηρεῖτε τὰ ἤθη ὑμῶν καὶ τὴν θρησκείαν. Νομίζεις ὅτι δύναται νὰ μεγαλοουργήσῃ καὶ πάλιν ἡ Ἑλλάς μας, ἐὰν δὲν ἀποκτῆσῃ τὴν χρηστότητα τῶν πρώτων ἡμερῶν καὶ δὲν ὀρμηθῇ ἐκ τοῦ δεσμοῦ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος, ὃν καθηγίασε μακρὰ δουλεία καὶ μαρτύριον μακρὸν,

εἰς αἷμα δὲ καὶ δόξαν ἐβάπτισεν ἡ Ἑλληνική Ἐπκνάστασις; Θεώρησον τὸν ἀρχαῖον κόσμον καὶ ἐμβάθυνον εἰς τὸ παράδειγμα καὶ τὴν σοφίαν του. Ποῖαν θεοσέβειαν ἀποπνεύουσι τὰ ἔπη τῆς ἀρχαιότητος, ποῖον βαθὺ αἶσθημα πρὸς τὴν θρησκείαν ἐνέπνευσαν οἱ τραγικοὶ, οἱ ἐξοχοὶ ῥητορες καὶ οἱ φιλόσοφοι! Αὐτὸς ὁ Σωκράτης, τὸ ἐντελέστατον τοῦ κόσμου πνεῦμα, πίνων εἰς τὴν φυλακὴν αὐτὴν, ἣν βλέπεις ἐδῶ πλησίον, τὸ κώνειον, λέγει εἰς τὸν Ἀπολλόδωρον νὰ θύσῃ ἀλέκτορα εἰς τὸν Ἀσκληπιόν. Ἐντελλόμενος τὴν θυσίαν, ἤθελεν ἄρα γε ὁ μέγας σοφὸς νὰ ὑποσημάνῃ ὅτι ἡ θραῦσις τῶν δεσμῶν τῆς ζωῆς εἶνε ἀπολύτρωσις, εἶνε ἡ διὰ τοῦ θανάτου ἐπανάκτησις τῆς ζωῆς καὶ ὑγιείας τοῦ ἀσθενούς, ἐφ' ἧ χάρις ὠφείλετο εἰς τοὺς Θεοὺς ἡ ἐσχόπει νὰ πιστοποιήσῃ, κατὰ τὴν ὄραν τοῦ θανάτου του, τὸ σέβας εἰς τὰ πάτρια ὁ ἀνέρετος σοφός, ὁ ὑπέρτατος τῶν ἀνθρώπων! Τοῦ Σωκράτους τὸ παράδειγμα, ἡ θεοσέβεια αὐτοῦ, ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωσ πρέπει νὰ ἐλαύνωσι τὰς γενεὰς τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ κχνονίζωσι τὴν πολιτείαν αὐτῶν. Μχκρὰν ἀπὸ τὰ ξένα ἤθη, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶνε δυνατόν, μοὶ εἶπεν ὁ γέρον. Ἡμεῖς, ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, οἱ πρόγονοὶ τῶν ὀπίων ἔθηκαν τοὺς αἰδίους νόμους τοῦ ἐν παντὶ καλοῦ, ἡμεῖς νὰ μιμώμεθα τοὺς ξένους! Πασῶν τῶν ταπεινώσεων ἡ ἐχουσία, ἀλλὰ δεινότερα διὰ τοὺς Ἕλληνας, εἶνε ν' ἀν-

τλῶσιν ἀπὲς τὰς θολὰς τῶν ξένων πηγὰς, ἐνῶ διαυγὲς ρέει πρὸ αὐτῶν καὶ ἀφθονον τὸ ἀγνὸν νᾶμα τῆς προγονικῆς σοφίας, τῆς μόνης ὑγιούς καὶ δικμορφωτικῆς τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου.

ΙΒ'.

Ἐσφιγξα παραφόρως τὴν χεῖρα τοῦ σεμνοῦ ἐρημίτου. Συγκεκινημένος βχθύτατα ἀπεχαίρετσα αὐτὸν, καὶ ὅτε ἠφκνήσθη ὀπισθεν τοῦ μικροῦ λόφου, ἐμόχθησα νὰ τὸν θεωρήσω καὶ πάλιν, παρακολουθῶν αὐτὸν εἰς τὴν ἀχρὶς ὅτου ἀπεκρύβη ἐντελῶς ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου. Τὴν ἐπαύριον ἀπῆλθον μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὅταν μεθ' ἱκανὴν πάροδον χρόνου ἐπκνήθον, μετὰ σπουδῆς ἔσπευσα, ὅπως ἴδω τὸν γέροντα, ἡ μορφή καὶ οἱ λόγοι τοῦ ὀποίου ζωηρῶς εἶχον χαραχθῆ ἔκτοτε εἰς τὴν μνήμην μου. Μχτχίως ἀνεζήτησα πανταχοῦ. Ἀγνοῶ τί ἀπέγεινεν ὁ ἀγωνιστὴς τοῦ 21, τοῦ λόγου καὶ τοῦ πολέμου ὁ μαχητής. Βεβχίως θὰ ἀπέθνε καὶ τίς οἶδε ποῦ ὑπάρχει τῶρα τεθαμμένος καὶ ἐὰν σταυρός τις δεικνύῃ τὴν θέσιν ὅπου ἀναπαύεται τῆς Ἐπκναστάσεως ὁ διδάκκαλος καὶ ὁ στρατιώτης. Οὐδὲ τὸ ἴχνος οὐδὲ τὴν θέσιν ἔνθα ὑψοῦτο ἡ καλύβη του κατῶρθωσα νὰ ἀνεύρω. Ἐκάθισα ὁμοῦς ἐκεῖ που παρὰ τὰς τοποθεσίας, ἔνθα τὸν εἶχόν ποτε συγαντήσῃ, καὶ πλήρης τῶν ἀκμνήσεων του, τῶν σοφῶν λόγων καὶ τῶν πατριωτικῶν του παραινέσεων ἐδεήθη ὑπὲρ αὐτοῦ.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΙΩ. ΔΡΑΓΟΥΜΗ

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΜΕΡΟΣ Γ'

[ΕΥΒΟΙΑ ΚΥΚΛΑ ΔΕΣ 1873 1881]

(*) Ἡ ἀπρόοπτος καὶ ὄλω; ἀπροσδόκητος ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Χαλκίδα μετάθεσις μου καθίσταται μοι ἐπαχθὴς καὶ δυσφόρος; φέρω αὐτήν, παντάπασι δὲ δὲν δύναμαι νὰ διακυρτηθῶ ἐπὶ τῷ ἀδικήματι, διότι τοῦτο ἐβυσσοδομήθη ἐντὸς τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης τῇ εἰσηγήσει καὶ τῇ ἀπαιτήσει τῶν φίλων τοῦ κόμματος, εἰς οὓς ἀπήρθεσκον ἢ ἐν Βοιωτίᾳ ἐργασία μου. Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐτύγγαθεν ἐπὶ τοῦ ὑπουργικοῦ θάκου τοῦ ἐπὶ τοῦ Δικαιοσύνης ὑπουργείου καθεζόμενος ὁ Π. Χαλκιόπουλος, ὁ ἐπικαλούμενος ὑπὸ τῶν θεμιστοπόλων Ριγολέτος. Ὑπέκρινεν ὁ ἀνὴρ εἰς τὴν ἀγροικὸν βοήν τῶν φίλων τοῦ κόμματος βουλευτῶν ἀπεφάσιζε καὶ ὑπέγραφε τὸ Διάταγμα περὶ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν μεταθέσεως ἐλαφρῶ τῇ χειρὶ, βύων δὲ τὰ ὄψα τὰ κυψελόδυστα εἰς τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως. Ὁ Ριγολέτος ἐπαυνομάσθη οὕτω διότι περιπατῶν, ὄμιλῶν, ἀγορεύων ἀεὶ ἐσκίρτα, ἀεὶ χειρονομίας ἐποίει, ἐοικῶς γελωτοποιῶ. Ἦν δὲ βραχύσωμος ἀνὴρ καὶ καρηκομῶν, ἡ δὲ ταχύπερος φήμη περὶ τῶν περικοσμουσῶν αὐτὸν ἀρετῶν διέθεεν ἀνὰ ἅπαντα τὴν Εὐρώπην, ἀλλὰ τὸ Κράτος πολλοὺς διαταγμοὺς περὶ αὐτῶν ἐξέφραξεν. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἄλλο, ἀφοῦ περὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ δὲν δυνάμεθα νὰ γράψωμεν, διότι δὲν εἶχε παντάπασι χαρακτῆρα.

Ἡ Χαλκίς, ἡ πρωτεύουσα τῆς νήσου Εὐβοίας, χωρίζεται ἀπὸ τῆς ἀπέναντι στερεᾶς διὰ στενοτάτου πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου· εἶναι πόλις φυσικῶς ὠραία καὶ κατοικεῖται ὑπὸ πεντακισχιλίων κατοίκων, οἵτινες ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐμπορίαν, εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν ἀλιείαν. Οἱ ἀλιευόμενοι ἐνταῦθα ἰχθῆς εἰσὶ ποικίλοι καὶ ἐξαιρετικῶς ἠδύτατοι τὴν γεῦσιν καὶ ἀφθονώτατοι καὶ εὐνότατοι. Τὸ εὖνον αὐτῶν καθίσταται τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων νὰ τρέφονται ἐξ ἰχθύων. Τὸ κλίμα τῆς Χαλκίδος εἶνε ὑγιεινόν ἢ πόλις περιβάλλεται κατὰ τὸ πλεῖστον

(*) Συνέχεια ἐκ τοῦ Τεύχους τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου.

ὑπὸ τείχους κτισθέντος ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν. Τὸ τεῖχος τοῦτο ἔχει δύο πύλας, ὧν ἡ μία πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἡ ἄλλη πρὸς βορρᾶν, ἐκ τοῦ μέσου τῆς θόλου τῆς ὁποίας ἐστὶν ἀνηρτημένη δι' ἀλύσου ἐμβὰς μεγάλη ἐκ ζύλου. Τὸ εὖρος τοῦ τείχους εἶνε ὁκτώ μέτρων, τὸ δὲ ὕψος ἴσον. Ἐξωθεν τοῦ τείχους ὀρύσσεται τάφος εὐρεῖα καὶ ἰκνωῶς βυθθεῖα, δι' ἧς διοχετεύονται εἰς τὴν θάλατταν τὰ ὕδρια ὕδατα. Ἐπὶ τῶν τειχῶν πολλάκις στρατιῶται γυμνάζονται. Τὸ φρούριον διαιρεῖ τὴν πόλιν εἰς δύο συνοικίας. Ἡ ὠραιότερα τῶν συνοικιῶν εἶνε ἡ ἐξω τοῦ φρουρίου κειμένη καὶ ἦτις εἶνε ἡ νεωτέρα. Ὅτε οἱ Ἐνετοὶ ἐξεδιώχθησαν βίβη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν ἔτει 1499 καὶ κατελείφθη ὑπ' αὐτῶν ἡ Εὐβοία ὀλόκληρος, ἐν Χαλκίδι ἐγένετο ἡ ἑδρα τῆς διοικήσεως καὶ παροικιακῆ ἀπέβη ἡ κακία τῶν Τούρκων τῆς Εὐβοίας, οἵτινες ἐπαχθέστατα ἐδέσποζον τῶν κατοίκων. Ἠγεῖραν δ' ἐν Χαλκίδι τέσσαρα τζαμιά, ὧν δύο ἐντὸς τοῦ φρουρίου καὶ τὰ λοιπὰ δύο ἐκτὸς. Ἐκτίσαν δὲ καὶ φρούριον πρὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου. Εἰ καὶ ἡ Εὐβοία, κατὰ τὸν Στράβωνα, ἀεὶ εὖσειστός ἐστι, δὲν ἀναφέρονται ὅμως σεισμοὶ καταστρεπτικοί.

Ἐν Χαλκίδι εὕρισκον κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγαθούς συναδέλφους, μεθ' ὧν ἐπὶ τινα καιρὸν συνῶκον καὶ συνεσιτοῦμεν, διότι τελεία ὑπῆρχεν ἡ ἔλλειψις ἐστιατορίου. Ὑπῆρχε μόνον ἐν πανδοχεῖον, εἰς ὃ συνεφύροντο παντοδαποὶ ἀνθρώποι μετὰ κτηνῶν καὶ ὅπου ἡ ῥυπαρότης ἡμιλλᾶτο πρὸς τὴν σκαιότητα τοῦ πανδοχεῶς.

Πάντες οἱ σύνοικοι συνάδελφοι εἴμεθα ὁμηλικες, διετηροῦμεν δὲ μαγείρισαν κατ' εὐφημισμὸν τὴν Κυρὰ Κοσοῦ, πρεσβυτιδα, φλύκρον καὶ ἐπιτηδεύουσιν ὑπερφῶς εἰς παρασκευὴν γιουβετσίου με σταράκι, σούπας με βούτυρο καὶ αὐγολέμονο, μπριζολῶν. Ἐκαυχᾶτο δὲ ὅτι ἐπέδιδε καὶ εἰς κατασκευὴν εἰδικῶν γλυκισμάτων, ἀλλ' οὕτε ἀπαξ δὲν τῇ ἐπετράπη νὰ παρασκευάσῃ τοιαῦτα, ἐφ' ᾧ καὶ ἐστενοχωρεῖτο καὶ διελάλει ἀνὰ τὰς ῥύμας καὶ τὰς πλατείας διὰ τὰ

ἀφεντικά της δὲν γνωρίζουν ἀπὸ γλυκίσματα.

Τὰς ἐσπέρας τοῦ χειμῶνος διέρχομαι εὐχέρως καὶ ἐπωφελῶς εἰς τὸν ἀγαστὸν καὶ πάνυ φιλόξενον οἶκον τοῦ ἐν ἀποστρατεία πλαιάρχου τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τοῦ Ἠνωμένου Βασιλείου Κυρίου Mensel. Ὁ σοφὸς οὗτος πρεσβύτερος, ὁστις συνέταξε σχεδὸν ἅπαντας τοὺς ὑδρογραφικούς χάρτας τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ἦν ἐγκατεστημένος εἰς Χαλκίδα, διότι ἐκεῖ εἶχε συζευχθῆ τὴν καὶ τότε ἐτι διατηροῦσαν ἰχνη καλλονῆς, τὴν μακαρίτιδα Φωνῆν Thiesses. Ὁ οἶκος τοῦ Mensel κεῖται ἐπὶ τοῦ Εὐρίπου καὶ ἐκ τοῦ ἀνδῆρου τερπόμεθα συγγότατα παρατηροῦντες τὴν ἀμπώτιδα καὶ τὴν παλίρροιν τοῦ Εὐρίπου, τὸ ἀξιοθαύμαστον αὐτὸ φυσικὸν φαινόμενον. Ὑψιστον θεωρῶ καθῆκον νὰ ἐξάρω τοῦ μακαρίτου Mensel τὴν ἀσθεστον πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπην, ἥτις, ὡς γινώσκω ἀσφαλῶς, κατὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Δήλεσι, πολὺ συνετέλεσεν εἰς μετριασμὸν τῆς μῆνιος τῆς Ἀλβιῶνος κατὰ τοῦ Κράτους τοῦ Ἑλληνικοῦ, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ κραταιὰ θαλασσοκράτειρα ἀπέστελλεν ἀνακριτὴν Ἀγγλῶν ἐν Ἀθήναις, ὅστις ἤξιωσε νὰ παρακάθηται παρὰ τῷ Ἑλληνι ἀνακριτῇ, ἵνα μὴ δῆθεν ὁ Ἑλλην ἀνκριτῆς ἀποκρούσῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων! Ἡ δολία Ἀλβίων ἐδίσταζε περὶ τῆς τιμιότητος τῆς Ἑλλάδος!

Τὸ δικαστικὸν μέγαρον τοῦ Πρωτοδικείου εὕρισκεται ἐν ἰδιωτικῇ οἰκίᾳ καὶ ἐντὸς αὐτῆς συνεδριάζουσι τότε πολιτικὸν καὶ τὸ ποινικὸν τμήμα τοῦ Πρωτοδικείου καὶ τὸ Κακούργιοδικεῖον, οὗτινος αἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην σύνοδοι ὀρίζονται ἐκάστοτε διὰ Β. Διατάγματος, κατὰ τὸν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ ἰσχύοντα νόμον ὅστις, ἀτελής ἐλεγχθεὶς ἐπαυελιημένως, κατηργήθη καὶ ἀντικατέστη διὰ τοῦ ταυῦν ἰσχύοντος, ὅστις λειτουργεῖ ἐπιτυχῶς καὶ ἐπωφελῶς διὰ τε τὴν κοινωνίαν, διὰ τοὺς ὑποδίκους καὶ τέλος διὰ τὸ δημόσιον ταμεῖον, διότι κατηργήθη τὸ δικαίωμα δι' αὐτοῦ τῆς ἀποζημιώσεως τῶν ἐνόρκων. Εἰμὶ τεταγμένος ἵνα ἐργάζωμαι εἰς τὰς πολιτικὰς δίκας τοῦ Πρωτοδικείου καὶ ἔχω συναδέλφον πολύτιμον τὸν μακαρίτην Νικόλαον Παμπούκην, ἐγκριτον νομομαθῆ καὶ ἀκεραίου χαρακτῆρος, πλὴν ὅτι ἀπέφυγε πάντοτε νὰ μετέχη τῆς ἐκδικάσεως ποινικῶν δικῶν. Τότε ὑπηρετεῖ ἐν Χαλκίδι καὶ ὁ Κωνταντῖνος Πιροσκουαίδης, ὡς Πρωτοδίκης, γνωστότατος πεζοπόρος, τύπος ἰδιορρύθμου ἀνθρώπου. Ὡν περιπατητικὸς ἐπέισθη παρὰ τοῦ κ. Κ. Π. ἡμέραν τινί, ἵνα τὸν ἀκολουθῆσω εἰς μικρὰν τινα ἐκδρομὴν, ἣν ἐμελλε νὰ ἐπιχειρήσῃ κατὰ τὰ παράλια τῆς Βοιωτίας. Ἦν ἔσπερος ἡμέρα καὶ κατελήφθημεν ὑπὸ βροχῆς, ἵνα δὲ προφυλαχθῶμεν

ἀπ' αὐτῆς, διότι δὲν ἐφέρομεν μεθ' ἡμῶν ἀλεξίβροχα, εἰσῆλθομεν εἰς τι χωρίδιον, ὅπου ὁ διδάσκαλος τοῦ χωριδίου μᾶς ὑπεδέχθη φιλοφρόνως. Ἀλλ' ἡ ἡμέρα ἐκλίνε πρὸς τὸ τέρας ἢ βροχὴ κατέπιπτε ραγδαία καὶ ἡ νύξ ἐπῆλθε κελαϊνὴ καὶ ἡ Χαλκίς ἀπέπτε ἀπὸ τοῦ χωριδίου περίπου 10 σταδίου. Ἐκόντες ἄκοντες παραμείνομεν παρὰ τῷ διδασκάλῳ καὶ ὅτε τῇ ἐπιούσῃ εἰσερχόμεθα εἰς Χαλκίδα εὕρισκόμεν εἰς ἀναστάτωσιν τοὺς συναδέλφους ὑποθέσαντας ὅτι ἀπολώλαμεν, εἴτε ληστευθέντες κατὰ τὴν μίαν γνῶμην, εἴτε πνιγέντες κατὰ τὴν ἄλλην. Τὸ ἀξιοπαράτητον δὲ εἶναι ὅτι ὁ Εἰσαγγελεὺς τῶν Πρωτοδικῶν, ὁ Τ. Γ. ἔσπευσε νὰ τηλεγραφῆσῃ κατ' εὐθεῖαν τῷ προϊσταμένῳ Ὑπουργεῖῳ περὶ τῆς τύχης ἡμῶν, ἐνῶ μετ' ὀλίγην ὥραν ἐπληροφόρει ὅτι ἀνευρέθημεν. Ὁ Εἰσαγγελεὺς αὐτός, νομικὸς ἄλλως τε καλὸς, εἶχε τὸ ἐλάττωμα τῆς εὐπιστίας καὶ τὴν ῥοπήν τῆς καταδιώξεως. Ὁ προϊστάμενος αὐτῷ Εἰσαγγελεὺς τῶν Ἐφετῶν, ὁ Ἐπαμεινώνδας Δουριώτης ἐκάλεσε τὸν Εἰσαγγελεὺς αὐτὸν πρὸς ἀπολογίαν διὰ τὴν ἀστήρικτον αὐτὴν τηλεγραφικὴν πληροφορίαν, ἣν ἔσπευσε νὰ διαβιβάσῃ κατ' εὐθεῖαν τῷ Ὑπουργεῖῳ, ὅχι δὲ ἱεραρχικῶς.

Κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον πολιτεύονται ἐν Χαλκίδι τέσσαρες, ὁ Ἀβέρωφ, ὁ Β. Βουδούρης, ὁ Δ. Κριεζώτης, ὁ Γ. Ἀγγελινίδης. Καὶ περὶ μὲν τοῦ Ἀγγελινίδου οὔτε λόγος δύναται νὰ γίνῃ, διότι δὲν κέκτηται ἄλλα ἐκλογικὰ κεφάλαια πλὴν τῆς ὑποστηρίξεως τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Δ. Βούλγαρη, τοῦ ἀυθαίρετου ἐκείνου ἐξ Ὑδρας πολιτευτοῦ, ὅστις τοὺς φίλους αὐτῷ διὰ τῆς βίας ἐπέβαλλε. Ἐνῶ δὲ ὁ Ἀβέρωφ καὶ ὁ Βουδούρης ἦσαν ἰσόπαλοι, ὁ Δ. Κριεζώτης, καίτοι γόνος τοῦ στρατηγοῦ Ν. Κριεζώτου καὶ ἐντόπιος δὲν ἐκέκτητο ἰσχυρὸν κόμμα· τοῦτο ἀποδίδετο εἰς τὸ ὅτι ὁ Κριεζώτης δὲν ὑπέσχετο τοῖς ἐκλογεῦσι. Ἄν δὲ ἐπετύγγανε εἰς τὴν ἐκλογὴν, ὡς βουλευτῆς Χαλκίδος ὁ Κριεζώτης, τοῦτο τὰ μέγιστα ὠφείλετο εἰς τὴν γυναικίαν, τὴν κόρην τοῦ διασῆμου Φ. Τζαβέλλα, τὴν εὐφροστάτην Κυρίαν Καλλιόπην. Ἡ γυνὴ αὕτη ἦν γεννηκί, ἐντιμος καὶ νουνεχῆς, δραστηριωτάτη δὲ καὶ φιλόανθρωπος ἐξόχως. Ὁ οἶκος τοῦ Δ. Κριεζώτου ἐφύλαττε δεκάδας ὀπλων ἀγγεμάων, κερυοφιλίων, κουμπουρῶν, λαφύρων γενομένων ὑπὸ τοῦ Ν. Κριεζώτου κατὰ τὸν ὑπερπαλιγενεσίας τῆς Ἑλλάδος ἱερὸν ἀγῶνα. Ἐφύλασσαν ἐπ' ἴσης καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ καρποῦ μετὰ τῶν δακτύλων χεῖρα τοῦ Ν. Κριεζώτου ἐντὸς δοχείου ἐξ ὕδατος πλήρους οἴνοπνεύματος. Τὸ πολύτιμον αὐτὸ πένθιμον κειμήλιον περιεσώθη ὡς ἐξῆς. Ὁ αἰδιδιμος στρατηγὸς Ν. Κριε-

ζώτης αποδράς του δεσποτηρίου εις ὃ ἦν ἐγκαθειρμένος ἐν ἔτει 1847, ὡς ἡγέτης στάσεως ἐνόπλου κατὰ τῶν καθεστώτων, ἐγένετο ὁδηγὸς χιλιάδων ἐνόπλων πολιτῶν, οἵτινες ὠχυρώθησαν ἐγγὺς τῆς Χαλκίδος καὶ ἐκαρπύοντο ἐτέρους ὀπλιφόρους ἐκ Καρυστίας καὶ ἄλλοθεν ἐξ Εὐβοίας κεκλημένους, ἵνα ὀδεύσωσι πρὸς τὸ Ἄστυ. Ἀλλὰ κακῆ μοίρα δι' αὐτὸν σφαῖρα κανονίου μικροῦ διαμετρήματος εὐστόχως βληθεῖσα ἐκ τινος κανονιοφόρου εὗρεν αὐτὸν εἰς τὴν χεῖρα ἣτις ἐκρεμάσθη ἐκ τοῦ καρποῦ. Τότε ὁ στρατηγὸς σπασάμενος τὴν σπάθην ἀπέκοψε τελείως τὴν χεῖρα, ἔππευσε καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ ὀλίγων σωματοφυλάκων ἐσώθη διὰ τῆς φυγῆς καὶ εὐρῶν πλοιάριον κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Καρυστίας ἐπέβη αὐτοῦ καὶ κατέφυγεν εἰς Σμύρνην, ἐνῶ ἡ χεῖρ παρελήφθη ὑπὸ τινος τῶν φίλων καὶ παρεδόθη τῷ υἱῷ.

Κατὰ τὸν μῆνα Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 1874 διεξήγοντο καθ' ὅλον τὸ κράτος αἱ δημοκρασίαι, παρηγγέλθη δὲ νὰ μεταβῶ πρὸς ἐπίβλεψιν διὰ τὴν τάξιν, ὡς ἀνακριτῆς, καὶ μετέβην εἰς τὸ χωρίον Ἁγία Ἄννα τοῦ Δήμου Κηρονηλέων τῆς Εὐβοίας. Ἀντίπαλοι ἐφέροντο ὁ Μ. Ἀβέρωφ καὶ τὶς χωρικός Δάρας ἡ πάλιν ἦν ἀγρία, διότι ἀφ' ἐνὸς ὑποστήριξις ἰσχυρὰ ἡ τοῦ Ἀβέρωφ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ τοῦ Βουδούρη. Ἀπεκλείοντο ὑπὸ τῶν ἐκλογῶν τοῦ Ἀβέρωφ οἱ ἐκλογεῖς τοῦ Βουδούρη, ἵνα μὴ προσέρχονται εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκλογῆς. Εἰς τοσοῦτον δὲ θράσους προέβησαν οἱ τοῦ Ἀβέρωφ φίλοι, ὥστε μετεχειρίσθησαν καὶ ὄπλα πλήρη πυρίτιδος καὶ σφαιρῶν καὶ ἀπέκτειναν τὸν ὑποδεκανέα τοῦ πεζικοῦ τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς ἀποσπάσματος, ὃ διαταχθὲν εἶχε μεταβῆ ἵνα διαλύσῃ τὸν ἀποκλεισμόν. Ἦναγκάσθη νὰ μεταβῶ αὐτοπροσώπως εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐγγλήματος καὶ εὐρέθη μετὰ τῶν πυρῶν τῶν ὠπλισμένων ἐκλογῶν. Ἐκοπίσασθαι δὲ πολὺ πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς τάξεως, διότι τότε αἱ ἐκλογαὶ διήρουν ἐπὶ τέσσαρας ὁλοκλήρους ἡμέρας.

Κατὰ τὴν ἀπὸ Ἁγίας Ἄννης ἀναχώρησιν ἀπεφάσισα νὰ ἀναβῶ ἵππον. Τὰ ὠραιότερα τῶν τοπίων, ἃ δύναται τις νὰ φαντασθῆ, διέβαινον, δάση σύσκια ἐκ πλατάνων, δρυῶν, φηγῶν φάραγγας γραφικωτάτας διέσχίζον, κλεισθεῖας στενοτάτας, ἐπεστρωμένας δὲ δι' ὄγκολίθων, τὸ καλούμενον καλντιρίμι. Διέβην δὲ καὶ τοῦ κτήματος Ἀχμέτ Ἀγᾶ, ἀνήκοντος τῷ κυρίῳ Φράγγ Νόελ, Ἀγγλῶ τὴν καταγωγὴν. Ὁ Φράγγ Νόελ ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἐγκατεστάθη εἰς Εὐβοίαν καὶ γίνεται ὠφέλιμος τοῖς κατοίκοις, διότι καὶ καλλιεργεῖν εὐρεῖαν ἐνεργεῖ, εἰς ἣν πολλὰ χεῖρες ἀσχολοῦνται καὶ εὐερ-

γετεῖ τοὺς περιόικους τῇ ἰδιοκτησίᾳ ἀγροτάς διὰ παραχῶν μετὰ τόκου ἀναξίου λόγου καὶ βοηθεῖ τοὺς πάσχοντας, ἅτε παρέχων δωρεὰν ἰατρικὴν θεραπείαν καὶ τὰ φάρμακα. Κατὰ τὴν ἐν Δήλῃσι σφαγὴν τῶν Ἀγγλῶν τῷ ἀπεδόθη ἡ κατηγορία ὅτι ἔδωκε συμβουλὰς τοῖς λησταῖς καὶ κατεδιώχθη ἄλλὰ, τύχη ἀγαθῆ, δὲν εὐρέθησαν ἱκαναὶ ἐνδείξεις, ἵνα στηριχθῆ ἔπ' ἀκρατηρίου ἢ ἀποδοθεῖσα αὐτῷ κατηγορία, καὶ οὕτω ἔπαυσε προσωρινῶς ἡ περιττέρω κατ' αὐτοῦ ποινικὴ καταδίωξις.

Κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1874 ἐνέσκηψεν ἐν Εὐβοίᾳ χειμῶν βαρύτατος καὶ χιῶν ἀδιάκοπος ἐπὶ τρία ἡμερονύκτια ἐπιπτε. Τοσαύτη δὲ ἦν ἡ ποσότης τῆς καταπεσούσης χιόνος, ὥστε πᾶσα οἰαδήποτε συγκοινωνία μετὰ τῶν περιόικων εἶχε διακοπῆ καὶ ἤρχισαν τὰ πρῶτα σημεῖα τῆς ἐλλείψεως τροφίμων καὶ καυσίμου ὕλης. Ἀλλὰ οὐ μόνον ἡ χιὼν, ἐπηκολούθησε ταύτη καὶ σειρὰ μεγάλη δονήσεων σεισμικῶν τῆς γῆς, ἣτις εὐτυχῶς δὲν εἶχε θύματα ἀνθρώπινα, περιωρίσθη τὸ κακὸν μόνον εἰς κατάρρευσιν οἰκιῶν πικραίων καὶ σεσαθρωμένων καὶ εἰς τὸν πανικὸν ὃν ἐπήνεγκεν εἰς τοὺς κατοίκους. Ἀπαισία ἦν ἡ ὄψις τῆς πόλεως κατὰ τὸ διάστημα ἐσειετο ὑπὸ τῶν δονήσεων τῶν σεισμῶν καὶ ἀγάλαι κοράκων περιπτάμεναι ὑπερθεν τῆς πόλεως ἐκρωζον ἀπαισίως, γεννῶντων τὸν τρομόν καὶ ἐμβυλιόντων τὴν ἀποθάρρυνσιν εἰς τοὺς προληπτικούς. Ὁφείλω νὰ μαρτυρήσω ὅτι τὸ αἶσθημα τὸ καταλαμβάνον τὸν ἀνθρώπον ἐκ σεισμικῶν δονήσεων ὑπερβαίνει πᾶν μέτρον περιγραφῆς, εἶνε αἶσθημα φρικτὸν, θίγον ὀλόκληρον τὸ νευρικὸν σύστημα καὶ ἐπιφέρει ζάλην ὑπέμετρον. Ὑπὸ τοιαύτης ζάλης κατὰ λαμβανόμεν καὶ ἰδίως κατὰ τὰς νύκτας, ὅτε ἐπειρώμην μὲν νὰ ἀναπαυθῶ, σεισμοῦ δὲ εἰσβολὴ μὲ ἀνετίνασεν ἐκ τῆς κλίνης. Γνωρίζω ὅτι ὁ φίλος Mensel ἐμελέτα τὰ τῶν σεισμῶν, ἔσπευδον εἰς τὸν οἶκόν του καὶ εὗρισκον παρ' αὐτῷ θάρρος καὶ ἀνακούφισιν.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1874 τυχὼν παραγγελίας, ἵνα μεταβῶ εἰς διαφόρους τόπους τῆς ἀνατολικῆς Εὐβοίας πρὸς ἐνεργεῖαν ἀνακρίσεων ἀπεβιβαζόμεν ἐκ τοῦ ἀτμοπλοίου εἰς Ἀλιβέριον, μικρὰν κωμόπολιν τοῦ Δήμου Δηστίων καὶ ἀπ' ἐκεῖθεν ἔφιππος, διαβαίνων χώρας πεδινὰς ἔφθικον εἰς χωρίον τι καλούμενον Ὀρολόγι, εἰς ὃ ἔπρεπε νὰ διέλθω μίαν νύκτα. Διατρέχοντες ἀγροὺς καλλιεργημένους βλέπομεν ἀκρίδων σμήνη ἱπτάμενα τόσον ἀπειροπληθῆ, ὥστε σχεδὸν ἀνακόπτουσι τὴν πορείαν, διότι

ἐπικάθηται καὶ ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν. Αἱ ἀκρίδες αὗται καθήμεναι ἐπὶ τῶν λαχάνων φέρουσι καταστροφὴν καὶ ὁ ἦχος τῶν δηγμάτων αὐτῶν εὐκρινῶς διακρίνεται. Ὁ ὄνηλάτης μοὶ ἀφηγεῖται ὅτι συνήθως παρακολουθοῦσι τὰς ἀκρίδας πτηνὰ ἅτινα καλοῦνται ἀγροπούλι καὶ ἅτινα καταδιώκουσι τὰς ἀκρίδας φονεύοντα αὐτὰς κατὰ δεκάδας καὶ σωσισινοῦτω τὴν τελείαν καταστροφὴν, ἣν τὰ ἀπαισία ταῦτα ἔντομα φέρουσι. Φθάνομεν εἰς τὸ χωριδιὸν Ὀρολόγι κείμενον εἰς τοὺς πρόποδας μικροῦ τινος ὄρους καὶ κατοικουμένου ὑπὸ ὀλίγων οἰκογενειῶν, καταγινομένων εἰς τὴν γεωργίαν. Ἡ φιλονομία τῶν χωρικῶν εἶναι παραδειγματική, πληροφοροῦμαι δὲ ὅτι ἐν γένει οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Κύμης εἰσὶ φιλόνομοι καὶ ἀγαθοὶ! Μοὶ διηγεῖται δὲ ὁ ταμίας τοῦ Δημοσίου ὅτι ὁ εἰσπράκτωρ τοῦ Ταμείου δὲν ἀναγκάζεται ποτε νὰ μεταβῆ πρὸς εἰσπραξίν τῶν φόρων, ἢ ἄλλης ὑποχρεώσεως, διότι οἱ ὀφειλέται οὐδέποτε γίνονται ἐκπρόθεσμοι· προθυμοποιοῦνται νὰ πληρῶνται τακτικῶς πρὸ τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας τῆς ὑποχρεώσεως. Ἀλλὰ ἐγὼ προστίθηναι καὶ ἄλλην ἀρετὴν, ἣν κέκτηνται οἱ κάτοικοι τῆς Ἐπαρχίας Κύμης εἶναι αὕτη, ὅτι προσκαλούμενοι ὡς μάρτυρες προσέρχονται προθύμως καὶ ἀγογγύστως, θεωροῦντες καὶ ἀναγνωρίζοντες ὡς καθήκον νὰ προσέρχωνται εἰς πᾶσαν νόμιμον τῆς ἀρχῆς πρόσκλησιν. Ἀφοῦ ἐξεπεραίωσα τὴν ἐξέτασιν τῶν μαρτύρων εἰς Ὀρολόγι, τῇ ἐπιούσῃ μετέβην εἰς τὴν Μοῆν τῶν Λευκῶν εἰς τὰ πέριξ τῆς ὁποίας ἐτύγχανον κατοικοῦντες μάρτυρες οὓς ἔπρεπε νὰ ὑποβάλω εἰς ἐξέτασιν. Ἦν δὲ ἡ ἐνδεκάτη τοῦ μηνὸς Ἰουνίου, ἡμέρα ὀλεγομένη ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ καύματος τοῦ ἡλίου, ὅτε ὠδεον πρὸς τὴν Μοῆν τῶν Λευκῶν, εἰς ἣν ἔφθικον μετὰ δίωρον πορείαν.

Εἰς ἀκρῶρειαν ὄρους χθαμαλοῦ ἀφικνούμενοι, ἀπεφασίζομεν ν' ἀναπαυθῶμεν ἐκ τῆς πορείας καὶ καθεζόμεθα ὑπὸ τὴν ἐλαφρὰν σκιὰν πεύκης μεγαλοσώμου καὶ ὑψικαμήνου. Ἐθεώμην πρὸς δυσμὰς καὶ ὁ δίσκος τοῦ ἀστέρος τῆς ἡμέρας ἦπτετο σχεδὸν ὀλοπόρφυρος καὶ περικυκλούμενος ὑπὸ ἀρκιῶν νεφελῶν ἐπὶ τῶν ἀκρῶρειῶν ὄρους ἀπέναντι κειμένου ἡμῶν. Τρυγῶνων τρυσοὶ πληροῦσι φαιδρότητας τὴν ἐγγὺς ἡμῶν δασώδη ἔκτασιν καὶ ὁ ἦχος τῶν κωδῶνων τῶν αἰγῶν πολὺ εὐάρεστος προσβάλλει τὰ ὦτα, ἐνῶ ὁ τοῦ ἡλίου δίσκος κατέδυσε ἤδη ὀλοσχερῶς ὄπισθεν τοῦ ὄρους. Ἀπεχαιρετῶ ἠδέως τὸ ὠραῖον θέαμα, ὃ ἠπλοῦτο πρὸ τῶν ὀμμάτων καὶ ἠυφραίνομεν καὶ ἀπεμύζων εὐδαιμόνως τὴν καπνοσύριγγα. Τὸ λυκόφως ἤρχιζε τὰ ἐκτείνηται ἀνὰ τὴν εὐρεῖαν πεδιάδα, τὴν κατάφυτον ἐκ θάμνων καὶ αἱ ὕλακαὶ τῶν ποιμενικῶν κυνῶν ἀντήχουν συ-

γκά. Νηνεμία ἄκρα ἐπεκάθητο εἰς τὴν περιβάλλουσαν φύσιν καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐτέρπετο καὶ ὕμνον ἐνδόμυγον ἐτόνιζον εἰς τὸν Μέγαν Δημιουργόν. . . . Εἰσίων καὶ ὁ ὁδηγὸς αἰφνης μετὰ φωνῆς ἠχηρᾶς «Ξέρεις, Κύριε; σήμερον εἶνε ἡ μεγαλειότερη ἡμέρα τοῦ χρόνου». Ὑπολαβὼν δὲ ἐγὼ ἐρωτῶ, «πόθεν τὸ γνωρίζεις;» καὶ αὐτὸς «Ὅταν βρασιλεύῃ ὁ ἥλιος ἐκεῖ ὅπου ἐβρασιλεύεν ἀπόψε, ὅλ' εἶπῃ πῶς εἶνε ἡ μεγαλειότερη τοῦ χρόνου ἡμέρα». Ἦν ἡ 9 τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ἀκριβῶς. Ἐνθυμοῦμαι ἄλλοτε χωρικός τις μοὶ ἔλεγεν ὅτι προμηντεύει τὴν καλοκαιρίαν ἢ τὴν κακοκαιρίαν ἐκ τῆς κινήσεως τῶν πτηνῶν. Ὅταν τὰ μεταβατικὰ πτηνὰ ἀναχωρῶσιν ἢ ἐπανέρχονται κρίνεται ἡ καλοκαιρία ἢ ἡ κακοκαιρία ἐκ τοῦ χρόνου τῆς ἀναχωρήσεως ἢ ἐκ τοῦ τῆς ἐπανόδου. Καὶ ἀληθῶς, σπανίως σφάλονται εἰς τὰς προγνώσεις των οἱ ἀγρόται, ὡς ἐπέισθη πλειστάκις. Οἱ δὲ ποιμένες προμηντεύουσι τὸν καλὸν ἢ τὸν κακὸν καιρὸν ἐκ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Γενικῶς δὲ πεποιθήσις παρὰ τῷ λαῷ ὑφίσταται ὅτι αἱ πρῶται ἐξ ἡμέραι τοῦ μηνὸς Αὐγούστου (τὰ ἡμερομήνια, ὡς λέγονται) κανονίζουσι τὰς ἀτμοσφαιρικὰς καταστάσεις τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ἡ πρώτη τοῦ μηνὸς Αὐγούστου δηλονότι ἀπὸ πρῶτις ἄχρι τῆς μεσημβρίας καὶ ἡ αὐτὴ ἀπὸ τῆς μεσημβρίας ἕως τῆς ἐσπέρας δεικνύουσι τὴν ἀτμοσφαιρικὴν κατάστασιν τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτωβρίου καὶ οὕτω ἐφεξῆς αἱ λοιπαὶ ἡμέραι τοῦ μηνὸς Αὐγούστου μέχρι τῆς ἑκτῆς Αὐγούστου, δεικνύουσι τοὺς λοιποὺς μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐὰν θὰ ὦσι λ.χ. ἀνεμώδεις, ὑετοφόροι, ψυχροὶ, θερμοὶ κλπ. Καὶ πλειστάκις αἱ φυσικαὶ αὗται μελέται τῶν ἀγροτῶν ἀποβαίνουσιν ἀληθινὰ καὶ οὕτω γεννῶνται αἱ σταθεραὶ προλήψεις, αἵτινες καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐπιστημόνων πιστεύονται ὡς ἀσφαλεῖς γνώμονες.

Ἦμος δ' ἠέλιο κατέδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν.

Εἰσερχόμεθα ἐν τῇ Μοῇ τῶν Λευκῶν. Ἐκκλέγω τὴν Μοῆν ὡς τόπον δικαστικῆς, ἵνα ἐνεργήσω τὰς ἀνακρίσεις, διότι ἡ Μοῆ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς τόπος ἀνήκων εἰς κόμμα τι πολιτικόν, ἵνα παρεξηγηθῶ. Παντοῦ ὅπου δῆποτε ἐνήργησεν ὁ δικαστικὸν ἐπάγγελμα προσεπάθησεν ὡς ἐνεστι ν' ἀποφύγω παρεξηγήσεις, αἵτινες ἠδύναντο νὰ ἐγερωθῶσιν ἐναντίον μου ἐκ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης σχέσεως ἢ ἐπικαιρινίας μετὰ προσώπων ἀνηκόντων εἰς κόμμα πολιτικόν. Ὁ Ἦβη πολὺ ἥρατος, ὡς λέγομεν νεότερος ἐπέραστος καὶ πολυπόθητος, πόσον ἤδη σὲ ποθῶ, διότι μόνον ὀλίγον χρόνον σὲ ἀπῆλυσεν. Τὸ λοιπὸν τῆς νεότητός μου διήλθον ἐν τῷ δικαστικῷ κύκλῳ, ἀπομεικρυσμένος τῆς κοινωνίας καὶ ἔζησα ἐν μέσῳ περιβάλλοντος κατὰ

ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΔΙΟΝ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ

παλὺ ἥσσανος ἐκείνου ὃ πρέπει νὰ κοσμή ἕνα μεμορφωμένον ὄσον καὶ εὖ ἠγμένον δικαστήν, Ἄτυχῶς τὸ δικαστικὸν σῶμα ὀλιγριθμοὺς ἀριθμεῖ εὖ ἠγμένους δικαστὰς καὶ οἱ ὀπωσδήποτε καλῶς ἠγμένοι καθυστεροῦσι τῆς μορφώσεως ἐκείνης, ἧτις δύνανται τὸν ἄνθρωπον νὰ τὸν καστατήσῃ κοινωτικόν.

Οἱ μοναχοὶ τῆς Μονῆς Λευκῶν εἰσὶν ἄνδρες εὐάγιοι καὶ ἠθικοί, ὡς ἐκ τῆς πρώτης θεωρίας ἀνακαλύπτω. Ἐξέσμαι ἐκλεκτὸν μοι προσφέρεται μετὰ κυαθίσκου καφὲ ἐκλεκτοῦ, μέλι τῆς Καρύστου, τὸ ροδόμυλι (γκιούλμελι). Τῷ ὄντι τὸ μέλι αὐτὸ εἶνε ἐξαιρετικῶς ἠδὺ τὴν γεῦσιν καὶ λέγεται ὅτι ἦν ἐπὶ Τουρκοκρατίας νόμμη τῆς βασιλομήτορος (σουλτάν-βαλιντέ.)

Ἡ ἐν τῇ Μονῇ τῶν Λευκῶν διαμονή μου ἦν βραχυχρόνιος· ἐπεραίωσα τὰς ἀνακρίσεις ἐντὸς τριημέρου καὶ ἀνεχώρησα. Ἡ Μονὴ Λευκῶν κεῖται ἐντὸς κοιλάδος ὠραιοτάτης, καταφύτου ἐκ δασῶν καὶ περιρρύτου ὑπὸ ὑδάτων πηγαιῶν, ὧν ἡ ποιότης οὐκ ἔστι καλὴ πρὸς πόσιν. Οἱ μοναχοὶ προμηθεύονται ὕδωρ πόσιμον ἐκ τινος πηγῆς εὐρισκομένης ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου κειμένου ὀπισθεν κακὰ ἐγγὺς τῆς Μονῆς. Ὀλιγὰριθμοὶ εἰσὶν οἱ ἐγκαταβιοῦντες ἐν τῇ Μονῇ μοναχοὶ καὶ ἐκ τούτων οἱ πλεῖστοι ἀμαθεῖς. Εἰς τούτων μόνον ὅστις ὑπέστη τὴν κουράν ἐν τινι τῶν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὅρει Μονῶν εἶναι ὀπωσοῦν μεμορφωμένος. Μοὶ ἐπιδεικνύει βιβλίον, ἐκτετυπωμένην ἐν Ρωσσίᾳ, ἧτις περιέχει τὰς εἰκόνας καὶ τὰς βιογραφίας ἀπασῶν τῆς χριστιανωσύνης τῶν Παναγιῶν, ὧν τὰ ποικίλα ἐπιθέτα εἰσι περιεργα. Διατηρῶ ἐν τῇ μνήμῃ ἐξ αὐτῶν μόνον τὰ ἐπιθέτα «Παναγία παρηγορήτρια,» «Παναγία γλυκοφιλοῦσα,» «Πανχρῖα γοργοεπήκοος» καὶ ἄλλα ὅμοια. Ἐνῶ ἐγὼ μετὰ ταχύτητος διατρέχω τὴν βιβλίον τῶν Παναγιῶν ὁ εὐλαβῆς μοναχὸς μετὰ στενγχοῦ μοι διηγεῖται αὐθορμητικῶς περὶ τοῦ βίου ὃν διῆλθεν ἐν τῇ ἐν Ἁγίῳ Ὅρει Μονῇ καὶ μετὰ θαυμασμοῦ ὁμιλεῖ περὶ τῶν Ρώσων μοναστῶν, ὧν τινων ἐξαίρει τὴν τε θεοσέβειαν καὶ τὸν ἐξαιρετικὸν βίον ὃν διάγουσιν εἰς εὐμάρειαν καὶ φιλανθρωπίαν. Ἐχων γινῶσιν τῆς ἀρπακτικῆς ροπῆς, ἦν κέκτηνται οἱ Ρῶσοι μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, πολμῶ νὰ τῷ παραστήσω τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ τὸν ἐξαγάγω εἰ δυνατόν ἐκ τῆς πλάνης ἐν ἣ εὐρίσκεται, ἀλλ' αὐτὸς μετὰ προφανοῦς στενοχωρίας προσπαθεῖ νὰ μὲ βεβαιώσῃ ὅτι ἐγὼ εὐρίσκομαι ἐν τῇ πλάνῃ. Πείθομαι ὅτι ὁ ἄξεστος μοναχὸς εἶναι ἀνεπίδεκτος διορθώσεως καὶ μετὰ δυσφορίας ἀπομακρύνεται.

νομαί. Ὅτε ἐν Χαλκίδι, βραδύτερον, διηγούμην τὸ γεγονός τῷ Ἐπισκόπῳ Εὐθείῳ, ὁ πολὺς πρεσβύτερος προσεπάθησε νὰ μὲ πείσῃ ὅτι ἐγὼ εὐρίσκομαι ἐν τῇ πλάνῃ. «Ὅμοιος ὁμοίῳ» δηλαδὴ συνγορεύει.

Ἀπεμακρυνόμεν τῆς Μονῆς τῶν Λευκῶν ἄρθρου βαθέως καὶ καθ' ὁδὸν εὐρισκόμενος ἤκουον ἠδέως τοῦ ἤχου τοῦ κώδωνος τοῦ ναοῦ τῆς Μονῆς σημαίνοντος τὴν ὥραν τοῦ ἄρθρου, ἐνῶ ἡ καλάνδρα κελλαδεῖ ἐντὸς τῶν θάμνων καὶ συνοδεύει φαιδρότατα τοὺς κωδωνισμοὺς τῶν νεμομένων αἰγῶν καὶ τῶν προβάτων, ὀδηγουμένων εἰς τὰς νομὰς διὰ τῶν συρισμῶν τοῦ ἀγροῦκου ποιμένος. Ἡ δὲ μετ' οὐ πολὺ ἐπιφανομένη ροδοδάκτυλος Ἡὼς ἐξαφανίζει τοὺς ἀστέρας καὶ καθιστᾷ ἡμῖν δυνατὴν τὴν ταχύτεραν διὰ τῶν σκολιῶν ἀτραπῶν ὀδοιπορίαν. Ἡμιόνου ἐπιβάντων ἐφερόμην πρὸς τὴν Ἐρέτριαν (τὰ Νέα Ψαρά). Ἀναπόφευκτος, πρὸς μετάβασιν εἰς Ἐρέτριαν, εἶναι ἡ διάβασις στενωποῦ, ἧτις διήκει εἰς διάστημα τριακασίων περίπου μέτρων μετὰ τῆς θαλάσσης καὶ βράχου ἀποτόμου. Τὸ εὖρος τῆς στενωποῦ εἶναι δύο μέτρων μόνον, εἶνε δὲ ἐπιστρωμένη διὰ λιθοστρώτου (καλδιρίμι) καὶ καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μήκος σχηματίζει δύο ἐπικλινῆ ἐπίπεδα, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἀπολήγει εἰς ὄξυ ἡ κορυφή καὶ ἔχει τὴν μορφήν ἀετοῦ. Ἡ θῆκ τοῦ ὕψους τοῦ βράχου, ἡ ἀγρία ὄψις τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης, συνταρασσομένων ὑπὸ τῶν σφοδρῶς πνεόντων ἐτησιῶν, καὶ ἡ μετὰ πατάγου φρικτικτικῶν τῶν κυμάτων θραύσις εἰς τοὺς πόδας τοῦ βράχου, μοὶ ἐγένον τὴν αἴσθησιν τῆς ταρχῆς, διότι ἄλλο συναίσθημα δὲν μὲ κατελάμβανε, πολλῶ δὲ ἥμιστα τὸ συναίσθημα τοῦ ἰλίγγου. Τοῦ ὀδηγοῦ τοῦ ἡμιόνου προτρέποντός με νὰ μὴ κταβῶ τῶν νώτων τοῦ ἡμιόνου διότι αὐτὴ ἐστὶν εἰθισμένη νὰ βραδίξῃ ἀσφαλῶς καὶ ἀπροσκόπτως, ἐπειθόμεν καὶ διῆλθον τὴν στενωπὸν ἀφόδως καὶ ἀποδαυμάζων τὴν πάλιν ἦν ἐτέλουν τὰ δύο ἀπαίσια στοιχεῖα, ἡ θάλασσα ἡ ἀγρία καὶ ὁ αἴτιος τῆς ἀγριότητός της ἀτίθασος ἄνεμος. Ἀπὸ τοῦ τέρματος τῆς στενωποῦ ἕως τῆς πολίχνης Ἐρέτριας ἀπόστασις εἶνε ὄχι μακρὰ καὶ διέτρεξα αὐτὴν τάχιστα, φθάσας περὶ τὴν ὥραν τρίτην μετὰ μεσημβρίας καὶ διευθυνθεὶς κατ' εὐθείαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἐφημερίου τῆς πολίχνης, σεβασμίου ἀρχιμανδρίτου, λογίου κληρικοῦ καὶ γινωστοῦ μοι ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας.

Κ. Ι. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

(Ἔπεται τὸ τέλος)

Τὸ θέαμα τοῦ πυροβολικοῦ εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης προξενεῖ συγχρόνως καὶ θαυμασμόν καὶ τρόμον. Ὅλη ἐκείνη ἡ μακρὰ σειρὰ ἀπὸ ἄλογα ἀπὸ πυροβόλα, ἀπὸ ἀμάξας κινεῖται σύσσωμος μὲ ἕν πρόσταγμα καὶ μὲ κρότον φοβερὸν καὶ ὄρμη, διαβαίνει πεδιάδας, δρόμους, ἀμπέλια, ἀναβαίνει, καταβαίνει, στρέφεται μὲ ταχύτητα καὶ εὐκαμψίαν, καὶ εἰς τὸ τρέξιμόν της τὸ ὀρητικὸν, πηδᾷ προχώματα, αὐλάκια. κρημνίζει φράκτας, καὶ μέσα εἰς ἀνεμοστρόβιλον ἀπὸ σκόνην χάνεται πίσω ἀπὸ τὰ μακρινὰ δένδρα, καὶ ἕστερον πάλιν φαίνεται εἰς τὴν κορυφὴν ἑνὸς λόφου, καὶ εἰς μίαν στιγμὴν διαλύεται, παρατάσσεται, σκορπίζει εἰς τὸν ἀέρα πυκνὸν καπνὸν καὶ ἀντηχοῦν ὄλοι αἱ κοιλάδες γύρω καὶ εἰς κάθε βολὴν φαίνονται ἐκεῖνα τὰ τρομερὰ στόματα τῶν πυροβόλων νὰ ὀπισθοχωροῦν ὡσάν τρομασμένα καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν τρομερὰν φωνὴν τῶν καὶ ἐκεῖ κάτω μακρὰν ἢ βολὴν τῶν κρημνίζει τοίχους, σπάζει δένδρα καὶ αἱ πυκναὶ φάλαγγες τῶν ἐχθρῶν διασπῶνται καὶ διασπείρονται εἰς τὴν πεδιάδα.

Ἀπὸ τὴν συναίσθησιν αὐτὴν τῆς θαυμαστῆς καὶ τρομακτικῆς δυνάμεως τοῦ ὕψους τοῦ ὀρειώτου τοῦ πυροβολικοῦ ἀποκτᾷ τὸν ἰδιαιτέρον ἐκείνων χαρακτῆρα τῆς σοβαρότητος καὶ τῆς ὑπερηφανείας, ὁ ὁποῖος μένει εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν του, ἀκόμη καὶ ἀφοῦ χαθῆ ἡ μάχη, ὅταν ὄλοι οἱ ἄλλοι φαίνονται καταβεβλημένοι ἀπὸ τὴν λύπην καὶ ἀπὸ τὴν ἀποθάρρυνσιν,

Καὶ οἱ πυροβοληταὶ μιᾶς πυροβολαρχίας σοβαροὶ καὶ σκεπτικοί, καὶ ὄχι ἀποθαρομένοι, εἰσῆρχοντο πρὸς τὴν ἐσπέραν εἰς μικρὰν ἐπαρχιακὴν πόλιν, δεκαπέντε ἡμέρας μετὰ τὴν ἀτυχῆ μάχην.

Ἐλειπαν ἀπὸ τὴν πυροβολαρχίαν πολλοὶ ἀμαξαὶ καὶ πολλοὶ ἵπποι, ἐν πυροβόλον, δύο ἀξιωματικοὶ καὶ μερικοὶ στρατιῶται. Τὴν πυροβολαρχίαν ὀδήγουν εἰς λοχαγὸς καὶ εἰς ὑπολοχαγός. Οἱ κάτοικοι τὴν ἐβλεπαν νὰ περνᾷ σιωπηλοὶ, λυπημένοι ὡς νὰ διήρχετο λείψανον.

Ἐστάθη εἰς τὴν πρώτην πλατείαν. Ὁ λοχαγὸς διέταξε τὸν ἄλλον ἀξιωματικὸν νὰ καιαυλι-

σθῆ ἐκεῖ ἡ πυροβολαρχία, αὐτὸς δὲ ἐπέξενεν καὶ ἤρχισε νὰ κυττάξῃ τριγύρω του ὡς νὰ ἐξήτει κάποιον μέσα εἰς τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον ἤρχισε νὰ συναθροίζεται ὀλόγυρα.

Μετ' ὀλίγον ἐπλησίασαν δύο νέοι, ὁ ἕνας εἰκοσιπέντε, ὁ ἄλλος ἐπάνω κάτω δεκαοκτὼ ἐτῶν, τὸν ἐχαιρέτησαν καὶ τὸν ἠρώτησαν μὲ συστολήν :

— Ἡ εὐγενεία σας εἶσθε ὁ λοχαγός ; ...

Ὁ λοχαγὸς δὲν τοὺς ἄφησε νὰ τελειώσουν· ἔσφιξε τὴν χεῖρα καὶ τῶν δύο, τοὺς ἐκάλεσε φιλικῶς μὲ τὸ ὄνομά των καὶ τοὺς εἶπεν :

— Ἐλαβα τὸ θάρρος νὰ σᾶς γράψω κατ' εὐθείαν χωρὶς νὰ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς γνωρίζω διότι καὶ δὲν ἐγνώριζα κανένα ἄλλον ἐδῶ εἰς τὸν ὁποῖον ν' ἀποταθῶ· θὰ ἔγραφα προτιότερα, ἂν ἐγνώριζα τίποτε περὶ τῆς οἰκογενείας σας. Ἀλλὰ οὔτε οἱ φίλοι τοῦ μακαρίτου — ἐπρόσθεσεν ὁ ἀξιωματικὸς μὲ ὕφος λυπημένον — δὲν ἤξευραν νὰ μοῦ εἰποῦν τίποτε, καὶ μόλα ταῦτα εἶχε πολλοὺς φίλους ὁ δυστυχῆς νέος !

Καὶ πάλιν ἔδωκε τὴν χεῖρα εἰς τοὺς δύο νέους.

— Εἶπατε τίποτε εἰς τὸν πατέρα σας περὶ τῆς ἐπιστολῆς μου; ἠρώτησεν.

Οἱ νέοι ἀπήντησαν ὅτι τίποτε ἄλλο δὲν τοῦ εἶπαν παρὰ ὅτι ὁ λοχαγὸς τῆς πυροβολαρχίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκεν ὁ ἀδελφός των, ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ μίαν ἀπ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ. Δὲν ἠμύροσαν νὰ τοῦ εἰποῦν τίποτε περισσότερον, διότι ἦτο ἀσθενὴς καὶ ἐφοβοῦντο μήπως πάθῃ ἀπὸ τὴν πολλὴν συγκίνησιν. Μερικὰς λεπτομερείας ὅμως περὶ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ του τὰς ἐγνώριζεν ἀπὸ τὴν δευτέραν ἡμέραν μετὰ τὴν μάχην καὶ ἦτο ἀπαρηγόρητος.

Εἰς αὐτὸ τὸ μεταξὺ ἐπλησίασε καὶ ὁ ὑπολοχαγός.

— Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀξιωματικὸς περὶ τοῦ ὁποῖου σᾶς ἀνέφερα εἰς τὴν ἐπιστολήν μου, εἶπεν μὲ χαμηλὴν φωνὴν ὁ λοχαγός, καὶ ἐσύστησε τὸν ὑπολοχαγὸν εἰς τοὺς δύο ἀδελφούς, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐχαιρέτησαν μὲ πολλὰς ἐκφράσεις ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης.

Μετὰ μικρὰν συνομιλίαν ὁ ὑπολοχαγὸς ἐπέ-

στρεψεν εἰς τὴν πυροβολοχαίαν. Ὁ δὲ λοχαγὸς ἐσυμφώνησε μὲ τοὺς δύο νέους ὅτι θὰ ἐπήγαινε τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν πατέρα των, κατὰ τὰς ἑπτὰ, ἐπειδὴ εἰς τὰς ὀκτὼ ἐπρόκειτο ν' ἀναχωρήσῃ. Καὶ ἀφοῦ ἐσημίωσε τὴν διεύθυνσίν των, ἔκραξε πάλιν τὸν ὑπολοχαγὸν καὶ τοῦ ἐψιθύρισε εἰς τὸ αὐτὶ :

— Ἀῦριον εἰς τὰς ὀκτὼ, ἐὰν ἐγὼ δὲν ἔλθω, νὰ ἀναχωρήσῃς μὲ τὴν πυροβολοχαίαν· πρόσθε ὅμως νὰ μὴ περάσῃς ἀπὸ τὸν δρόμον ἐκεῖνον...

Ὁ ὑπολοχαγὸς ἐνόησεν ἀπήντησεν ὅτι θὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν καὶ ὁ λοχαγὸς ἀπεμακρύνθη μὲ τοὺς δύο ἀδελφούς.

Τὸ πρωτὶ κατὰ τὰς ἑπτὰ ὁ λοχαγὸς ἐκτύπη τὴν θύραν τῶν δύο νέων τοῦ φίλων.

Ἡ θύρα ἤνοιξε καὶ ἐφάνησαν οἱ δύο ἀδελφοί.

Δὲν τοῦ ἀφῆκαν καιρὸν νὰ ὀμιλήσῃ. Τοῦ ἔνευσαν μὲ τὸν δάκτυλον εἰς τὸ στόμα, ὡς νὰ τοῦ ἔλεγαν «σιωπῆ», τοῦ ἔνευσαν ἐπίσης νὰ κρατῆ μὲ τὴν χεῖρά του τὸ ξίφος διὰ νὰ μὴ κάμνῃ κρότον, καὶ ἀφοῦ τὸν ἐχαιρέτισαν σιωπηλά, τὸν ἔβαλαν νὰ καθίσῃ.

— Κοιμᾶται, εἶπεν ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός, ἀλλὰ εἶνε πολὺ καλῆτερα.

Ὁ λοχαγὸς ἐκάθισε, καὶ οἱ δύο νέοι ἐκάθισαν καὶ ἐπλησίασαν τὰ καθίσματα των ὥστε νὰ ἠμποροῦν νὰ συνομιλοῦν σιγά.

— Νομίζετε ὅτι ἠμπορεῖ νὰ μὲ ἀκούσῃ χωρὶς κίνδυνον ;

— Τώρα ναί, ἀπήντησαν συγχρόνως καὶ οἱ δύο ἀδελφοί· τώρα δὲν εἶνε κίνδυνος.

— Πολὺ καλὰ ἂν νομίζετε ὅμως τὸ ἐναντίον, σῆς παρακαλῶ νὰ μοῦ τὸ εἰπῆτε ἐλεύθερα· δὲν ἠθελα, ἀφοῦ ἦλθα ἐδῶ νὰ φέρω ὀλίγην παρηγορίαν, νὰ γείνω ἀπ' ἐναντίας αἰτίος μεγαλήτερας συμφορᾶς.

— Εἶσθε πολὺ καλὸς, καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν πολὺ.

Εἶπεν ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός καὶ ἐπρόσθεσεν.

— Ὁ πατέρας μας εἶνε πράγματι καλῆτερα. Ἐν τούτοις ἂν ἦτον ἄλλος καὶ πάλιν θὰ ἐδισταζάμεν. Ἄλλ' ἐκεῖνος νὰ εἰσθε βέβαιος ὅτι θὰ ἐννοήσῃ τὸ εἶδος τῆς παρηγορίας τὴν ὁποίαν τοῦ φέρετε, ὥστε δὲν εἶνε καμμία ἀμφιβολία, ὅτι θὰ τοῦ κάμουν καλὸν οἱ λόγοι σας. Εἶνε πατέρας φιλόστοργος, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ καλὸς πατριώτης.

— Τὸ πιστεύω, εἶπεν ὁ λοχαγός.

Ἐκείνην τὴν στιγμήν ἤνοιξεν ἡ θύρα καὶ ἐφάνη ἕν ξανθὸν παιδάκι δέκα περίπου ἐτῶν. Ἄμα εἶδε τὸν λοχαγὸν, ἐτραβήχθη νὰ ἔμβῃ πάλιν μέσα.

— Ἐλα ἐδῶ, τοῦ εἶπεν ὁ μεγαλύτερος ἀ-

δελφός.

Τὸ παιδάκι ἐπλησίασεν.

— Αὐτὸ εἶνε τὸ ἀδελφάκι μας.

— Πόσον τοῦ ὀμοιάζει ! ἀνέκραξεν ὁ λοχαγός.

— Ἀλήθεια, εἶπαν οἱ δύο ἀδελφοί.

Ἀφοῦ συνωμίλησαν ἀκόμη ὀλίγα λεπτά μὲ σιγανὴν φωνήν, ὁ λοχαγὸς ἤνοιξε τὸ δέμα καὶ ἔδειξεν εἰς τοὺς τρεῖς ἀδελφούς τί ἔφερεν εἰς τὸν πατέρα των. Ἐπειτα ὁ δευτέρος ἀδελφός ἐσηκώθη καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλαγινὸν δωμάτιον, διὰ νὰ ἐξυπνίσῃ τὸν ἀσθενῆ.

Ὁ νέος ἐπλησίασε τὸν πατέρα του μὲ ἑλαφρὰ βήματα.

Ὁ γέρον ἐκοιμᾶτο ἑλαφρὰ, μὲ τὴν μίαν χεῖρα ἔξω ἀπὸ τὰ σκεπάσματα καὶ μὲ τὸ πρόσωπον γυρισμένον πρὸς τὴν θύραν.

Ἦνοιξεν ἀργὰ ἀργὰ τοὺς ὀφθαλμούς καὶ μὲ τὴν χεῖρα, ἡ ὁποία ἦτον ἔξω ἀπὸ τὸ σκέπασμα, ἔσφιξε τὴν χεῖρα τοῦ υἱοῦ του.

Ἐκεῖνος τότε ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὸ μέτωπον τοῦ πατρὸς του, ἔσκυψε καὶ τὸν ἠρώτησε πῶς ἦτο.

— Πολὺ καλῆτερα, ἀπήντησεν ὁ γέρον.

— Ἄ, καλᾶ,.. Ἄκουσε, πατέρα, εἶνε κάποιος ἔξω ποῦ θέλει νὰ σὲ ἰδῇ.

— Ἄς ἔλθῃ.

Ὁ νέος δὲν ἐκινήθη.

— Ποῖος εἶνε ; ἠρώτησεν ὁ πατήρ.

— Εἶνε... ἕνας ἀξιωματικός.

Ὁ γέρον ἐκοίταξε τὸν νέον χωρὶς νὰ τοῦ ὀμιλήσῃ.

— Ἐνας λοχαγός.

— Λοχαγός ; εἶπεν ὁ γέρον, καὶ ἤνοιξε καλὰ τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ υἱός, ἀφοῦ ἐδίστασε, ἐπῆρε πάλιν θάρρος καὶ ἐπρόσθεσε :

— Ἐνας λοχαγός τοῦ πυροβολικοῦ.

Ὁ πατήρ ἔκαμεν αἰφνίδιον κίνημα διὰ νὰ σηκωθῆ καὶ νὰ καθίσῃ· ἀλλ' ὁ υἱός του τὸν ἠμπόδιεν.

— Ὅχι, πατέρα ! εἶπε μὲ πολλὴν τρυφερότητα, μὴ κινεῖσκι· ἠμπορεῖ νὰ σοῦ κάμῃ κακόν· ὁ ἰατρὸς παρήγγειλε νὰ προσέχῃς νὰ μὴ κρυώσῃς... μείνε πλαγιασμένος, κάθισε ἤσυχος.

Καὶ τοῦ ἔβαλε κάτω ἀπὸ τὸ σκέπασμα τὴν χεῖρα. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ γέροντος ἔλαμψαν, ἡ ἀναπνοή του ἔγεινε κοπιαστικὴ, καὶ χωρὶς νὰ βλέπῃ κατὰ πρόσωπον τὸν υἱόν του, μὲ φωνὴν τρέμουσαν, ἐψιθύρισε :

— Καὶ τί εἶνε αὐτὸς ὁ λοχαγός ;

— ... Ἦτον ὁ λοχαγός του.

Αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν τὴν ἐπερίμενε.

— ... Ἦλθεν ἐδῶ ἐπίτηδες διὰ νὰ σὲ ἰδῇ.

Ὁ γέρον ἔμεινε πάλιν σκεπτικὸς, ἔπειτα ἐ-

κίνησε τὴν κεφαλὴν. ἔσφιξε τὰ χεῖλη, καὶ ἐσκέπασε τοὺς ὀφθαλμούς μὲ τὴν χεῖρα.

— Πατέρα, εἶπεν ὁ νέος φίλων τὸ μέτωπόν του, ἔγε θάρρος... ὁ λοχαγὸς ἦλθεν ἐδῶ διὰ νὰ σὲ παρηγορήσῃ... καὶ θὰ σὲ παρηγορήσῃ· εἶμαι βέβαιος... Κάμε καρδιὰ πατέρα, καὶ τοῦ ἐσῆκωσε τὴν χεῖρα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς.

— Κραξέ τον.

— Τώρα εὐθύς ;

— Ναί, εὐθύς.

— Λοιπόν... νὰ ὑπάγῃ ;

— Πήγαινε.

— Πηγαίνω, ἀλλὰ... νὰ ἔχῃς θάρρος, νὰ φάγῃς γενναίως. Ὁ λοχαγὸς θὰ σὲ παρηγορήσῃ νὰ τὸ ἴδῃς.

Καὶ μὲ γρήγορα βήματα ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ δωμάτιον. Τὸ βλέμμα τοῦ πατρὸς του τὸν ἠκολούθησε, καὶ ἔμεινε προσηλωμένον εἰς τὴν θύραν. Ἦκούσθησαν ψιθυρίσματα, κρότος ξίφους... Εἰσῆλθεν ὁ λοχαγός.

Μόλις τὸν εἶδεν ὁ γέρον, ἠπλωσε τὰς χεῖρας του πρὸς αὐτὸν καὶ ἐφώνασεν :

— Ἄ ! λοχαγέ !... λοχαγέ !

Ἐτρέξεν ἐκεῖνος, τὸν ἐνηγκαλίσθη καὶ εἶπε μὲ ἀγάπην :

— Ὑπομονή, ὑπομονή !

Ὁ μεγαλείτερος υἱός καὶ ὁ μικρὸς μικρὸς ἐστάθησαν ἀπὸ τὸ ἐν μέρος τῆς κλίνης· ὁ δευτέρος υἱός ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ὁ γέρον εἶχε στηρίξῃ τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ λοχαγοῦ καὶ ἔκλαιε. Κανεὶς δὲν ἐπρόφερε λέξιν.

Ἐξαφνα ὁ ἀσθενὴς ἀφῆσε τὴν ἀγκάλην τοῦ ἀξιωματικοῦ, ἐσῆκωσε τὴν κεφαλὴν, καὶ εἶπε μὲ ὕφος ἀποφασιστικόν :

— Λοχαγέ, ἦσθε παρών... τὸν εἶδατε... εἰπῆτέ μου... διηγηθῆτέ μου... Θέλω νὰ τὰ μάθω ὅλα· θὰ δεῖξω γενναιότητα... αἰσθάνομαι πολὺ θάρρος· θὰ ἀκούσω χωρὶς νὰ συγκινηθῶ... χωρὶς νὰ σᾶς διακόψω. Ἀλλὰ θέλω νὰ μὴ μοῦ κρύψετε τίποτε... θέλω νὰ μάθω... ἔχω ἀνάγκην νὰ μάθω μὲ τί τρόπον... (καὶ τὰ δάκρυα τοῦ διέκοψαν τὴν φωνήν) νὰ μάθω πῶς ἀπέθανε τὸ παιδί μου.

Καὶ πάλιν ἀφῆσε τὴν κεφαλὴν του νὰ πέσῃ εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ λοχαγοῦ, καὶ ἐφώνασεν ἀπαρηγόρητα :

— Ἄχ ! ἦτον τόσον νέος !

Ὁ λοχαγὸς ἐκάθισεν ὅσον ἠδύνατο πλησιέστερον εἰς τὴν κλίνην καὶ ἐσκέπτετο πῶς ν' ἀρχίσῃ τὴν διήγησιν. Δὲν εὗρισκε τρόπον, οὔτε ἦτο εὐκόλον νὰ εὗρῃ· ἀλλὰ τότε ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός τὸν ἐβοήθησε.

— Ἐλαβε πολὺ μέρος εἰς τὴν μάχην, κύριε λοχαγέ, ἡ πυροβολοχαίαν σας ; τὸν ἠρώτησε.

— Εἰς τὴν μάχην ; Ὅχι καὶ τόσον πολὺ.

Ἀπλοῦς ἀποτέλεσμα πολὺ ὀλίγον ἔφερεν. Ἀλλὰ ὅσον διὰ κόπους, ἔκαμε πολλούς. Ἐτρέχαμεν τρεῖς καὶ τέσσαρας ὥρας, χωρὶς ν' ἀναπνεύσωμεν μίαν στιγμήν, ἔμπρὸς καὶ ὀπίσω, πάντοτε εἰς τοὺς ἰδίους δρόμους. «— Λοχαγέ ! μοῦ ἐφώνασαν, πήγαινε νὰ καταλάβῃς ἐκεῖνο τὸ ὕψωμα.» Καὶ ἐγὼ ἀμέσως ἐπήγαινα τρέχων· μόλις ὅμως ἔφθασα ἐκεῖ ἐπάνω, νὰ σου ἄλλη διαταγὴ, νὰ καταβῶ κάτω εἰς τὴν πρώτην μου θέσιν. Καὶ αὐτὸ ἐπανελήφθη τρεῖς ἢ τέσσαρας φορὰς, χωρὶς νὰ σταματήσωμεν οὔτε μίαν στιγμήν. Τὰ κακόμοιρα τᾶλογα τί ἐτραβήξαν ἐκεῖνο τὸ πρωτὶ !... Τοὺς ἤξιζε μὰ τὴν ἀλήθεια καλητέρα τύχη.

— Ἐσκοτώθησαν ;

— Τὰ περισσότερα.

— Καὶ ποῦ ἐσταματήσατε ἐπὶ τέλος ;

— Τὴν θέσιν ἀκριβῶς δὲν τὴν γνωρίζω... ἀλλὰ ἐνθυμοῦμαι ἀκριβέστατα τὸ μέρος ὅπως ἦτον. Ἦμεθα εἰς τὸ μέσον τοῦ κατηφόρου ἑνὸς λόφου, μεταξὺ τῆς κορυφῆς καὶ τῆς πεδιάδος· τὸ ἔδαφος ἦτο τόσον βαθουλόν, ὥστε ἠμποροῦσαν ἐξαίρετα νὰ κρυφθοῦν ἐκεῖ ἐν ἡ δύο τάγματα καὶ νὰ μὴ φανοῦν διόλου ἀπὸ τὸ μέρος ποῦ ἤρχετο ὁ ἐχθρός. Ὅταν ἔφθασα ἐκεῖ, ἐφαίνοντο μακρὰν εἰς τὴν πεδιάδα τρεῖς μεγάλοι φάλαγγες ἐχθρῶν καὶ ἐπροχώρουν βραδέως, καὶ πότε ἐφαίνετο ὅτι στρέφουν δεξιὰ, ἄλλοτε ἀριστερὰ, πάντοτε ὅμως εὗρισκοντο ἀπέναντί μας. Ἦσαν πολὺ μακρὰν· μόλις διεκρίνετο ἡ στολή των καὶ ἔλαμπον αἱ λόγχαι των. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς μου διετάχθη ἀμέσως νὰ ὑπάγῃ μὲ δύο πυροβόλα εἰς τὸ δεξιὸν πλευρὸν τοῦ λόφου. Εἰς τὴν κυρίαν θέσιν ἐμείναμεν ἐγὼ καὶ ὁ ὑπολοχαγός μου μὲ τέσσαρα πυροβόλα. Εἰς τὸ δεξιὸν πυροβόλον—καὶ ὁ λοχαγός ἐστράφη πρὸς τὸν μεγαλύτερον υἱόν— ὑπηρετοῦσεν ὁ ἀδελφός σας...

Ὁ γέρον δὲν ἔκαμε κανὲν κίνημα· ἦκουε προσεκτικὸς.

Ὁ λοχαγὸς ἐξηκολογήθησεν :

— Ἦτο εἰς τὸ δεξιὸν πυροβόλον, ὁ ἀδελφός σας, καθὸ λοχίας, ἐπρεπε νὰ σκοπεύσῃ. «— Ἐπάνω εἰς τὴν κεντρικὴν φάλαγγα !» τοῦ ἐφώνασα. «— Μάλιστα», μοῦ ἀπήντησε, καὶ ἔσκυψε διὰ νὰ σκοπεύσῃ. «— Ἐδῶ πὲ θέλω !» ἐπρόσθεσα. Ἐμειδίασεν αὐτὸς, ἐσκόπευσεν, ὠπισθοχώρησε δύο βήματα καὶ διέταξε : πῦρ ! Σχεδὸν ταυτοχρόνως εἶδαμεν ν' ἀνατιναχθῆ ὁ κορμὸς ἑνὸς δένδρου, εἰς τὸ μέσον τῆς κεντρικῆς φάλαγγος, αὐτὴ δὲ συνεταράχθη διὰ μίαν στιγμήν, ἤνοιξεν, ἐσκόρπισεν· οἱ ἀξιωματικοὶ ἐφιπποὶ ἔτρεχαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ· ἔπειτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ στοῖχοι ἐσυμπύχθησαν, συνετάχθη πάλιν καὶ ἐξηκολογήθησεν τὸν δρόμον τῆς.

«Εὐγέ σου!» τοῦ ἐφώναξα. «Τὸ ἄλλο πυροβόλον τώρα!» Ἐσκόπευσε ἀλλήν μίαν φορὰν καὶ πάλιν ἡ βολὴ ἐπέτυχεν.

Ὁ γέρον ἐκτύπησε τὸ στῶμα μὲ τὴν παλάμην.

— Ἐπέτυχεν ἀκριβῶς τὸν σκοπὸν, ἐξηκολούθησεν ὁ ἀξιωματικὸς, ἡ φάλαγξ ἐταράχθη περισσότερο ἀπὸ τὴν πρώτην φορὰν καὶ πάλιν οἱ ἀξιωματικοὶ ἔτρεξαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ καὶ πάλιν ἡ φάλαγξ ἀνεσηματίσθη. Τὴν ἰδίαν στιγμήν εἶδαμεν μακρὰν τέσσαρα πυροβόλα, τὰ ὅποια ἐφθασαν μὲ καλασμόν εἰς τὴν γαμμητῶν τριῶν φάλαγγον· τὰ δύο ἐτοποθετήθησαν μεταξύ τῆς κεντρικῆς φάλαγγος καὶ τῆς ἀριστερᾶς· τὰ ἄλλα δύο μεταξύ τῆς κεντρικῆς καὶ τῆς δεξιᾶς, καὶ ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν ἐναντίον μας. — «Καρδιά! ἐφώναξα πρὸς τοὺς στρατιώτας μου. Ἴδου καλὴ περίστασις νὰ τοὺς δεῖξωμεν ποῖσι εἴμεθα» Καὶ ἤρχισαμεν νὰ πυροβολῶμεν ἐναντίον τῶν πυροβόλων τοῦ ἐχθροῦ. Αἱ φάλαγγες ὑπεχώρησαν εἰς ἀρκετὸν διάστημα. Ἡ κεντρικὴ ἐπλησίασεν εἰς ἓνα σπιτάκι καὶ φαίνεται ὅτι μέσα εἰς αὐτὸ ἐμβήκων πολλοὶ ἀπὸ τοὺς στρατιώτας. «—Λοχία! ἐφώναξα τότε πρὸς τὸν υἱόν σας, στείλε σὲ παρακαλῶ μίαν ὀβίδα εἰς ἐκεῖνο τὸ σπίτι.» «— Ἀμέσως!» ἀπήντησεν αὐτὸς μὲ τὸ ὕφος τοῦ ἐκεῖνο τὸ ἀτάραχον πάντοτε καὶ ἀποφασιστικόν. Ἐκείνην τὴν στιγμήν ἐπέρασε τρέχων μὲ τὸ ἄλογόν του ἓνας συνταγματάρχης τοῦ ἐπιτελείου. Ἄκουσε τοὺς λόγους μου, ἐστράφη πρὸς τὸ πυροβόλον τὸ δεξιὸν καὶ εἶπε: «— Νὰ σὰς ἰδῶ!» — Πῦρ! διέταξε ταυτοχρόνως ὁ γενναῖος λοχίας. Καὶ ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ σπητιοῦ ἐκεῖνου εἶδαμεν νὰ πεταχθοῦν ψηλὰ καὶ νὰ πέσουν εἰς τὴν μέσην τῆς φάλαγγος σανίδια, κεραμίδια, πάτερα ἓνας σωρός· ἐξῆλθαν στρατιῶται γλήγωρα καὶ ἐσκορπίσθησαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ.

Ὁ πατὴρ ἔτριβε καὶ μὲ τὰς δύο τοῦ χεῖρας τὸ σκέπασμά του, ὡς νὰ τὸν εἶχε καταλάβῃ τελεία νευρικὴ ἔξαψις.

— «Λαμπρά!» εἶπεν ὁ συνταγματάρχης καὶ ἔφυγε τρέχων. Ἄλλὰ τὰ ἐχθρικά πυροβόλα δὲν ἐχωράτευσαν. Αἱ σφαῖραι τῶν ἐπιπτον ὀκτὼ, δέκα βήματα τριγύρω μας, ἐχώνοντο μέσα εἰς τὰ ὀργώματα καὶ ἐσῆκοναν σύννεφα ἀπὸ πέτρας καὶ ἀπὸ χόματα, τὰ ὅποια κάθε τὸσον ἐσκέπαζαν καὶ τὰ πυροβόλα καὶ τοὺς πυροβολητὰς καὶ τοὺς ἐκρυπταν ὅλος διόλου ἀπ' ἐμπρός μου. Ἀφοῦ παρήρηχοτο τὸ σύννεφον ἐφαίνετο πάντοτε ὁ ἀξιὸς υἱός σας νὰ τινάζῃ με μεϊδιάμα τὰ χόματα, τὰ ὅποια εἶχαν πέσει μεταξύ τοῦ ὑποκαμίσσου καὶ τοῦ λαιμοῦ του, ἤσυχος, ἀτάραχος, ὡς γὰρ μὴν ὑπῆρχε δι' αὐτὸν κίνδυνος. Ἐστάθημεν

ὁμως ἀτυχεῖς. Μία σφαῖρα ἐπέσεν εἰς τὸ μέσον ἐνὸς λόχου πεζικοῦ, ὁ ὁποῖος ἔστεκεν ὡς στήριγμα ὀπισθὲν μας, καὶ ἐφόνευσε τρεῖς στρατιώνας. Μετὰ μίαν στιγμήν ἓνας ἀπὸ τοὺς ἵππους μας ἐφονεύθη καὶ ἄλλοι δύο ἐπληγώθησαν βαρέως. Αὐτὸ ὁμως ἦτο τὸ μικρότερον κακόν. Δὲν εἶχαν περάσει δύο λεπτά, ὅταν ἠκούσθη τριζιμιον φοβερόν καὶ μία δυνατὴ φωνή. Μία σφαῖρα ἔσπασε τὸν τροχὸν ἐνὸς πυροβόλου καὶ ἐξάπλωσε κάτω κομματιασμένους δύο πυροβολητὰς... Δὲν ἦτο τὸ πυροβόλον τοῦ υἱοῦ σας.

Ὁ γέρον ἀνέπνευσε, ὡς νὰ τοῦ ἔμεινεν ἐλπὶς, ὅτι ὁ υἱός του ὀριστικῶς εἶχε σωθῆ.

— Ὁ υἱός σας, ἐνθυμοῦμαι, ἐκτύπησε μὲ τὴν χεῖρα τὸ μέτωπόν του καὶ ἐφώναξε μὲ θυμόν, Ἄλλὰ δὲν εἴμεθα καὶ ἀπελπίσμενοι· ἡμπορούσαμεν νὰ μείνωμεν εἰς τὴν θέσιν μας ἀρκετὴν ὥραν ἀκόμη· ἄλλα δύο νέα πυροβόλα ἦλθαν καὶ προσετέθησαν εἰς τὰ ἄλλα τέσσαρα· αἱ ἐχθρικά φάλαγγες ἤρχισαν νὰ προχωροῦν· δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μείνωμεν περισσότερο ὅπου ἡμεῖθα. Ἐξαφνα ἠκούσαμεν ὀπισθὲν μας θόρυβον ἀπὸ βήματα, ἀπὸ φωνὰς, ἀπὸ ὄπλα καὶ εἶδαμεν δύο τάγματα γρήγορα γρήγορα νὰ παρατάσσονται εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὑψώματος, ὡς νὰ ἤθελαν νὰ ἀποκρούσων ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Μεταξὺ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου καὶ τῆς θέσεώς μας καθὼς σὰς προεῖπα ἦτο λάκκομα· διὰ τοῦτο δὲν ἐσύμφερεν εἰς τὸ πεζικὸν νὰ προχωρήσῃ ἕως εἰς τὴν ἰδικὴν μας γραμμὴν· ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσωμεν ἡμεῖς. Ἡ μεσαία φάλαγξ ἤρχετο κατ' ἐπάνω μας μὲ πολλὴν ὀρμὴν. Τὴν ἀφησα νὰ πλησιάσῃ μέχρι σημείου βολῆς, διέταξα: «— Πῦρ μὲ βολιδοφόρους ὀβίδας!» Μὲ τὸ πρόσταγμα «πῦρ! ἠκούσθη ὡς ἓν μία βροντὴ καὶ σφύριγμα ὀξύτατον καὶ συγχρόνως σύμφεριν σκόνης μᾶς ἔκρυψε τὴν φάλαγγα. Ὅταν ἐκαθάρισεν, εἶδαμεν τὰς τάξεις τοῦ ἐχθροῦ εἰς ταραχὴν εἰς ἀναστάτωσιν. Ἄλλὰ ἦτο ἀργὰ πλέον. Οἱ ἐχθροὶ ὅσον καὶ ἂν ἐξάλισθησαν καὶ ἂν ἐσκορπίσθησαν ἐξηκολούθησαν ν' ἀνεβαίνουν μὲ τὸλμην. Δὲν ἔπρεπε νὰ χάσωμεν οὔτε στιγμήν. Ἐπρεπε νὰ σώσωμεν τὰ πυροβόλα μας. Τὰ ἄλογά μας δὲν ἦσαν ἀρκετά· «Μὲ τὰ χεῖρα ἐφώναξα πρὸς τὰ ὀπίσω!» Τριάντα χεῖρα δυνατὰ ἤρπασαν ἀμέσως τοὺς τροχοὺς, τὰ τιμόνια, τὰ πυροβόλα καὶ ἤρχισαν νὰ τὰ σπρώχνουν πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἀπὸ τὸ δεξιὸν πυροβόλον ἔλειπεν ἓνας πυροβολητής. Ὁ υἱός σας τὸν ἀνεπλήρωσεν... ἤρπασε τὸν ἀριστερόν τροχόν «— Δύναμιν, ἐφώναζεν ὅσον ἡμπορεῖτε δύναμιν!» Ἄλλὰ τὸ διάστημα ὅσον εἶχε νὰ διατρέξῃ τὸ πυροβόλον ἦτο ἀνώμαλον· οἱ τροχοὶ ἐχώνοντο εἰς τὸ ἔδαφος· ἡ προσπάθεια διὰ νὰ τὸ ἀνασηκώσων ἦτο φο-

βερά. Οἱ πέντε ἐκεῖνοι γενναῖοι στρατιῶται ἔκαναν ὡσὰν εἰκοσι. Ἐφαίνοντο τὰ νεῦρα εἰς τὰ χεῖρα τῶν καὶ εἰς τὸν λαιμόν τῶν νὰ πρήσκωνται, ὡς νὰ ἤθελαν νὰ σπᾶσουν. Τὰ πρόσωπά τῶν ἦσαν κατακόκκινα· ἔτρεχεν ὁ ἰδρῶς· ἦσαν ἀγνωρίστοι. «—Θάρος! ἐφώναζαν οἱ στρατιῶται καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ ὑψώματος. Καὶ οἱ πυροβοληταὶ ἐδιπλασίαζον τὰς προσπαθείας τῶν... Ἐν τούτοις ὁ θόρυβος τῆς ἐχθρικῆς φάλαγγος καὶ αἱ φωναὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς ἐπλησίαζαν ὀπισθὲν μας· μία σειρὰ ἀκροβολιστῶν ἐσηματίσθη εἰς τὸ μέτωπον τῆς ἐχθρικῆς φάλαγγος καὶ ἤρχισε νὰ μᾶς στέλλῃ χάλαζαν σφαιρῶν· Εἶχαμεν ὁμως φθάσῃ σχεδὸν εἰς τὴν κορυφὴν. Ἐκείνην τὴν στιγμήν ἐπληγώθη.

— Ποῦ; ποῦ ἐπληγώθη; ἠρώτησε μὲ ἀγωνίην ὁ γέρον, ὡς νὰ ἤκουε διὰ πρώτην φορὰν τὴν εἶδισιν.

— Εἰς τὸ πόδι.

— Εἰς ποῖον μέρος;

— Ἐδῶ, ἀπήντησεν ὁ λοχαγός, καὶ ἔδειξε τὸ ψαχνὸν τῆς δεξιᾶς κνήμης. Ἄμα ἐπληγώθη, ἐστράφη, ἔσκυψε νὰ παρατηρήσῃ τὴν κνήμην του καὶ ἐφώναξε: «— Τίποτε, τίποτε!... θάρος, ἐμπρός!» Καὶ ἐξηκολούθησε νὰ κινή τὸν τροχόν.

— Εὐγέ του! ἐφώναξε μὲ φωνὴν σταθερὰν καὶ δυνατὴν ὁ ἀσθενής.

— Ναι, εὐγέ του, πραγματικῶς! ἐξηκολούθησεν ὁ ἀξιωματικὸς. Οἱ πέντε γενναῖοι ἔβαλαν τὴν τελευταίαν τῶν δύνάμιν, ἔσπρωξαν τὸ πυροβόλον ἕως τὴν κορυφὴν, ἐφώναζαν δυνατὰ: «— Τὸ ἐσώσαμεν!» καὶ ἐξηπλώθησαν κατάκοποι κάτω. Ἐσηκώθησαν ὁμως πάλιν ἀμέσως...

— Δὲν ἐσηκώθησαν ὁμως ὅλοι! ἀνέκραξεν ὁ γέρον καὶ ἐσκέπασε τὸ πρόσωπον μὲ τὰς χεῖρας... ὦ! τὸ ἤξευρα!...

— Εἶχε πληγώθῃ εἰς τὸ πλευρόν.

Ἐσιώπησαν ὅλοι.

— Ἀφοῦ τὰ πυροβόλα ἐτραβήθησαν ὀπίσω ἀπὸ τὴν κορυφὴν, ἐπανέλαβεν ὁ λοχαγός, τὰ δύο τάγματα τοῦ πεζικοῦ ἤρχισαν τουφεκισμόν πυκνὸν κατὰ τοῦ προχωροῦντος ἐχθροῦ. Τὸ δεξιὸν πυροβόλον ἐτραβήθη ἀκόμη ἕως τριάντα βήματα. Ἐγὼ δὲ τὸ ἔσυραν (καὶ ὁ ἀξιωματικὸς ἐσηκώθη ὀρθίως), ὁ γενναῖος υἱός σας ἐξαπλωμένος κατὰ γῆς μὲ τὸ χεῖρ εἰς τὴν πληγὴν του, ἐφώναξε δύο-τρεῖς φορές!.. «— Ἐμπρός! ἐμπρός!» Ἄλλὰ δὲν εἶχε πλέον φωνὴν καὶ ἔκαμνε νεῦμα...

— ὦ! φθάνει, λοχαγέ! ἐφώναζεν ὁ γέρον μὲ φωνὴν πνιγμένην.

— Ἀφοῦ ἐσταμάτησαν τὰ πυροβόλα μας, ἦλθαν τὰ ἄλογα μερικῶν ἄλλων πυροβόλων τὰ

ὅποια εἶχαν πέσῃ εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ. Διέταξα νὰ τὰ ζευξοῦν ἀμέσως. Ὁ ὑπολοχαγός ἐπέπευσε καὶ ἐπρόσχε νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ διαταγὴ μου. Ἐστέκετο ἐμπρὸς εἰς τὸ μέρος τοῦ ἐχθροῦ· τὰ ἄλογα εἶχαν ζευχθῆ· ἦτον ἐτοιμος νὰ στραφῇ πρὸς ἐμέ, διὰ νὰ μοῦ εἶπῃ ὅτι ἦσαν ἐτοιμοί. Ὅταν ἔξαφνα ἠσθιάνθη νὰ τοῦ σφίγγουν τὸ γόνατον· στρέφεται βλέπει...

Ὁ γέρον ἀνεπήδησεν εἰς τὸ στῶμά του, ἤρπην χεῖρα τοῦ λοχαγοῦ καὶ ἠρώτησε.

— Ποῖον; ...

— Τὸν υἱόν σας.

— Τὸν υἱόν μου!

— Τὸν υἱόν σας. Ἐξητλημένος ἐτοιμοθάνατος, εἶχε συρθῆ ἕως ἐκεῖ διὰ νὰ δώσῃ τελευταίον ἀποχαιρετισμόν εἰς τὸ πυροβόλον του καὶ εἰς τοὺς συντρόφους του... «— Τί θέλεις παλληκάρι μου; τὸν ἠρώτησεν ὁ ὑπολοχαγός· λέγε μου τί θέλεις; Ἐκείνος ἐσήκωσε ὑψηλὰ τὰ χεῖρα καὶ τὰ ἦνωσεν ὡς νὰ ἐνηγκαλιζέτο κάτι. Τότε, ὡσὰν νὰ ἦλθεν ἐμπνευσις τοῦ ὑπολοχαγοῦ, ἐκτύπησε μὲ τὴν παλάμην τὸ πυροβόλον καὶ τὸν ἠρώτησεν: «— Αὐτό;» «— Ναι, ναι, ναι!...» ἐφάνη ὅτι ἤθελε νὰ εἶπῃ μὲ κίνημα τῆς κεφαλῆς. Οἱ δύο στρατιῶται τὸν ἀνεσήκωσαν ἕως τὸ πυροβόλον· ἐκεῖνος τὸ ἐνηγκαλιόθη, τὸ ἔσφιξεν εἰς τὸ στήθος του, ἀνεστέναξε καὶ... ἐξεψύχησεν.

Ὁ πατὴρ, ἕως ἐκείνην τὴν στιγμήν ἤκουε τὸν λοχαγὸν μὲ αὐξάνουσαν συγκίνησιν καὶ ἐψηλάφει σπασμαδικῶς ἄλλοτε τὴν χεῖρά του, ἄλλοτε τὸ ξίφος, ἄλλοτε τὴν ἄκραν τῆς στολῆς του. ὅπως θὰ ἔκαμνε τυφλός. Ὅταν ἤκουσε τοὺς τελευταίους ἐκείνους λόγους, οἱ δακρυσμένοι ὀφθαλμοὶ του ἤστραψαν καὶ τὸ λυπημένον του πρόσωπον ἐφωτίσθη ἀπὸ ὑπερφάνειαν.

— Ὁ ὑπολοχαγός ἤρπασε μὲ τὰ δύο τοῦ χεῖρα τὴν κεφαλὴν τοῦ υἱοῦ σας, τὸν ἐκοίταξε μέσα εἰς τὰ μάτια, ὡς νὰ ἦτο ἀκόμη-ζωντανός καὶ εἶπε μὲ ἐνθουσιασμόν: «— Γενναῖο, ἀγαπημένο, τιμημένο παλληκάρι!» «— Ζήτω!» ἐφώναζαν μὲ μίαν φωνὴν ὅλοι οἱ στρατιῶται. Καὶ ἐγὼ διέταξα: «— Χαιρετίσατε!» Καὶ ὅλοι ἤψωσαν τὴν χεῖρα εἰς τὸ πηλίκιον καὶ ἐφώναζαν πάλιν ὅλοι μαζί: «— Ζήτω!»

Ὁ γέρον ἔκλαιε.

— Ναι, ναι, ἐξηκολούθησεν ὁ λοχαγός, μὲ περισσότεραν συγκίνησιν, κλαύσατε, χύσατε αὐτὰ τὰ γλυκὰ δάκρυα· θὰ σὰς ἐλαφρῶσουν. Ἦτο τὸ καύχημα τῆς πυροβολορχίας μας· δὲν θὰ τὸν λησμονήσωμεν ποτέ. Μετὰ εἰκοσι ἔτη, ὅταν οἱ στρατιῶται μας θὰ προφέρουν τὸ ὄνομά του, ἡ καρδιά τῶν θὰ κτυπᾷ καθὼς κτυπᾷ ἡ ἰδικὴ μας τώρα, καὶ θὰ λέγουν ὅλοι ὅτι ἦτον γενναῖος καὶ θὰ τὸν ἀγαποῦν καὶ θὰ τὸν εὐλογοῦν ὡς ἀδελ-

φόν των ξενιτεμένων. Ναί, ναί, κλαύσατε τώρα· τώρα ήμπορείτε να κλαύσετε· μάλιστα θέλω ἐδῶ ἐπάνω μου να κλαύσετε· να μου βρέξετε με τὰ δάκρυά σας τὸ στήθος.

Καὶ ἔσφιγγεν εἰς τὴν ἀγκάλην του τὴν λευκὴν κεφαλὴν τοῦ γέροντος. Οἱ νέοι ἔκλαιον καὶ αὐτοί.

Ἐπειτα ὁ ἀσθενής, ἐξηντλημένος ἀπὸ τὴν μακρὰν καὶ βαθεῖαν συγκίνησιν, ἀφῆκε τὴν κεφαλὴν του νὰ πέσῃ ἐπάνω εἰς τὸ προσκέφαλον καὶ εἶπε με φωνὴν διακεκομμένην :

— Σὲ εὐχαριστῶ, λοχαγέ μου, σὲ εὐχαριστῶ. Οἱ λόγοι σου πολὺ καλὸ μοῦ ἔκαμαν. Μοῦ φαίνεται ὡςὰν νὰ μοῦ ἐσηκώθη ἀπὸ τὸ στήθος μέγα βάρος. Μοῦ φαίνεται ὡςὰν νὰ μὴν πονῶ πλέον. Μοῦ ἐδώσατε μεγάλην παρηγορίαν, καλέ μου λοχαγέ· εὐχαριστῶ.

Ἐκλείσε τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἤσυχασε διὰ μίαν στιγμὴν.

— Λοχαγέ, εἶπε μετ' ὀλίγον, ὡςὰν νὰ συνήροχο.

— Τί θέλετε ;

— Ἦτο λοχίας σας ;

— Μάλιστα.

— Τότε ἴσως θὰ ἔχετε... κανένα του χαοτί... καμμίαν ἐπιστολή, τίποτε ἀπὸ τὸ χέρι του...

Καὶ ἐδυσκολεύετο νὰ εὔρη τὴν λέξιν.

— Ἄναφορὰν του θέλετε νὰ εἰπῆτε ;

— Μάλιστα· ἔχετε καμμίαν, λοχαγέ ;

— Ἐχω, ἔχω, πολλές· μόλις φθάσω θὰ σὰς στείλω ἀργότερα. Τὸ ἐσυλλογίσθη. Καὶ ἂν δὲν μοῦ τὸ ἐλέγατε σεῖς τώρα, θὰ σὰς ἔλεγα ἐγώ.

— ὦ, λοχαγέ μου ! ἐφώναξεν ὁ γέρον. Πόσα σὰς χρεωστῶ ! θὰ τὰ φυλάξω ὡς ἱερὸν ὄ,τι ἔγραψε τὸ καυμένο τὸ παιδί μου. Θὰ τὰ διαβάζω δέκα φορὰς τὴν ἡμέραν, στείλετέ μου τα.

— Δὲν ἔχω μόνον αὐτὸ νὰ σὰς δώσω.

— Τί ἄλλο ; ἠρώτησεν ὁ γέρον καὶ ἀνεσηκώθη πάλιν.

Ἐπὶ τὸν λοχαγὸν ἀνέστυξεν ἀπὸ τὸν κόλπον του καὶ ἔδωσεν εἰς τὸν πατέρα ἓν μετάλλιον ἀνδρείας μετὴν ταινίαν του.

Μόλις τὸ εἶδεν ὁ γέρον, ἀμέσως τὸ ἤρπασε καὶ τὸ ἔσφιγγεν εἰς τὸ στήθος του.

Ἐσιώπησαν ὅλοι ἀρκετὴν ὥραν, ἕως ὅτου ὁ λοχαγὸς εἶπε σιγὰ εἰς τοὺς δύο νέους ὅτι ἔπρεπε ν' ἀναχωρήσῃ Ἦτον ὀκτὼ ἡ ὥρα.

— Πατέρα, εἶπε τότε ὁ μεγαλύτερος.

Ἐπὶ τὸν γέρον ἠνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἐπὶ τὸν λοχαγὸν θὰ φύγη.

— Θὰ φύγη ; ... Τόσον γρήγορα !... Θὰ φύγη ; διὰτί ; Δὲν ήμπορεῖτε νὰ μείνετε ἀκόμη ὀλίγην ὥραν μαζύ μας, κύριε λοχαγέ ;

— Δὲν ήμπορῶ, λυποῦμαι πολὺ· πρέπει νὰ φύγω ἀμέσως.

Ἐπὶ τὸν γέρον ἔκαμε κίνημα λύπης, ἤρπασε καὶ ἔσφιγγε τὴν χεῖρα τοῦ λοχαγοῦ.

— Θὰ ἐπιστρέψω... θὰ ἔρχομαι κάποτε νὰ σὰς βλέπω. Θὰ σὰς γράφω. Εἶνε ἀδύνατον νὰ σὰς λησμονήσω πλέον. Σὰς εἶχα ἀγαπήσῃ καὶ πρὶν νὰ σὰς γνωρίσω. Τὸν πατέρα ἑνὸς γενναίου στρατιώτου δὲν ήμπορεῖ παρὰ νὰ τὸν ἀγαπᾷ κανεὶς, καὶ ἄς μὴ τὸν ἔχη ἰδῆ. Τώρα, ἀφοῦ σὰς εἶδα καὶ σὰς ἐγνώρισα, τώρα ὄχι μόνον σὰς ἀγαπῶ, ἀλλὰ καὶ σὰς θαυμάζω. Λοιπὸν σὰς ἀποχαιρετῶ καὶ νὰ ἦσθε βέβαιοι ὅτι ὅπως συμμερίζομαι τὴν θλίψιν σας, ἄλλο τόσον συμμερίζομαι τὴν ὑπερηφάνειάν σας, καὶ καθὼς σεῖς θὰ λέγετε : « Ὁ ἦρωσ ἐκεῖνος ἦτο υἱὸς μου ! » θὰ λέγω καὶ ἐγώ : « Ὁ ἦρωσ ἐκεῖνος ἦτο στρατιώτης μου ! » Ἐχετε ὑγείαν !

— Μείνατε ὀλίγον....

Ἐπὶ τὸν λοχαγὸν ἠνοιξε τὸ στόμα διὰ νὰ ἐπιβάλῃ σιωπὴν, ἔσκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐστάθη ἀκίνητος, ὡςὰν νὰ ἠκροάζετο μακρινὸν κρότον.

— Τί εἶνε ἠρώτησεν ὁ μικρὸς υἱὸς

— Σιωπή ! Ἐπανελάβεν ὁ πατήρ.

Ἐπὶ τὸν λοχαγὸν ἐσιώπησαν. Ὁ λοχαγὸς καὶ αὐτὸς ἠκροάσθη, ἔκαμε κίνημα ἐκπλήξεως καὶ δυσαρσκειῆς καὶ ἐψιθύρισεν !...

Ἐπὶ τὸν ὑπολοχαγὸν ἐλησμονήσεν τὴν διαταγὴν μου, ἢ δὲν τὴν ἔκατάλαβε.

Ἦκούετο πραγματικῶς μακρυνὸς, ὑπόκωφος, ἀόριστος θόρυβος, καὶ βαθμηδὸν ἐπλησίαζεν.

— Πατέρα, τί ἀκούεις ; ἠρώτησε καὶ πάλιν ὁ υἱὸς.

Ἐπὶ τὸν γέρον, χωρὶς νὰ κινήσῃ οὔτε τὴν κεφαλὴν οὔτε τοὺς ὀφθαλμούς, ἤπλωσε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν λοχαγὸν, ἠγγίσε τὸν βραχιόνά του καὶ τὸν ἠρώτησε μετὰ χαμηλὴν φωνήν :

— Λοχαγέ ;... ἀκούετε ;

— Ἐγώ ;... ὄχι δὲν ἀκούω τίποτε.

Ἐπὶ τὸν γέρον ἠκούσθη μία φωνὴ μακρινή, ὡςὰν στρατιωτικὸν πρόσταγμα. Ὁ θόρυβος ὀλονεν ἐπλησίαζεν.

— Λοχαγέ ! ἐφώναξε μετὰ ὀρμὴν ὁ γέρον ἀναπηδῶν εἰς τὸ στρώμα του, αὐτὸ εἶνε πυροβολικόν...

Ἐπὶ τὸν λοχαγὸν ἔταράχθη.

— Εἶνε ἡ πυροβολαρχία σας !

— Δὲν πιστεύω... ἀπατάσθε...

— Εἶνε ἡ πυροβολαρχία σας. Τὴν αἰσθάνομαι... τὴν ἀκούω, τὴν βλέπω ! Εἰπῆτέ μου τὴν ἀλήθειαν, λοχαγέ !

Καὶ τὸ πρόσωπόν του καὶ ἡ φωνὴ του εἶχάν τι τὸ ἐπιτακτικόν.

Ἐπὶ τὸν λοχαγὸν καὶ ἠκούετο τώρα καθαρὰ ὁ

κρότος τῶν ἀμαξῶν, ὁ ποδοβολητὸς τῶν ἵππων καὶ τὰ προστάγματα τῶν ἀξιωματικῶν.

— Ἄ καλὰ τὸ ἔλεγα !... ἐφώναξεν ὁ γέρον. Τὰ ἠσθάνετο ἡ ψυχὴ του ὅτι ἦσαν κανόνια... ὡςὰν νὰ τὰ ἔβλεπα ! Γρήγορα !... τὰ φορέματά μου ! θέλω νὰ σηκωθῶ, θέλω νὰ καταβῶ...

— Ὁχι, πατέρα, ὄχι, ὄχι !... δὲν πρέπει νὰ καταβῆς· εἶσαι ἀρρωστος.

Καὶ προσεπάθησαν νὰ τὸν κρατήσουν. Αὐτὸς ὅμως ἄνοιξε μετὰ δύναμιν τὰς χεῖράς του καὶ τὰς ἀπώθησεν.

— Ἀφήσατέ με ! ἐφώναξε. Δώσατέ μου γρήγορα νὰ ἐνδυσθῶ.

Καὶ προσεπάθησε νὰ καταβῆ ἀπὸ τὴν κλίνην. Τὸν ἠμπόδιαν, ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τὸν συγκρατήσουν πλέον.

Τοῦ ἔδωσαν τὰ ἐνδύματά του καὶ τὸν ἐβοήθησαν γρήγορα νὰ ἐνδυσθῆ, ἐνῶ τὸν παρεκάλουν νὰ μὴ ἐπιμένῃ.

— Ὁχι, ὄχι !... ἐπανελάμβανεν αὐτὸς μετὰ φωνὴν πνιγμένην, θέλω νὰ καταβῶ... θέλω νὰ ἰδῶ !

Ἐπὶ τὸν λοχαγὸν ἀπὸ τοὺς υἱούς του, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ δωμάτιον μετὰ βήματα κλονιζόμενα, ἐνῶ ὁ λοχαγὸς, ἀπὸ τὸ παράθυρον, διέτασσε τὸν ὑπολοχαγὸν νὰ περάσῃ γρήγορα ἡ πυροβολαρχία.

Ἐπὶ τὴν διαταγὴν του ἐξετελέσθη.

Ἐπὶ τὸν γέρον ἐφθασε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὴν θύραν, εἶδε τὴν πυροβολαρχίαν νὰ φεύγῃ καὶ ἐφώναξε μετὰ ἀπελπισίαν.

Ἐπὶ τὸν λοχαγὸν συνεκινήθη.

— Δεκανέα ! εἶπε πρὸς ἓνα ὑπαξιωματικόν, τρέξε νὰ εἰπῆς εἰς τὸν ὑπολοχαγὸν νὰ σταματήσῃ ἀμέσως τὴν πυροβολαρχίαν.

Ἐπὶ τὴν πυροβολαρχίαν ἐσταμάτησεν. Ὁ γέρον στηριζόμενος εἰς τοὺς υἱούς του, καὶ ἀκολουθῶν τὸν λοχαγὸν διηυθύνθη πρὸς τὰ πυροβόλα, τὰ ὅποια εἶχαν προχωρήσῃ.

Ἐπὶ τὸν γέρον ἐστράφη πρὸς τὸν λοχαγὸν καὶ μὴ δυνάμενος νὰ προφέρῃ λέξιν τὸν ἠρώτησε διὰ νεύματος.

— Ὁχι, δὲν εἶνε αὐτὸ, ἀτήνησεν ὁ λοχα-

γὸς παρεμπρός.

Ἐν τῷ μεταξύ ἦλθε καὶ ὁ ὑπολοχαγός·

Ἐπλησίασαν εἰς τὸ δευτερον πυροβόλον.

Οὔτε αὐτὸ !...

Ἐφθασαν εἰς τὸ τρίτον.

Ἐπὶ τὸν λοχαγὸν ἐκρίνε περιττὸν νὰ ὁμιλήσῃ. Ὁ γέρον ἐρρίφθη μετὰ ἀπερίγραπτον ὀρμὴν ἀγάπης ἐπάνω εἰς τὸ πυροβόλον καὶ τὸ ἐνηγκαλίσθη...

Ἐπὶ τὸν λοχαγὸν ἐνευσε καὶ ὁ ὑπολοχαγός· ἐπέβησεν· κατέβησαν ἀπὸ τὴν ἀμαξάν καὶ οἱ δύο πυροβοληταί, ἀκριβῶς ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι εἶχαν κρατήσῃ τὸν πληγωμένον λοχίαν· καὶ οἱ τρεῖς ἐστάθησαν ὀπίσω ἀπὸ τὸν γέροντα· ὁ ἀξιωματικὸς εἰς τὸ μέσον.

— Κύριε, ἐφώναξεν ὁ ὑπολοχαγός.

Ἐπὶ τὸν πατέρα, χωρὶς ν' ἀφήσῃ ἀπὸ τὴν ἀγκάλην του τὸ πυροβόλον, ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν. εἶδε τοὺς τρεῖς ἐκείνους· ὡςὰν ἀστραπὴ τοῦ ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν ἡ σκηνὴ, τὴν ὁποίαν εἶχε διηγηθῆ ὁ λοχαγός· ἀνετινάχθη, ἤπλωσε τὰς δύο χεῖρας εἰς τοὺς ὤμους τῶν δύο στρατιωτῶν καὶ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ στήθος τοῦ ὑπολοχαγοῦ.

— Ὁλοι εἰσθε παιδιὰ μου ! ἐφώναξεν.

Ἐπὶ τὸν λοχαγὸν διέταξε καὶ ὅλοι οἱ στρατιῶται ἐσηκώθησαν ὀρθιοὶ καὶ ἐχαιρέτισαν τὸν γέροντα στρατιωτικῶς.

Ἐκεῖνος ἠσθάνθη τότε νὰ κλονίζωνται τὰ γόνατά του καὶ ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν υἱῶν του...

Μετ' ὀλίγον καὶ τὸ τελευταῖον πυροβόλον τῆς πυροβολαρχίας ἐγένεν ἄφαντον εἰς τὴν ἀκρὰν τοῦ δρόμου· ὁ πατήρ ἔξω ἀπὸ τὴν θύραν τῆς κατοικίας του, τὸ ἀπεχαιρέτιζε μετὰ τὴν χεῖρα ὡς νὰ ἐφευγε πραγματικῶς μαζὶ καὶ ὁ υἱὸς ὁ νεκρός...

— Πατέρα, εἶπε τότε ὁ μικρότερος υἱός, ὁ ἀδελφός μας δὲν ἀπέθανε.

Ἐπὶ τὸν γέρον ἐσήκωσεν ὑπερήφανα τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπεκρίθη :

— Καὶ οὔτε θ' ἀποθάνῃ !

ΕΔΜΟΝΔΟΣ ΔΕ ΑΜΙΤΕΙΣ

Η ΒΙΒΛΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ

Εἰς τὴν Βασιλικὴν Βιβλιοθήκην τῆς Στοκχόλμης φυλάσσεται μετὰ ζηλοτύπου προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας ἐν τεράστιον βιβλίον, τὸ ὁποῖον κοινῶς οἱ Σουηδοὶ ἀποκαλοῦν Βίβλον τοῦ Διαβόλου.

Ἡλὴν τῆς παραδόξου καὶ ἐποβλητικῆς ταύτης ὀνομασίαις, τὸ βιβλίον ἐκεῖνο καλεῖται καὶ ἡ Γιγαντικὴ Βίβλος. Καὶ ὄντως ἀξιζεῖ τὴν ὀνομασίαν του ταύτην.

Αἱ διαστάσεις του εἶνε μυθῶδεις διὰ βιβλίον. Ἐχει μῆκος ἐνενηκόντα ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου καὶ πλάτος πενήκοντα τὸ δὲ βάρος του εἶνε τοιοῦτον, ὥστε ἀπαιτοῦνται τρεῖς ἄνθρωποι διὰ νὰ τὸ ἀνεγείρουν. Τὸ βιβλίον αὐτὸ τοῦ Διαβόλου ἔχει 309 σελίδας, καίτοι ἄλλοτε εἶχε 316. Τὶ ἔγειναν αἱ λοιπαὶ; Ἰδοὺ ἐν ἀπὸ τὰ μυστήρια, τὰ ὁποῖα τὸ περιβάλλουν.

Τὸ παράδοξον τοῦτο βιβλίον ἔχει τὴν σατανικὴν ἰδιότητα νὰ χάνη ἐν φύλλον κατ' ἀραιότητα δικαστήματα, παρὰ τὴν αὐστηροτάτην ἐπιμελείαν, μετὰ τῆς ὁποίας φυλάσσεται εἰς τὴν Βιβλιοθήκην.

Πολλάκις οἱ βιβλιοφύλακες ἀπεφάσισαν νὰ ἐξετάσωσι τὸ αἴτιον τῆς τοιαύτης ἀπωλείας ἀλλ' αἱ προσπάθειαι τῶν ἀπέβησαν ἄγονοι. Καὶ ἔνεκα τούτου τὸ μυστήριον, τὸ ὁποῖον περιέβαλλεν εὐθὺς ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του τὸ βιβλίον τοῦτο κατέστη ἀκόμη πυκνότερον καὶ ἐλκυστικόν.

Ἄλλο χαρακτηριστικὸν τοῦ βιβλίου τούτου εἶνε ὅτι ἔχει γραφῆ ἀποκλειστικῶς διὰ τῆς χειρὸς ἑνὸς καὶ μόνου ἀνθρώπου, τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὸ πρῶτον αὐτοῦ μέρος. Ἄλλὰ τὸ σπουδαιότερον χαρακτηριστικὸν του εἶνε ὅτι ἐγράφη ἐπὶ περγαμνῆς καὶ ὑπολογισθέντος τοῦ μεγέθους του ἀπεδείχθη ὅτι ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν σελίδων του τὰ δερματὰ ἑκατὸν ἐξήκοντα ὄνων!

Προκειμένου περὶ βιβλίον τὸ γεγονός τοῦτο ἤθελεν, ἴσως, χαρακτηρισθῆ ὡς ἐξευτελιστικόν, ἀλλ' ὅμως εἶνε ἀνεμφισβήτητον.

Οἱ χαρακτηριστῆρες τοῦ εἶνε καθαρῶς γοθικοῦ καλλίστου τύπου. Τὰ κεφάλαιά του εἶνε ἐκ χρυσοῦ, πεποιημένα διὰ χρωμάτων καὶ μικρογραφῶν. Εἶνε δεμένον διὰ δερματός καὶ ξύλον δρυὸς στερεωτάτου, τοῦ ὁποῖου τὸ πάχος εἶνε τεσσάρων καὶ ἡμίσεως ὑφεκατομέτρων, κλείεται δὲ διὰ καλλιτεχνικῶς ἐπεξεργασμένων μεταλλ-

λίνων κλείθρων.

Κατὰ τὴν περίφημον πυρκαϊάν τῆς Στοκχόλμης, τὸ βιβλίον αὐτὸ ἐρρίφθη ἀπὸ τοῦ παρθύρου τῆς βιβλιοθήκης εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ἐκ τῆς πτώσεως τούτης ὑπέστη ἀκετάς ζημίας, τὰς ὁποίας ἀργότερον ἐπιδέξιοι τεχνῖται ἐφρόντισαν ὅπως διορθώσωσι. Καὶ εἰς τὸ ἐν τῶν ἄκρων αὐτοῦ, τὸ βιβλίον φέρει ἔτι τὰ ἔγνη κρίκων, διὰ τοῦ ὁποῖου, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν μέσων αἰώνων, διήρχετο ἄλυσος, μετὰ τὴν ὁποίαν τὸ βιβλίον ἦτο προσδεδεμένον διὰ νὰ προφυλάσσεται ἀπὸ τοὺς κλέπτας.

Ἄλλὰ τὸ λοιπὸν περιέχει τὸ περιεργὸν καὶ μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος του βιβλίον τοῦτο. Τὸ περιεχόμενόν του εἶνε πολυποίκιλον καὶ ἐντελῶς ἀνόμιον. Διότι ἀρχεται μετὰ τὴν Παλαιάν καὶ τὴν Νέαν Διαθήκην, περιέχει τὴν ἱστορίαν τῶν ἀρχαίων Ἰουδαίων καὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου, ἀκολουθοῦν δὲ κατόπιν σημειώσεις χρονολογικαὶ τοῦ Ἰσίδωρου τῆς Σεβίλλης, περιωνύμου πολυμαθοῦς καὶ θεολόγου τῆς Ἰσπανίας, ἀποθνήσκοντος κατὰ τὸ ἔτος 636.

Καὶ ἀκολουθεῖ κατόπιν ἔργον τοῦ Ἰωαννικίου Ἰωάννου, τὸ χρονικὸν τοῦ Κοσμᾶ, ἐν βιβλίον μεταμελείας, ἐν ἡμερολόγιον καὶ ἐν νεκρολόγιον πολυτιμότερον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Βοημίας, ἐν τέλει δὲ διάφοροι συναγαγαὶ καὶ συμβουλαὶ καθβαλιστικαὶ περὶ θεραπείας τῶν νύσων καὶ ἀνευρέσεως τῶν ἰγῶν τῶν κλεπτῶν.

Τὸ ἡμερολόγιον τελειώνει κατὰ τὸ ἔτος 1224 ἐκ τούτου δὲ καθορίζεται καὶ ἡ ἡλικία τοῦ βιβλίου. Ὑπάρχουσιν ὅμως, λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους πιστεύεται ὅτι τὸ ἔργον ἐτελείωσε μετὰ τὸ τοῦ ἔτους 1224 καὶ 1239. Ἐν τούτοις τὸ πρῶτον καὶ σπουδαιότερον μέρος τοῦ βιβλίου φαίνεται κατὰ πολὺ ἀρχαιότερον, τοῦλάχιστον γραφέν δύο αἰῶνας πρὸ τοῦ τελευταίου, ἦτοι μετὰ τὸ τοῦ 900 καὶ 1000.

Ἄλλὰ ποῦ ἐγράφη τὸ παμμέγιστον τοῦτο βιβλίον. Ἰδοὺ καὶ ἄλλο ἐρώτημα, εἰς τὸ ὁποῖον δυσχερῆς φαίνεται ἡ ἀπάντησις. Καίτοι, ὅμως, δὲν δύναται τις ν' ἀπαντήσῃ μετ' ἀπολύτου βεβαιότητος, ὑποτίθεται ὅτι τὸ βιβλίον ἐγράφη εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Βοημίας Ποδλαρίτς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει μερικὰ στίχοι τοῦ κειμένου τοῦ βιβλίου τούτου ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ πρῶτος κάτοχος αὐτοῦ εὑρίσκετο εἰς τὸ μοναστήριον ἐκεῖνο. Βραδύτερον ἐπιθυμοῦντες νὰ τὸ ἐξασφα-

λίωσι κατὰ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν ληστῶν οἱ ὁποῖοι κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους χρόνους ἦν ἀρπαγῶν καὶ τῶν ἐπιδρομῶν τίποτε δὲν ἐσέβοντο, οἱ μοναχοὶ τοῦ Ποδλαρίτς τὸ παρέδωκαν εἰς τοὺς μοναχοὺς, οἱ ὁποῖοι εἶχον ὡς πρῶτον τὴν ἐμετάλλειαν τῶν πηγῶν τοῦ Σέδλιτς. Οἱ μοναχοὶ, ἐν τούτοις, τοῦ Σέδλιτς φαίνεται ὅτι δὲν εἶχον μεγάλην ἐκτίμησιν εἰς τὰ χειρόγραφα καὶ διὰ τοῦτο προετίμησαν νὰ τὸ πωλήσωσιν ἀπὸ ἀδρότατης τιμῆς εἰς τοὺς καπουκίνοους τοῦ Μπραουνάου.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους μέγας ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ βιβλίου καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ροδόλφος ὁ 18ος, ὁ προστάτης τοῦ διασώματος ἀστρονόμου Καπλέρον, γνωστὸς διὰ τὴν πρὸς τὰ γράμματα ἀγάπην του, ἠθέλησε νὰ τὸ ἴδῃ. Διέταξε, λοιπὸν, καὶ ἡ βίβλος τοῦ Διαβόλου ἐκομίσθη εἰς τὴν Πράγαν, ὅπου παρέμεινε εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Βιβλιοθήκην μέχρι τοῦ 1648.

Τότε ἡ Σουηδία ἦτο μέγα στρατιωτικὸν κράτος. Καὶ εἰς στρατηγὸς Σουηδός, ὁ Κάιηνγκσμαρκ, πολιορκῶν τὴν Πράγαν, ἐγένετο κύριος τοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖον ἀπέστειλεν ὑπὸ κουστωδίαν εἰς τὴν Σουηδίαν, ὡς δῶρον σπανιώτατον εἰς τὴν βασιλίσαν Χριστιαν, ἡ ὁποία τὸ ἐτοποθέτησεν εἰς τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην, ὅπου εὑρίσκεται μέχρι σήμερον.

Ἄλλὰ διατὶ τὸ χειρόγραφον γιγάντιον τοῦτο βιβλίον καλεῖται «Βίβλος τοῦ Διαβόλου»;

Εἰς τὴν Πράγαν κυκλοφορεῖ ἀκόμη καὶ σήμερον μία διάδοσις, κατὰ τὴν ὁποίαν εἰς μοναχὸς, καταδικασθεὶς εἰς θάνατον δι' ἀποτροπικὸν ἔγκλημα, ἐπρόκειτο νὰ κτισθῆ ζῶν ἐντὸς τοῦ χου. Καὶ ὅμως ἐπέτυχε τὴν χάριν, παρουσιάσας αἰφνιδίως τὸ τεράστιον τοῦτο βιβλίον, τὸ ὁποῖον συνέταξε καὶ ἀντέγραψεν ἐντὸς μίας καὶ μόνης νυκτός. Ἄλλὰ, βεβχίως, τοῦτο ὑπερέβαινε τὰς ἀνθρωπίνους δυνάμεις. Διὰ τοῦτο ἐπιστεύθη ὅτι ὁ μοναχὸς εἶχε συνεργὸν καὶ ὅτι ὁ συνεργὸς οὗτος ἦτο ὁ Διάβολος.

Ἐκτὸς τοῦ θρύλλου τούτου, εὑρίσκεται εἰς μίαν τῶν σελίδων τῆς βίβλου καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ δαίμονος ἐν εἴδει ὑπογραφῆς του, ἡ τοῦλάχιστον διὰ νὰ παραστήσῃ ὑπὸ ποίαν μορφήν ἐνεφανίσθη ὁ διάβολος εἰς τὸν μοναχόν.

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ ἄλλος θρύλλος, πολυπλοκώτερος, ἐξηγῶν τὴν σατανικὴν ὀνομασίαν τοῦ βιβλίου. Κατὰ τοῦτον, ὁ Διάβολος παρουσιασθεὶς εἰς τὸ κελλίον τοῦ ἐπικαλεσθέντος αὐτὸν καταδίκου, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο τὴν ἐπιούσαν νὰ κτισθῆ ζῶν, τὸν συνεβούλευσε νὰ μὴ φοβῆται καὶ νὰ δεχθῆ μετὰ θάρρους νὰ κτισθῆ, ὑποσχθεὶς εἰς αὐτὸν ὅτι τὴν τελευταίαν στιγμὴν θὰ ἐσώζετο.

Πράγματι, τὸ πρῶτὸ τῆς ἐπιούσης ὄλοι οἱ ἄνθρωποι καλόγηροι ἠτοιμάσθησαν διὰ νὰ παραστῶ-

σιν εἰς τὸ μικρότερον τοῦ συναδέλφου των. Οἱ κτίσται εἶχον λάβει τὰ μυστήρια εἰς τὰς χεῖρας των καὶ ὁ ἡγούμενος ἀνεγίνωσκε τὰς τελευταίας τῶν ψυχωραγούντων εὐχὰς, ὅτε αἰφνης ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ κωδωνοστασίου τῆς μονῆς ἠκούσθη ἡχῶν ὁ μέγας κώδων κατὰ τρόπον διαβολικόν.

Ἐντρομοὶ οἱ κτίσται ἀφῆκον τὰ μυστήρια των νὰ πέσωσιν ἐκτῶν χειρῶν των καὶ αἰ εὐχὰς διεκόπησαν εἰς τὰ χεῖλη τοῦ ἡγουμένου, ἐνῶ δὲ παρήμενον σιωπηλοὶ καὶ ἔννοοι, ὁ κατάδικος ἀναθαρρήσας, ἀνέκραξεν, ἀτενίζων πρὸς τὸ κωδωνοστάσιον.

— Ἄν εἴσαι ὁ σύντροφός μου, πῆδησε ἀμέσως διὰ νὰ μ' ἐλευθερώσῃς!

Ὁ διάβολος φέρων μορφήν καλογῆρου ἐπήδησεν ἀπὸ τοῦ τεραστίου ὕψους τοῦ κωδωνοστασίου καὶ ἔλυσε τὰ δεσμὰ τοῦ καταδίκου.

Οἱ μοναχοὶ ἰδόντες τὸ θῆμα ἐνόμισαν ὅτι ὁ πηδῆσας ἦτο κάποιος ἅγιος—φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν των δὲν ὑπῆρχε μεγάλη διαφορά μετὰ τῶν ἁγίων καὶ διαβόλων,—καὶ ἔπεσαν πρηνεῖς.

— Ἄθλιοι ἀμικτωλοὶ! τοῖς εἶπεν ὁ διάβολος. Σηκωθῆτε ἀμέσως καὶ τρέξτε νὰ μοῦ φέρετε καθεὶς ὅσους ὄνους συναντήσῃ εἰς τὸν δρόμον του. Οἱ μοναχοὶ, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἁγίου ἡγουμένου, ἠγέρθησαν, ἐγκατέλειψαν τὸ μοναστήριον, καὶ ἐτράπησαν εἰς ἀνκζήτησιν ὄνων!

Ἐπειδὴ, ὅμως, οἱ ὄνοι ἦσαν σπάνιοι εἰς τὴν Βοημίαν, ἐδέησε νὰ περῆθωσι πολλὰ ἔτη. Ὁταν, τέλος, συνεκεντρώθησαν 160 ὄνοι ἐτελέσθη τρομερὰ εἰδωλοκρατικὴ ἐκκτόμβη καὶ οἱ μοναχοὶ, τῇ ὑποδείξει πάντοτε τοῦ διαβόλου, κτετεργάσθησαν τὰ δέρματα καὶ συναπετέλεσαν τὸ βιβλίον.

Τότε ὁ διάβολος, διὰ νὰ τυρηνήσῃ καὶ αὐτὸν ἔτι τὸν προστατευόμενόν του, τὸν ἔλλεισεν εἰς Πύργον ὑψηλόν καὶ τὸν καταδίκασε νὰ μὴ ἀποθάνῃ πρὶν συμπληρώσῃ τὸ βιβλίον.

Τὰ ἔτη διεδέχοντο ἄλληλα καὶ τὸ βιβλίον δὲν ἐτελείωνεν. Ὁ διάβολος συνήθιζε νὰ κλέπνῃ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐν φύλλον διὰ ν' ἀναγκάζῃ τὸν καλόγηρον νὰ τὸ ἀντιγράψῃ, καὶ δύο αἰῶνες παρήλθον τοιοιτοτρόπως, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ὁ κατάδικος παρεκάλει μετὰ δακρύων τὸν διάβολον νὰ τὸν ἀφίσῃ ν' ἀναπαυθῆ εἰς τὸν τάφον.

Ἐπὶ τέλους ὁ δαίμων ἐκάμφθη καὶ ὁ μοναχὸς ἀπέθνε μόλις ἔγραψε τὴν τελευταίαν λέξιν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ χριστιανοὶ ἀπέβλεπον μετὰ δέους πρὸς τὸ σατανικὸν βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐξκολλουθεῖ μέχρι σήμερον νὰ χάνῃ κάποτε ἐν φύλλον.

Αὐτὴ εἶνε ἡ «Βίβλος τοῦ Διαβόλου» ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ καύχημα τῆς Βασιλικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Στοκχόλμης.

ΝΑ ΜΗ ΤΟΝ ΡΕΖΙΔΕΥΣΗ

— Μιάλη! Μιάλη!...

Μία φωνή λεπτή και κρυσταλλίνη, με τρεις διαφόρους τόνους δια τας τρεις συλλαβάς του ονόματος ανηρπάζετο από τον ελαφρόν της θαλάσσης άνεμον. Και η φωνή έφευγε με τόσην αγάπην, με τόσην χαράν, με τόσην λαχτάραν, ώστε εις τὸ σύσσωμον ἀνατρίχισμα τῆς κίρης ἢ ὁποῖα ἔκραζεν, θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ ἀβρότατον τριφυλλί τὸ ὅποιον τρεμοσειεται ἀπὸ τὴν πηγὴν τοῦ κελαρίζοντος ρυακίου. Θὰ τὸν ἐπανεβλεπε τὸν ἀρραβωνιστικὸν τῆς ἢ Σπετσωτοπούλα. Θὰ τὸν ἐβλεπε νὰ ἔρχεται καὶ πάλιν γελαστός ὅπως ἄλλοτε, ἀνοικτόκαρδος, κλῶς, «ἐνὰ κομμάτι μάλαμμα», ὅπως ὄλοι τὸν ὠνόμαζον εἰς τὰς Σπέτσας. Δὲν τὴν ἐνδιέφερε πολὺ ἂν θὰ ἐγίνετο αὐτὴν τὴν πνυχάλιαν ὁ γάμος. Μήπως τὴν ἐπῆσαν τὰ χρόνια; Ἐμποροῦσε νὰ καρτερῆσῃ πολὺν καιρὸν ἀκόμη, ὅσον καιρὸν ἤθελεν ὁ Μιχάλης; Ἀλλὰ νὰ λείπῃ τὸσον καιρὸν μακρὰν τῆς; Νὰ ἔχῃ νὰ τὸν ἰδῇ τρία ὀλόκληρα ἔτη; Ἦτο πολὺ, καὶ δι' αὐτὸ, ὅταν ἐφάνη τὸ λευκότερον ἀτμόπλοιον τοῦ Ἀργολικοῦ νὰ ἔρχεται πρὸς τὰς Σπέτσας, αὐτὴ πρώτη ἔδωκε τὸ σύνθημα εἰς τοὺς βαρκάρηδες, καὶ σύρουσα ἀπὸ τῆς χειρὸς τὴν γηραιὰν μητέρα τῆς, ἐπήδησεν ελαφρὰ ὅσον ὁ πόθος τῆς εἰς τὴν μεγάλην βάρκα. Τελευταία θὰ ἔφθανεν ἡ βάρκα αὐτὴ, διότι εἶχε γηράσει εἰς τὰ κουπιὰ ὁ βαρκάρης. Καὶ ὅμως πρώτη ἔφθασε. Θαρρεῖς πῶς ὁ βαρκάρης ἐβλεπε τὰ μάτια τῆς καὶ μετ' τὴν δυνάμιν των ἄφηνε πίσω νέα παλληκάρια.

— Τὸν βλέπεις μάννα;

— Ποῦ εἶνε τὸν;

— Δὲ τόνε εἶδα ἀκόμα!

Καὶ μετὰ ἄπανον βαθὺ ἐπανελάβε.

— Δὲν τόνε εἶδα!...

— Κάτσε παιδί μου. Μὴ σηκώνεσαι καὶ γέρνει ἡ βάρκα... Τὸ καράβι εἶνε ἀλάργα ἀκόμα, καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν ξεχωρίζουν.

— Μὰ ὁ Μιάλη; ξεχωρίζει μάννα....

Καὶ ἀκουμβῶσα μετ' τὴν μίαν χεῖρα εἰς τὸν μητρικὸν ὤμον ἡ κόρη προσεπάθει νὰ διακρίνῃ μέσα εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν τὸν ἰδικὸν τῆς κόσμον.

Τὸ ἀτμόπλοιον ἡμέρα προεχώρει κλίνον πρὸς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν ἀπὸ τὸ αἰσθητὸν βάρος τῶν ἐπιβητῶν οἱ ὅποιοι συγκεντρωμένοι παρετήρουν τὰς Σπέτσας.

Μετ' τὸ νησιωτικὸν τῆς βλέμμα ἡ κόρη ἐλύταζε τὸν κόσμον αὐτὸν τὸν εὐτυχισμένον ἀφοῦ εἶχε κοντὰ τοῦ τὸν Μιχάλην καὶ πότε τὸν ἐμακάριζε, πότε τὸν ἀνεθεμάτιζε, ποῦ δὲν ἤθελε νὰ παραμερίσῃ. Καὶ ἐλύταζε μετ' τὴν λαχτάραν ἢ Σπετσωτοπούλα τὸ καράβι τῆς ἀγάπης τῆς ὅστε διὰ μίαν στιγμὴν ἐπίστευσε πραγματικῶς, ὅτι τὸ διάστημα ποῦ τὴν ἐχώριζε τὴν ὠραν αὐτὴν ἀπὸ τὸν ἀρραβωνιστικὸν τῆς, ἀπαλὰ τὸ ἐγεφύρωσεν ἡ ἱστορικὴ τῆς ἀγάπης αὐτῆς, καὶ ἐπάνω εἰς τὴν τέτοιαν γέφυραν ἐπῆγε νὰ περάσῃ...

— Σοφοῦλα!... τὴν ἐκράτησεν ἡ μητέρα τῆς. Μὰ μ' αὐτὰς τῆς τρέλλαις σου θὰ πέσῃς στὸ νερό....

Τὴν ἐβλεπεν ἡ Σοφοῦλα τὴν γέφυραν αὐτὴν. Ἐβλεπε πῶς, ὅταν ἦτο μικρὸς ἀκόμη, ὁ Μιχάλης εἰργάζετο κοντὰ εἰς τὸν πατέρα τῆς. Ἐβλεπε πῶς ὁ πατέρας τῆς ἀπέθανε κατεστραμμένος καὶ πῶς τὴν χήρα μάννα καὶ αὐτὴν τὴν ὄρφανὴν ἐπῆρεν ὡς ἰδικὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ Μιχάλης. Νὰ ἡ ἡμέρα ποῦ τὴν ἡρραβωνίσθη, νὰ καὶ ἡ ἄλλη ἐκείνη ποῦ ἔφυγεν εἰς τὴν ξηνητεῖαν; νὰ ἔπειτα τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ ἀπὸ τὴν Φλωρίδα ποῦ εἰργάζοντο μετὰ τὰ σκάφανδρα. Καὶ διάβασε-διάβασε τὰ γράμματά του τὰ ἔμαθεν ὅλα ἀπ' ἔξω ἢ Σοφοῦλα. Ἐαναγυρίζει μίαν ἄλλην ἡμέραν ὁ Μιχάλης. Φέρει χρήματα καὶ πλούσια στολίδια. Εἶνε μεγάλη τὴν ὥρα καὶ αὐτὴ, καὶ μόλις τὸν ἀντίκρυσεν ἐχαμήλωσε τὰ μάτια, καὶ πλέον κόκκινη ἀπὸ τὸ κεράσι ἐγι-

νεν, ὅταν ἠσθάνθη εἰς τὰ μαλλιά τῆς καὶ εἰς τὸ μέτωπον τὸ πρῶτον φίλημα τοῦ γυρισμοῦ. Θὰ ξαναφύγῃ ὁ Μιχάλης. Θὰ ὑπάγῃ πάλιν μακρὰ. Τώρα τὰ γράμματα εἶνε πλέον θερμὰ, καὶ τελειώνουν πάντοτε μετ' τὴν κρυφὴν χαρὰν ποῦ ἔχει διὰ τὴν ἐρχομένην Πνυχάλιαν. Ἡ ἐρχομένη ἔρχεται καὶ φεύγει. Τρεῖς ἐπέρασαν, καὶ ὁ Μιχάλης ὄλο χρήματα ἔστειλε. Καὶ ἡ μικροῦλα εἰς κάθε τῆς σταυροκόπημα παρεκάλει.

— Ἀς τὸν ἰδῶ καὶ ἂν εἶνε ἀκόμη γιὰ νὰ φύγῃ πάλιν Πανναγία μου. Ἀς τὸν ἰδῶ μοναχά!...

Μίαν ἄλλην ἡμέραν—πόσον χαρωπὴ ἦτο ἡ ἡμέρα αὐτὴ ἢ εὐλογημένη— ἔλαβε γράμμα του. Ἐρχεται ὁ Μιχάλης. Ἐρχεται νὰ τὴν στεφανώθῃ. Τὸ Μεγάλο Σάββατον θὰ εἶνε εἰς τὰς Σπέτσας. Θὰ κάμουν Ἀνάστασιν μαζῇ, μαζῇ τὸ Πάσχα, καὶ ἔπειτα θὰ στεφανωθῶν.

— Ἀς ἔλθῃ Πανναγία μου!

Ἐρχεται ὁ Μιχάλης καὶ ἡ γέφυρα κοντεύει νὰ τελειώσῃ. Νὰ τὸ καράβι ποῦ τὸν φέρνει, ἔφθασε...

— Βαρκάρη, σίμωσε, μὴ τὸ φοβάσαι. Ρίξε τὸν γάντζο.

Τὸν ἔρριξε γελαστός ὁ βαρκάρης καὶ ἡ βάρκα, παρασυρθεῖσα ἀποτόμως ἀπὸ τὴν φορὰν τοῦ ἀμυλοῦ, ὡς ἂν τὰ λευκότερα πτερὰ τοῦ κύκνου ἐπέταζε γύρω τῆς ἀφρισμένα τὰ νερά.

Ἡ γέφυρα τῆς ἀγάπης ἐτελείωσε καὶ τῆς Σοφοῦλας τὸ νησιωτικὸν βλέμμα τὸν ἐξεχώρισεν εἰς τὸν στιβαγμένον κόσμον. Καὶ χωρὶς νὰ καταλάβῃ πῶς, χωρὶς νὰ συλλογίζεται τίποτε, ὀρθία, σείουσα τὸ μανδηλάκι τῆς καὶ ἀφήνουσα τὴν κίτρινην μπολλίαν ν' ἀνεμίζεται πίσω ἀπὸ τὰ μαλλιά, ἔκραζε μετ' τρεῖς διαφόρους τόνους διὰ τὰς τρεῖς συλλαβάς τοῦ ονόματος.

— Μιάλη! Μιάλη!...

Ποῖα γλυκὰ λόγια νὰ τοῦ εἰπῇ, καὶ πῶς ν' ἀρχίσῃ. Ἡ γλῶσσά τῆς μπερδεύεται εἰς τὸ στόμα, ὅπως εἰς τὴν σκάλα ἐμπερδεύθηκν τὰ πόδιά τῆς. Ὡς ἂν τὸ χέλι ὅμως γλυστρᾷ μέσα ἀπὸ τὸν κόσμον ποῦ ἀνεβοκατεβαίνει, καὶ οὔτε ποῦ ἄφησε τὴν μάννα τῆς συλλογίζεται, οὔτε πῶς μοναχὴ τῆς τρέχει. Τρέχει πάντοτε. Σκύβει κάτω ἀπὸ κάποιον μπαούλον ποῦ περνᾷ, πηδᾷ μίαν κόφην πατεῖ ἕνα κόκκορα καὶ ἀντὶ τὸ γυαλισμένον στήριγμα τῆς σκάλας νὰ πιάσῃ

διὰ ν' ἀνέλθῃ, σφίγγει τὸν βραχίονα ἑνὸς παππαλακτίζει τὸν λοστρόμον, καὶ ἀνεβαίνει εἰς τὴν γέφυραν. Ἀνέβῃ ὅμως.

— Ὡρατὰ χάλια θὰ ἔχω ποῦ θὰ μετ' ἰδῇ ἔτσι συλλογίζεται.

Καὶ κοντοστέκει. Διορθώνει τὴν μπολλίαν τῆς, καὶ κατακκόκκινη, σκυμμένη ἔξω ἀπὸ τὸν γεῖσον, κυττάζει παντοῦ νὰ εὑρῇ. τὴν μητέρα τῆς.

— Ἐτσι τῆς πλάτες μοῦ γυρίζεις; εἶπε μία φωνή.

Καὶ δύο χέρια ἤρπασαν τὰ χέρια τῆς.

Ἐγύρισεν ἡ Σοφοῦλα. Ἐτρεμε. Δὲν εἶπε τίποτε ἀπὸ τὰ ὅσα ἤθελε νὰ εἰπῇ, καὶ ὁ Μιχάλης ἔσκυψε, τὴν ἐφίλησεν εἰς τὸ μέτωπον, καὶ πάλιν τὴν ἐξαναφίλησε.

— Εἶνε καλὰ ἡ μάννα;

— Καλὰ Μιάλη.

— Ὅλοι καλὰ, δικοὶ σου καὶ δικοὶ μου;

— Ὅλοι καλὰ.

— Καὶ σὺ τί κάνεις;

— Βλέπεις!... Σένα καρτερῶ,...

— Μὰ νὰ ποῦ ἦρθα.

— Καιρὸς σου ἦταν!... Τρία χρόνια σ' ἐπερίμενα...

— Κύτταχτην πῶς μεγάλωσε. Κύττα γυναῖκα!

— Κύττα κι' ἐδῶ! εἶπε γελαστὴ ἡ Σοφοῦλα ἐνῶ ἀνεσήκωσε τὴν μπολλίαν τῆς.

— Ἀσπρα μαλλιά! ἀνεκράζεν ἐκπληκτος ὁ Μιχάλης ὅταν εἶδε δύο-τρεῖς ἀργυρᾶς τρίχας μέσα εἰς τὰ κατάμαυρα, τὰ κοράκινα μαλλιά.

— Ἐγέρασα!... Βλέπεις πῶς ἐγέρασα;

Θωπευτικῶς, ὁ Μιχάλης τὴν περιεπτύχθη, καὶ ἐβύθισε τὰ βλέμματα εἰς τὰ ἰδικὰ τῆς βλέμματα. Πολλὴν ὥραν παρετήρουν ἀλλήλους, καὶ θὰ ἐνόμιζε κανεὶς πῶς ἐγένετο λεπτομερὴς ἐξέτασις τῶν χαρακτηριστικῶν καὶ ἀνεζήτητον νὰ πεισθῶν ὅτι τίποτε δὲν μετεβλήθη ἀπὸ τὰς ζωντανὰς εἰκόνας τὰς ὁποίας εἶχον διατηρήσει εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς των. Καὶ πίσω ἀπὸ τὰ ἀναλλοίωτα χαρακτηριστικὰ ἐζωγραφίζετο ἡ ἄδολος ἀγάπη ἢ ὁποῖα ἐνέπνεε τὰς δύο αὐτὰς ὑπάρξεις, ἀγάπη ὀγλουμένη καὶ πυργουμένη ἀπὸ τὸ μακρὸς τοῦ καιροῦ καὶ ἀπὸ τῆς ἀποστάσεως τὸ μακρὸς.

Πόσην χαράν, καὶ πόσην εὐχαρίστησιν ἐσημείωσε κατόπιν τὸ χαμόγελόν της ὅταν ἐσφιγξεν κρυφὰ τὰς χεῖρας, μὲ τὰς ὁποίας ἀλληλοκρατοῦντο, καὶ ὅταν αὐτὸς τὴν ἔσυρε μαζῆ του δύο τρία βήματα.

— Δὲν θὰ κατεβοῦμεν ; ἠρώτησεν ἀνυπομόνωσ ἡ Σπετσιοτοπούλα.

— Τώρα δὲ, μὴ βιάζεσαι.

— Θὰ φύγη τὸ βκπόρι...

— Ἔλα νὰ δείξω τὸ καμάρι μου νὰ ζηλέψουν ἡ ἄσχημες, νὰ σκάσουν οἱ κακοί.

Καὶ τὴν ἔσυρεν ἀκόμη πρὸς μίαν κυρίαν ἡ ὁποία, ὀρθία παρὰ τὸ κιγκλίδωμα τῆς γεφύρας, παρετῆρει μὲ τὰ δίοπτρά της τὰς Σπέτσας.

•••••

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔφθανε καὶ ἡ μητέρα τῆς Σοφούλας.

— Ποῦ ἦσουν παιδί μου ! σ' ἔχασα !

— Ἐσένα θὰ ἐκαρτεροῦσα μάνα ; ἀπεκρίθη μὲ χαμόγελον ἡ Σπετσιοτοπούλα. Τὸν εἶδες ; Τὸν χαιρέτισες ; Τοῦτες τὸ καλῶς ὤρισε ;

— Ἄφησε τώρα ποῦ κουβεντιάζει ὁ ἄνθρωπος... Γιά σένα θὰ μιλοῦν. Κύτταξε πῶς σέ θωρεῖ αὐτὴ ἡ κυρία...

— Ποιὸς ξέρει τί θὰ τῆς λείει, ἀπεκρίθη ἡ Σοφούλα χαμηλώνουσα τὰ βλέμματά της, ἐνῶ ταυτόχρονως ἐκάθητο παράμερα.

— Τί νὰ τῆς λείει ! Παραμύθια ; Θὰ τῆς λείει πῶς εἶσαι ἡ ἀρραβωνιαστικὴ του, πῶς ἔχει καιρὸν νὰ σέ ἰδῆ, πῶς σ' ἀγαπᾷ πάντῃ, πῶς τώρα ἔρχεται νὰ σέ στεφανωθῆ... Τί ἄλλα νὰ τῆς λείει...

— Μὰ δὲν σώνονται ; Τόσην ὥραν κουβεντιάζουν...

Ἡ γραῖα ἔμεινε ἀμφιταλαντευομένη ἐπὶ τινα δευτερόλεπτα, καὶ τότε τὴν κόρην της παρετῆρει, τότε δὲ ἔρριπτε λαθραῖα βλέμματα πρὸς τὸν Μιχάλην.

Τί νὰ ἔλεγαν τόσην ὥραν. Κι' ἐκεῖνος νὰ μὴ γυρίζῃ διόλου. Δὲν τὴν εἶχεν ἰδεῖ ἀκόμη, δὲν τὴν ἐχαιρέτισε.

— Νὰ, τώρα ποῦ γυρίζει, ἔσπευσε νὰ εἶπῃ Σοφούλα, παρατηροῦσα τὸν Μιχάλην.

Ὅντως ὁ ἀρραβωνιαστικὸς της, ὅστις ἐφαίνετο ἀπορροφημένος ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὴν συνομιλίαν του μὲ τὴν ξένην κυρίαν, ἔστρεφε τὴν κε-

φαλήν, ἐνῶ ἔτεινε τὴν χεῖρα διὰ νὰ δείξῃ εἰς αὐτὴν τὰ τοπεῖα.

Ἡ γραῖα Σπετσιοτίσσα, ἴσχυτο ἀκόμη λυπημένη, καὶ παρετῆρει τὸν Μιχάλην ἐξακολουθοῦντα πάντοτε νὰ ὀμιλῆ. Θὰ ἔμενε δὲ πολλὴν ὥραν μετέωρος ἡ γραῖα, ἂν τὸ εὐγλωττον βλέμμα τῆς Σοφούλας δὲν τῆς ὠμίλει...

Καὶ προεχώρησεν. Ἦτο ἀσταθὲς τὸ γεροντικόντης, τὸ συρμένον βᾶδισμα. Ἀδιάφορον. Τὸ πρόσωπον ἦτο γελαστόν, καὶ μέσα ἀπὸ τὸ λευκὸτατον φακίολι, συμπαθεστάτη ἐπρόβαλεν ἡ εὐγενικὴ τῆς μητρὸς μορφή.

— Καλῶς ὤρισες γυιῖκα ! Καλῶς το παιδί μου ;

Καὶ ἐπῆρε τὴν γεῖρά του. Ὁ Μιχάλης διέκοψε τὴν συνομιλίαν, καὶ εὐχαριστημένος ἠσπάσθη τὴν γραῖαν.

— Ποῦ εἶναι τὰ πράγματά σου ;

— Εἶπα νὰ τὰ πάρουν μέσα, μὴ νοιάζεσαι.

— Πότε θὰ βγοῦμεν ἔξω ; πολλοὶ σέ καρτεροῦν ...

— Μὰ νὰ σοῦ εἰπῶ, μάνα...

Καὶ ἀφηρημένος ἐστάθη. Τὸ βλέμμα του ἀνήσυχον, ἀπέφυγε τὸ ἐτκτικὸν βλέμμα τῆς γραῖας, καὶ μετὰ ὀλίγων στιγμῶν σκέψιν, κάτι εἶπε εἰς τὴν ξένην κυρίαν, καὶ προεχώρησε πρὸς τὴν Σοφούλαν. Ἐκάθησε κοντὰ της. ἔλαβε τὴν χεῖρά της μὲ θωπευτικὴν κίνησιν καὶ τῆς εἶπε.

— Ἔλα καὶ σὺ νὰ τὴν παρακαλέσης νὰ μείνῃ μαζῆ μας.

— Ποῖαν ! ἠρώτησεν ἔκπληκτος ἡ Σοφούλα

— Αὐτὴν τὴν κυρίαν ποῦ εἶνε μαζῆ μου.

— Μαζῆ σου ;

— Ναί ἐταξιδεύσαμεν ἀπὸ τὴν Νέαν Ὑόρκην καὶ τὴν εἶχα πείσει νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς Σπέτσας νὰ κάμωμε πασχαλιὰ καὶ νὰ εἶνε εἰς τοὺς γάμους μου.

— Αἱ ! λοιπόν ; εἶπεν ἐγειρομένη ἡ Σπετσιοτοπούλα.

— Λοιπόν, τώρα μοῦ λέγει πῶς δὲν τῆς ἀρέσει ὁ τόπος, καὶ ὅτι προτιμᾷ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Ναύπλιον νὰ ἐπισκεφθῆ τὰς ἀρχαιοτήτας.

— Μὰ τί νὰ τῆς εἰπῶ ἐγὼ, παρετῆρησε στενοχωρημένη ἡ νεᾶνις. Μήπως ξεύρω τὴν γλῶσσάν της.

— Δὲν πειράζει, τῆς τὰ λέγω ἐγὼ. Ἔλα μονάχα νὰ φανῆς.

Καὶ τὴν ἔσυρεν. Ἀφέθη ἐκείνη νὰ σύρεται καὶ ὅταν ἔφθασεν ἐνώπιον τῆς ξένης, ἥτις ἐγερωθεῖσα ἐπεδείκνυεν ὄλην τὴν χάριν τοῦ ὠραίου ἀναστήματος καὶ τὴν ἀβρότητα τῶν θυγατέρων τοῦ Νέου Κόσμου, ἠσθάνθη κάποιον ρῖγος νὰ διατρέχῃ τὸ σῶμά της, καὶ τὸ βλέμμα της νὰ προσκολλᾶται ἀσυνειδήτως ἐπὶ τῆς ἐκφραστικῆς ἐκείνης μορφῆς.

— Μίλησέ της, εἶπεν ὁ Μιχάλης κινῶν τὸν βραχίονά της.

Καὶ ταυτόχρονως ὠμίλησε πρὸς τὴν Ἀμερικανίδα δεικνύων τὴν μνηστὴν του.

Ἐκείνη ἔτεινε τὴν χεῖρα, ἔλαβε τὴν δειλὴν τῆς Σοφούλας χεῖρα, τὴν ἐσφιγξε καὶ ἐχαμογέλασε φευγαλέον μειδίαμα.

— Γιατί δὲν μένετε μαζῆ μας, εἶπεν ἡ Σοφούλα μὲ περισσότερο θάρρος.

Ἐσπευσε νὰ διερμηνεύσῃ τοὺς λόγους ὁ Μιχάλης, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἐκφρασιν τῆς μορφῆς του ἡ Σοφούλα ἐνόησεν, ὅτι ἡ ἀπάντησις τῆς ξένης ἀπεδείκνυε περιττὴν ἢ ἀνεπαρκῆ τὴν ἰδικὴν της μεσολάβητιν.

Καὶ ἐνῶ οἱ δύο των ἐξηκολούθουν νὰ ὀμιλοῦν ἡ Σοφούλα μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀπεσύρθη, καὶ ἐπανεκάθισε δειλὴ καὶ λυπημένη πλησίον τῆς μητρὸς της, ὀλίγον παρέκει.

Ἦδη τὸ ἀτμόπλοιο ἐσφύριζε.

Καὶ ἄλλοι ἐπιβάται ἐπείγοντο νὰ φθάσουν εἰς τὸ Λεωνίδιον, εἰς τὸ Ἄστρος καὶ τὸ Ναύπλιον νὰ ἐορτάσουν τὸ Πάσχα των.

Ἡ γραῖα καὶ ἡ κόρη σιωπηλαὶ ἀνέμενον. Δὲν ἔλεγαν τίποτε μεταξύ των, διότι ἡ μία δὲν ἤθελε νὰ λυπήσῃ τὴν ἄλλην μὲ τ' ἀνήσυχον συναίσθημα, τὰ ὁποῖα ἐτάρασσον ἀμφοτέρας.

Ἄλλὰ τὸ δεύτερον σφύριγμα γοργότερον τοῦ συνήθους ἐπηκολούθησε.

— Μιχάλη ! Δὲν θὰ κατέβῃς ;

Εἶπεν ἡ Σοφούλα καὶ προεχώρησεν.

Στενοχωρημένος ὁ Μιχάλης ἐστράφη.

— Τί νὰ κάμω ! Πρέπει νὰ τὴν συνοδεύσω ἕως τὸ Ναύπλιον. Κανεὶς ἐδῶ δὲν ξεύρει ἀγγλικὰ.

Αἱ δύο γυναῖκες παρετῆρησαν ἀλλήλας.

Δὲν θὰ ἤρχετο μαζῆ των !

Θὰ ἐπήγαυε μὲ τὴν ξένην ; Τί εἶνε αὐτά ! Πῶς ἦτο δυνατὸν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα.

— Ἔτσι πρέπει νὰ γίνῃ ! ἐπανελάμβανεν ὁ Μιχάλης ὡσεὶ μονολογῶν. Ἔχω ὑποχρέωσιν... Πρέπει νὰ τὴν συνοδεύσω.

Καὶ μὲ περισσοτέραν ἀπόφρασιν προσέθηκε.

— Πηγαίνετε λοιπόν, καὶ αὔριον πρωτὶ-πρωτὶ ἐγὼ θὰ γυρίσω...

— Μὰ ἀλήθεια τὸ λὲς Μιχάλη ; ἐτόλμησε νὰ ἐρωτήσῃ ἡ γραῖα.

Καὶ μὲ ἐλαφρὰν κίνησιν τῆς κεφαλῆς ἔδειξε τὴν Σοφούλαν.

Ἀντελήφθη ὁ Μιχάλης τὸ δυσχερὲς τοῦ πράγματος.

— Σοφούλα μου, εἶπε θωπευτικῶς, μὴ μοῦ κακοκαρδίζεσαι. Ἔλα νὰ τὴν χαιρέτισῃς, καὶ αὔριον πρωτὶ πρωτὶ νὰ μὲ περιμένῃς.

Καὶ ἐνῶ τὴν ἔσυρεν ἐλαφρὰ-ἐλαφρὰ πρὸς τὴν ξένην, ἐψιθύρισε εἰς τὸ αὐτὴ της κύπτων.

— Μὴ μὲ κάνῃς ρεζίλι μὲ τὴν ζήλεια... Εἶνε ξένη εἰς τὸν τόπον μας καὶ δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀφήσω μόνη. Ἴκατάλαβες ;

Πῶς ἐχαιρέτισε τὴν ξένην ἡ Σοφούλα δὲν ἐνόησε. Μὲ σκυμμένη κεφαλὴν ἐπλησίασεν, ἔτεινε τὴν χεῖρά της, καὶ ἔπειτα σκυμμένη πάντοτε ἔσπευσε πρὸς τὴν κλίμακα τῆς γεφύρας. Οὔτε ἠσθάνθη καὶ, ὅτι ἀπὸ τῆς ὠμοπλάτης τὴν ἐκράτει ὁ Μιχάλης. Οὔτε ἐνόησε πῶς κατῆλθε καὶ πῶς εὐρέθη εἰς τὴν βάρκαν. Τὸ μόνον ποῦ ἤκουσε ἦτο.

— Αὔριον νὰ μὲ περιμένῃς πρωτὶ-πρωτὶ.

Ἐσήκωσε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐκοκκίνησεν ἕως τ' αὐτιά.

Ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν ὁ Μιχάλης ἔσειε τὸ μανδῆλί του ἐνῶ τῆς ὠμίλει. Κεὶ κοντὰ του, μὰ πολὺ κοντὰ του αὐτὴ ἡ ἀδιάντροπη, αὐτὴ ἡ ξελογιάστρα ἡ ξένη, ἔσειε κι' ἐκείνη τὸ ἰδικὸν της μανδῆλι...

Ἀργὰ-ἀργὰ ἐξεκίνησεν ἡ βάρκα, ὡσάν νὰ εἶχε καντάρια τὴν σαβούραν. Καὶ ὅταν εἰς τὰ κύματα τῆς ἕλικος ἐταλαντεύθη, ὅταν τὰ νερὰ ἔβρεξαν τὴν ποδιάν της, ἡ Σοφούλα δὲν ἐκρατήθη πλέον, καὶ ἔσκυψεν ἀκόμη περισσότερο τὴν κεφαλὴν, νὰ κρύψῃ τὰ δύο χονδρά της δάκρυα.

Εἰς τὴν ἀποβάθραν κάποιος τὴν ἠρώτησεν.

— Δὲν ἦρθεν ὁ Μιχάλης ;

Και αὐτὴ δὲν εἶπε τίποτε.

Μόνον ἡ γραῖα ἐδιάσθη νὰ χαμογελάσῃ καὶ ἀπεκρίθη βιαστικά.

— Πῶς! Ἐρχεται αὐριον ἀπὸ τὸ Ναύπλιον!...

Τί νύκτα! Θεέ μου! Τί νύκτα ἐπέρασεν ἡ Σοφοῦλα.

Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποῦ ἐπέστρεψεν, ἐκλείσθη εἰς τὸ δωμάτιόν της καὶ δὲν ἤνοιξε τὰ χεῖλη. Τί δὲν τῆς ἔκαμεν ἡ μητέρα της, νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ν' ἀνάψουν ἓνα κερί, νὰ περάσουν τὴν ὥραν των.

Ἔιχε πολλὴν ταραχὴν ἡ γραῖα Σπετσιώτισσα. Ἄλλ' ἤσθάνετο ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν θυγατέρα της. Καὶ ἀποκρύπτουσα τ' ἀληθινὰ της αἰσθήματα, τοὺς φόβους καὶ τὰς ἀνησυχίας της, προσεπάθει νὰ τὴν πείσῃ, ὅτι ἡ λύπη της καὶ τὰ δάκρυά της εἶνε τρελλὰ κωμώματα, ὅτι ἡ ζήλειά της ἦτο ἀπρεπής, ὅτι, ὅτι, ἡμποροῦσε τέλος πάντων νὰ συμβουλευσούν καὶ νὰ εἰποῦν τὰ ἄσπρα της μαλλιά. Τίποτε δὲν ἤκουεν ἡ Σοφοῦλα. Ἄλλὰ καὶ τίποτε δὲν ἔλεγε, καὶ μόνον κᾶπου-κᾶπου κατελαμβάνετο ἀπὸ λυγμούς.

Ἡ πικρία τὴν ἐπνιγεν. Ἐσφίγγετο ὁ λαιμὸς της, καὶ ἐξέσπασεν εἰς τὰ κλάμματα. Τὸ μαξιλάρι της, ὑγρὸν, ἐδρόσιζε τὸ ἀνκμυμένον μέτωπόν της, ὅταν ἐπιπτεν ἐπάνω του νὰ σφίξῃ τὰ χεῖλη της, ἀχνὸς νὰ μὴ τῆς φύγῃ.

Κᾶποτε-κᾶποτε, εἰς τὴν χαρμύσνον κωδωνοκρουσίαν τῆς νυκτὸς ἐσυλλογίζετο πῶς εἰς τ' ἀληθινὰ ἔχει δίκαιον ἡ μητέρα της καὶ ὅτι αὐτὸ ποῦ κάμνει εἶνε τρέλλαις.

— Τί τρέλλαις, ὅμως! τί τρέλλαις! Ὑστερα ἀπὸ τρία χρόνια κανεὶς ἀρραβωνιαστικὸς δὲν ἔρχεται, δὲν βλέπει μίαν στιγμὴν τὴν ἀγαπημένην του διὰ νὰ φύγῃ μαζῆ με μίαν ξένην...

Ἦλθαν, λέγει, μαζῆ ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν. Πόσον ἡμερῶν ταξεῖδι! Καὶ ὅλον μαζῆ, πάντα μαζῆ, καὶ τώρα, τώρα ἀκόμη, μπροστὰ εἰς τὰ μάτια της, πάλιν μαζῆ. Μαζῆ ἔφυγαν... ταξειδεύουν ἀκόμη... Καὶ ποιὸς ξεύει, πόσον καιρὸν ἀκόμη θὰ ταξειδεύουν μαζῆ.

Τὸν ἐχειρέτησε μετὰ τὸ μανδῆλι. Τῆς εἶπε νὰ τὸν περιμένῃ αὐριον πρῶτ-πρῶτ. Μήπως καὶ χθὲς δὲν τὸν ἐπερίμενε! τὸν ἐπερίμενε διὰ νὰ τὸν ἰδῆ μετὰ τὴν ξένην.

Ὁ κόμπος ἔσφιγγε περισσότερο τὸν λαιμὸν της. Ὑπέφερε πολὺ πῶς θ' ἀντεῖχε!...

Κι' ἔπειτα πῶς νὰ τὸν ξανααντικρύσῃ! Πῶς νὰ τοῦ μιλήσῃ! ὡσὰν αὐτὴ νὰ ἦτο ἡ ἀμαρτωλὴ, ὡσὰν αὐτὴ νὰ ἔπταιεν, ἀντελαμβάνετο ὅτι ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην δὲν θὰ ἡμποροῦσε πλέον νὰ ἔχῃ τὴν ἀγάπην ποῦ τοῦ εἶχε προτιήτερα, δὲν θὰ ἡμποροῦσε νὰ εἶνε δική του μετὰ ὅλην της τὴν ψυχὴν, μετὰ ὅλην της τὴν καρδιάν.

Τέτοιον πρᾶγμα ποτὲ δὲν τὸ ἐπερίμενε! Νὰ τὴν περιφρονήσῃ, αὐτὴν! Διατί! τί τοῦ ἔκαμε!

Μὰ λοιπὸν ἦτο τόσον ψεύστης εἰς τὰ γράμματα του, ἦτο τόσον ψεύστης ὅταν τὴν ἐνηγκαλίζετο ἐπάνω εἰς τὸ βυθίον.

Ἡ κεφαλὴ της ἐγύριζε. Κᾶτι κρῆφιν εἶχε μέσθ της, κᾶτι τι, ποῦ ἐνόμιζε πῶς ἡ ψυχὴ της εἶχε φύγει.

Δὲν ἐσυλλογίζετο πλέον. Δὲν ἡμποροῦσε νὰ συλλογισθῆ.

Ἐνόμιζεν ὅτι ἡ μητέρα της τῆς ὠμίλει, ὅτι τὴν ἐτραβοῦσαν ἀπὸ τὸ χέρι, ὅτι τῆς ἐκίνουν τὴν κεφαλήν.

Ν' ἀναπνεύσῃ δὲν ἡμποῦσε.

Ὁ λαιμὸς της στεγνός, καὶ ξηραμένος δὲν ἐβοήθει πλέον τῆς ἔλειπεν ἡ πνοή... Εἰς ὀλίγον καὶ ἡ ζωὴ θὰ τῆς ἔλειπεν... Ἐννοεῖ ὅτι φεύγει. φεύγει διὰ πάντα...

Νὰ πεθάνῃ, δὲν ἦτο τίποτε... Νὰ πεθάνῃ, ὅμως, χωρὶς νὰ τὸν ἰδῆ, χωρὶς νὰ τὸν συγχωρήσῃ... Ἄχ! ἦτο κρίμα!... Ἦθελε νὰ τοῦ δείξῃ πόσον τὸν ἀγαπᾷ, μετὰ πόσῃν εὐχαρίστησιν ἀποθνήσκει διὰ τὸ χατῆρι του. Ἦθελε νὰ τοῦ ἀποδείξῃ ὅτι ὅσον καὶ ἂν τὴν ἐπίκρανεν, αὐτὴ δὲν ἔπαυσε νὰ τὸν ἀγαπᾷ... Ψεύματα, ἂν διὰ μίαν στιγμὴν τὸν ἐσυχάθη. Ὁχι. Τὸν ἀγαπᾷ! Τὸν ἀγαπᾷ πολὺ καὶ θέλει νὰ τὸ ξεύρῃ ἐκεῖνος.

Μὰ τὴν τραβοῦν!... Τί τὴν τραβοῦν;

— Ἀφήστε με! ψυθυρίζει.

Τὴν τραβοῦν ἀκόμη τῆς ὀμιλοῦν...

— Σοφοῦλα!... Σοφοῦλά μου!

Τῆς λέγουν. Ἔβλεπε ἡ μάνα της ποῦ φωνάζει. — Σοφοῦλα!...

Καὶ αἰσθάνεται νὰ τὴν ἐναγκαλιζῶνται, νὰ τὴν σφίγγουν.

— Σοφοῦλα!...

Μία πνοὴ δροσίζει τὸν λάρυγγά της. Ἄγωνίζεται ν' ἀνοίξῃ τὰ μάτια της. Τὸ πῶς τὰ κλείνει.

— Σοφοῦλα!...

Θεέ μου! Δὲν εἶνε τῆς μάνας της ἡ φωνή. Μὰ δὲν εἶνε καὶ ξένη ἡ φωνὴ αὐτῆ.

Μὴν εἶνε ψεῦμα!...

Καὶ χωρὶς νὰ κλάψῃ, μουρμουρίζει μετὰ παράπονον...

— Χμ! χμ!...

Τὰ χεῖρα της ἐλευθερώνονται ἀπὸ τὴν κοκκλένικαν ἀκαμψίαν. Τὰ δάκτυλά της ἄλλα χεῖρα σφίγγουν. Δὲν ἀνοίγει τὰ μάτια. Φοβεῖται τὸ πῶς, καὶ μετὰ τὸ πῶς φοβεῖται τὴν ἀλήθειαν.

Τώρα τὰ χεῖλη της σφραγίζονται. Ἄλλὰ χεῖλη τῆς κόβουν τὴν πνοήν. ὦ! πόσῃν γλύκα ἔχει τέτοιον πνίξιμον... Πόσαις πίκραις δὲν ἐ-

πέρασε τὴν νύκτα! Ὁλας τὰς λησμονεῖ.

Τὸ φίλημα εἶνε πολὺ γλυκόν!... Μὴ τάχα εἶνε ψεῦμα; Μὰ εἶνε καὶ τόσον θερμόν!... Πῶς ἄραγε μπορεῖ νὰ εἶνε ψεῦμα.

— Σοφοῦλά μου!...

Ὁχι! Δὲν εἶνε ψεῦμα. Κᾶποια χεῖρα, δυνατὰ, τὴν ἀνασηκώνουν, καὶ λαχταριστὰ τὴν σφίγγουν τώρα.

Καὶ ἡ Σπετσιωτοπούλα ἤνοιξε τὰ μάτια της. Ὁλη ἡ νύκτα ἔφυγε, καὶ εἶδε τὸν κόσμον ὅλον...

— Μιάλη!..., Μιάλη!...

Καὶ ἡ φωνή, λεπτὴ καὶ κρυσταλλίνη, μετὰ τρεῖς διαφόρους τόνους διὰ τὰς τρεῖς συλλαβὰς τοῦ ὀνόματος, ἀνηρπάζετο ἀπὸ τὸ γλυκὺ τοῦ Μιχάλη φίλημα. Καὶ ἡ φωνὴ αὕτη ἔφυγε μετὰ τόσῃν ἀγάπην, μετὰ τόσῃν λαχτάραν, ὥστε εἰς τὸ σύσσωμον ἀνατρίχιασμα τῆς κόρης ἠόποια ἔκραζε, θὰ ἡμποροῦσε κανεὶς ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ ἀβρότατον τριφῦλλι τὸ ὅποσον τρεμοσειεῖται ἀπὸ τὴν πληγὴν τοῦ κελκρίζοντος ρυακίου.

Γ. Δ. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ

ΧΡΕΩΚΟΠΙΑ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

Ὁ γνωστός Γάλλος ψυχολόγος καὶ παρατηρητής κ. Μάρκελος Πρεβῶ ἐδημοσίευσε νέον τόμον περισπουδάστου συγγράμματος ὑπὸ τὸν τίτλον, «Γυναικεία». Εἰς τὸ σύγγραμμα δὲ τοῦτο περιέχεται κεφάλαιον ὑπὸ τὸν τίτλον «τὸ Κράχ τῆς καλλονῆς.»

Θέμα τοῦ κεφαλαίου τούτου εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πολλοὶ μὲν ἐσκέφθησαν κατὰ τοὺς τελευταίους ἰδίους χρόνους, ἀλλ' οὐδείς ἐφαντάσθη πρὸ τοῦ Πρεβῶ νὰ συμπυκνώσῃ εἰς ἕγγραφον διατύπωσιν. Καὶ ὅμως μόνον γραπτὴ ἔκθεσις τοιοούτων ζητημάτων δύναται νὰ κινήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ κοινού. Τὰ ἔλεα, κατὰ τὸν Ὅμηρον, εἶνε πτερόεντα καὶ ὅ,τι λέγεται μεταξὺ δύο μειοδιαμάτων, ὑπὸ τὸ μελιχρὸν φῶς ὠραίας αἰθούσης, ἀπόλλυται ἄνευ ἀποτελέσματος, ἐνῶ τὰ γραπτὰ μένουσιν.

Καὶ ἰσχυρίζεται λοιπὸν ὁ Πρεβῶ ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἐποχὴν, ὅπως εἰς τὴν ἰδικήν μας οἱ ἄνδρες ἐδείχθησαν τόσοσιν ἀδιάφοροι εἰς τὴν γυναικείαν καλλονὴν, ἢ ὅποια σήμερον ἔπαυσε—φεῦ! νὰ συγκινήσῃ τοὺς λαοὺς καὶ τὰς πόλεις, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον τὸν λαὸν καὶ τὴν πόλιν τῶν Παρισίων! Καὶ εἶνε μὲν βέβαιον ὅτι κατ' ἔτος διεξάγονται ἐν Παρισίοις διαγωνισμοὶ καλλονῆς καὶ ἀνακηρύσσονται βασιλίσσαι διάφοροι ἰχθυοπώλιδες ἢ ἀνθοπώλιδες τῆς πόλεως τοῦ Φωτός, ἀλλὰ τὰ δροσερά των προσώπια εἶνε διὰ τὴν εὐκόλον καλλαισθησίαν καὶ δὲν ἐνθυμίζουσιν οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν τὰς φυνισγνωμίας μιᾶς Ρεκαμιέ, μιᾶς Χάμιλτων, μιᾶς Καστιλιόνε.

Ἄν ξένος τις μεταβῇ εἰς τοὺς Παρισίους καὶ ἐρωτήσῃ κατὰ τύχην ἕνα Παρισινὸν ποία εἶνε ἡ ὠραιότερα γυνὴ τῶν Παρισίων, ἐκεῖνος θὰ τὸν παρατηρήσῃ μὲ ὕφος ἐκπλήξεως κατ' ἀρχὰς καὶ οἰκτον κατόπιν, ὑποθέτων ὅτι ὁ ἀτυχὴς ἐρωτῶν θὰ ἔχη κάμει ἀβαρίαν τῆς φαιῆς οὐσίας τοῦ ἐγκεφάλου του. Ἄν ὅμως, ἀντὶ τούτου ἐρωτήσῃτε ποία εἶνε ἡ κομμοίτρα κυρία τότε ἀμέσως ἢ συνομιλία καθίσταται ζωηροτάτη. Θὰ σᾶς ἀπαριθμήσουν εἰκοσάδο ἀνομάτων κυριῶν, αἱ ὁποῖαι κρατοῦν τὰ σύγχρονα σκῆπτρα τοῦ

συρμοῦ καὶ ἐκάστη τῶν ὁποίων ἔχει τὸν ἱπποτήν παλλαδινόν της ἔτοιμον νὰ θραύσῃ τὸ δόρυ του τοῦ ὑπὲρ αὐτῆς.

Ἐν γένει δὲ εἰς τοὺς Παρισίους καὶ εἰς ἄλλα μεγάλα Εὐρωπαϊκὰ κέντρα μιμούμενα τοὺς Παρισίους, ἡ κομψότης καὶ ὁ συρμὸς ἀντικατέστησαν τὴν καλλονὴν. Μία ὠραία κυρία, ἢ ὅποια, ὅμως στερεῖται κομψότητος δὲν σημαίνει τίποτε ἀπολύτως. Κανείς δὲν προσέχει εἰς αὐτὴν καὶ κανείς σύγχρονος ποιητῆς δὲν στρατολογεῖ τὰς Μούσας καὶ τὰς Χάριτας διὰ νὰ τὰς τοποθετήσῃ μὲ ἀρμονικὴν συμμετρίαν τριγύρω της ὡς ζωντανὸν πλαίσιον ἐξιῶρον τὴν καλλονὴν της.

Εἴπατε εἰς μίαν Παρισινήν :

— Κυρία μου, καμμιά δὲν εἶνε τόσοσιν ὠραία ὅσον σεις, ἀλλὰ δὲν γνωρίζετε νὰ ἐνθύσεσθε καλά!

Τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶνε τρομακτικόν. Ἡ ὠραία σας θὰ σᾶς ἐκδιώξῃ σκαιότατα καὶ ἴσως μάλιστα, αἰσθανθῆτε ἐπὶ τοῦ προσώπου σας τῆς ὠραίας της χειρὸς εἰς βαρείας θωπείας. Ἄπὸ δὲ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἢ ὠραία ἐκεῖνη θὰ διακηται ἐχθρικότατα πρὸς σᾶς καὶ δὲν θὰ παραλείπῃ στιγμήν κατὰ τὴν ὁποῖαν νὰ μὴ προσπαθῇ νὰ σᾶς κάμῃ νὰ πληρώσῃτε ἀκριβώτατα τὸ φιλοφρόνημα.

Καὶ τώρα προβάλλεται ἐν ἐρώτημα: ποῖοι εἶνε οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ γυναικεία καλλονὴ ἐχρεωκόπησεν εἰς ὄφελος τῆς γυναικείας κομψότητος; Τὸ ἐρώτημα τοῦτο προέβαλεν εἰς ἑαυτὸν καὶ ὁ Μάρκελος Πρεβῶ καὶ ἰδοὺ τίνι τρόπῳ τὸ ἐξετάζει.

Πρώτιστα πάντων, ὁ κυριώτερος καὶ βαθύτερος λόγος τῆς χρεωκοπίας τῆς καλλονῆς ἔγκειται εἰς τὰ σημερινὰ ἡμῶν ἥθη. Ἐννοεῖται ἀκόρεστον δίψαν ἰσότητος καὶ μισοῦμεν πᾶσαν ὑπεροχὴν. Ἡ ἀπαστραπτουσα δὲ καλλονὴ ἐνὸς ὠραίου γυναικείου προσώπου ἀπετέλει τὸ ὑπέροχον πλεονέκτημα, τὸ ὁποῖον κατεφαίνετο ἀκόπως καὶ ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ.

Εἶνε γνωστὴ ἡ ἱστορία τῆς Φρόνης. Οἱ δικασταὶ της ἦσαν ἔτοιμοι νὰ τὴν καταδικάσουν. Ὁ συνήγορός της, ὅμως, βαθὺς, ὡς φαίνεται, γνώ-

στης τῶν ἀνθρωπίνων, ἀφήρσε τὸν πέπλον της καὶ ἐπεφάνη ἡ θεία γυμνότης. Καὶ οἱ ἀσπληροὶ δικασταὶ συνεκινήθησαν, ὑπετάγησαν καὶ τὴν ἠθώωσαν.

Καὶ λοιπὸν θὰ ἦτο δυνατόν σήμερον ἢ μεγάλη πλειότης τῶν γυναικῶν αἱ ὁποῖαι οὔτε ὠραῖαι οὔτε ἄσχημοι εἶνε, νὰ ὑπομένῃ τὴν ὑπαρξίν τοιαύτης νικητρίας καὶ τροπαιούχου καλλονῆς; Καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνέχεται τὴν ἀνισον ταύτην διανομὴν τῶν θείων δώρων τῆς φύσεως. Σήμερον δι' ἐργασίας θαυμαστῆς, ἀποτελουμένης ἐκ τροποποιήσεως, ἢ μᾶλλον συστηματικῆς παραμορφώσεως, τοῦ κλασσικοῦ τύπου τῆς γυναικείας ὠραιότητος, αἱ γυναῖκες συνείθισαν τοὺς ἄνδρας νὰ ἔχουν ἐντελῶς ἄλλοίαν ἀντίληψιν περὶ καλλονῆς.

Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τοὺς Παρισίους, ὅπου ἡ καλλονικὴ τέχνη ἔχει ἐξαρθῆ εἰς τὸ κατακόρυφον, δύναται τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι δὲν ὑφίστανται οὔτε ἄσχημοι, οὔτε γραῖαι γυναῖκες, ἀρκεῖ νὰ ἔχουν χρήματα διὰ νὰ δαπανῶσι διὰ τὸ καλλονιότηριόν των. Ἐξ ἄλλου ὅμως δὲν ὑφίστανται οὔτε καλλοναί.

Ἡ κλασσικὴ ἀντίληψις τῆς ὠραιότητος ἀπῆτει σῶμα κάπως ἰσχυρᾶς κατασκευῆς. Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα σώματα ἐμπνέουσι σήμερον τὴν φοικὴν καὶ πᾶσα κυρία σεβομένη ἑαυτήν, εὐθὺς ὡς ἠθέλε παρατηρήσει ὅτι ἀρχίζει ν' ἀποκτᾶ σάρκας κάπως πλουσίας, σκέπτεται πλέον περὶ θεραπείας ἀπιστριαντικῆς. Καὶ ἰδοὺ πῶς ἡ καλλονὴ κατήνησε κατὰ συναφὲς πρὸς ἀσθενείαν, κατὰ ὡσὸν μέγα ὄνομα, τὸ ὁποῖον φέρει τις μετὰ δυσκολίας. Καὶ κατὰ τὴν σημερινὴν μας ἐποχὴν, ὁ συνήγορος ὁ ὁποῖος θὰ ἐφαντάζετο νὰ γυμνώσῃ ἐνώπιον τῶν δικαστῶν μίαν Φρόνην θὰ εἶχε

τὴν πικρὰν ἀπογοήτευσιν τοῦ νὰ τὴν ἴδῃ καταδικαζομένην καὶ καταδικωμένην ποινικῶς διὰ προσβολὴν κατὰ τῆς δημοσίας αἰδοῦς.

Τοιοιτοτρόπως ἡ χρεωκοπία τῆς καλλονῆς ἔχει ὡς πρῶτον αἷτιον αὐτῆς τὴν ἀπέχθειαν, τὴν ὁποῖαν τρέφουσιν αἱ γυναῖκες ἐναντίον τῶν προνομιούχων τῆς φύσεως. Ὑπάρχει, ὅμως, καὶ ἕτερος λόγος εὐγενέστερος ὄντως. Καὶ ὁ λόγος αὐτὸς εἶνε ὅτι ἡ γυνὴ ἔπαυσε πλέον θεωρουμένη ὡς διακοσμητικὸν ἀντικείμενον. Παραμελήσασά διὰ τοῦτο τὴν καλλονὴν της ἐτρόπη πρὸς τὸ ὠφέλιμον καὶ ἀντὶ νὰ φαντάζεται ὅτι μόνος αὐτῆς προορισμὸς εἶνε ὁ ἔρως, σκέπτεται περὶ τῶν εἰς αὐτὴν ἀνηκόντων καθηκόντων τοῦ βίου. Ἡ ἱστορία τῶν ὠραίων γυναικῶν μᾶς διδάσκει ὅτι αἱ γυναῖκες αὐταὶ διὰ νὰ διατηρήσωσι τὴν καλλονὴν των ὑπεβάλλοντο εἰς δουλείαν, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ὁ σημερινὸς ζυγὸς τῆς κομψότητος εἶνε ἐλαφροῦς.

Ὁ Μάρκελος Πρεβῶ συμπεραίνει, ὅτι εἶνε ἀνωφελὲς νὰ λυπώμεθα διὰ πρᾶγμα ἀναπόφευκτον. Θὰ ἦτο τὸ ἴδιον ὡς ἐὰν ἀπεπειρόμεθα νὰ σταματήσωμεν τὸν ἄνεμον, τὴν θάλασσαν ἢ τὸν χρόνον.

Διὰ τοῦτο ὀφείλομεν νὰ ὑποκύνωμεν καρτερικῶς πρὸ τῆς χρεωκοπίας τῆς γυναικείας καλλονῆς. Ἀκόμη καὶ οἱ σύγχρονοι ζωγράφοι δὲν ζητοῦν πλέον ὑποδείγματα ὠραιότατα, ἀλλ' ὑποδείγματα ἐξόχως ἐνδιαφέροντα. Ἐν τέλει δὲ δὲν χάνεται κυρίως ἡ γυναικεία καλλονὴ, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ἀντίληψις τῆς καλλονῆς ταύτης. Καὶ ἡ ἀντίληψις αὕτη ἀπόλλυται ὑπὸ τὴν σιωπηρὰν συμμάχίαν τῶν γυναικῶν τῆς σημερινῆς καὶ ὑπὸ τὴν ψυχρὰν τῶν ἀνδρῶν ἀδιαφορίαν.

ΒΑΠΤΙΣΤΙΝΗ

I

Ὁ φύλαξ ἄγγελος τῆς Βαπτιστίνης μὲ τὰς λευκὰς πτέρυγὰς του ἦτο ἀκουμβισμένος ἐπὶ τῆς μικρᾶς παρθενικῆς τῆς κλίνης.

— Βαπτιστίνη! Βαπτιστίνη!

— Ποῖος εἶνε; Ποῖος μοῦ φωνάζει;

— Ἐγὼ, ὁ φύλαξ ἄγγελός σου.

— Μὲ ἐτρόμαξες, ἐπειδὴ ἐξύπνησα ἀποτόμως καὶ ἐνόμισα, ὅτι εἰσῆλθε κανένας κλέπτης διὰ νὰ μοῦ κλέψῃ τὸν χρυσοῦν σταυρὸν, τὸν ὁποῖον μοῦ ἔχαρισεν ὁ πάππος μου τὴν πρώτην τοῦ ἔτους. Τί θέλεις καλὲ μου ἄγγελε;

— Βαπτιστίνη, δὲν εἶμαι εὐχαριστημένος ἀπὸ σέ. Δὲν ἐκοιμᾶσο, ἀλλ' ἐσυλλογίζεσο τὸν νέον τοῦ συνήντησες πρὸ ἡμερῶν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ περιπάτου. Δὲν εἶνε πρόπον, ἀφοῦ ἀφιέρωσες τὴν ψυχὴν σου εἰς ἐμὲ, νὰ ἀπασχολῆσαι μὲ σκέψεις ἀναρμόστους καὶ νὰ ἀναπολῆς τὰ γλυκὰ λόγια, ποῦ σοῦ ἐπιθύρυσεν ἐκεῖνος ὁ νέος μὲ τὸ ὠραῖο μουστάκι.

— Εἶσαι πολὺ αὐστηρὸς, ἄγγελέ μου. Ἄφ' οὗ εἶμαι εἰς ὥραν γάμου, μοῦ φαίνεται, ὅτι δὲν εἶνε κακὸν νὰ συλλογίζομαι ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θὰ γείνη σύζυγός μου.

— Βαπτιστίνη! ὄνειροπόλησα διὰ σέ ἄλλα ὄνειρα καὶ μετ' ἀπορίας βλέπω, ὅτι προτιμᾶς τὰς ματαίας ἡδονὰς τοῦ κόσμου τούτου ἀπὸ τὴν ζωὴν, ποῦ θὰ διηγῆς εἰς τὸ μοναστήριον, καὶ ἀπὸ τὴν ἀνταμοιβὴν, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς θὰ ἀντήμειβεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν σου. Θέλεις νὰ γείνης σύντροφος κοινοῦ θνητοῦ σὺ, ἢ ὁποῖα δύνασαι νὰ γείνης μνηστὴ ἐπουρανίου μνηστήρος. Σὲ συμβουλεύω, Βαπτιστίνη, νὰ ἀντιστῆς εἰς τοὺς ἐπιγείους πειρασμοὺς καὶ νὰ διατηρηθῆς ἀγνή παρθένος διὰ τὸν ὑμέναιον, ποῦ σὲ ἀναμένει εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

— Σ' εὐχαριστῶ, καλὲ μου ἄγγελε, διὰ τὸ ἐνδιαφέρον, ποῦ δεικνύεις δι' ἐμὲ, ἀλλ' ἀπ' ὅλα

αὐτὰ ποῦ μοῦ ὑπόσχεσαι, θὰ προτιμῆσω ἐκεῖνον τοῦ ὁποῖου θὰ γείνω ἀγαπημένη καὶ πιστὴ σύζυγος.

— Ἀλλοίμονον! εἶπεν ὁ φύλαξ ἄγγελος.

Καὶ ἀνοίξας τὰς μεγάλας πτέρυγὰς του ἐπέταξεν εἰς τὸν σκοτεινὸν οὐρανὸν, ὅπου οἱ ἀστέρες ἔνευον ὡς μικροὶ χρυσοὶ ὀφθαλμοὶ, οἱ ὁποῖοι εἰρωνεύονται λιγάκι.

II

Ὁ φύλαξ ἄγγελος τῆς Βαπτιστίνης μὲ τὰς λευκὰς πτέρυγὰς του ἦτο ἀκουμβισμένος ἐπὶ τῆς νυμφικῆς κλίνης τῆς.

— Βαπτιστίνη! Βαπτιστίνη!

— Ποῖος εἶνε; Ποῖος μοῦ φωνάζει;

— Ἐγὼ ὁ φύλαξ ἄγγελός σου.

— Δὲν ἔκαμες καθόλου καλὰ νὰ ἔλθῃς ἐδῶ καὶ σὲ συμβουλεύω νὰ φύγῃς γρήγορα, ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον θὰ ἔλθῃ ὁ σύζυγός μου διὰ τὸν ὁποῖον ἡ παρουσία σου, ὅσον αὔλος καὶ ἂν εἶνε δὲν θὰ εἶνε καθόλου εὐχάριστος. Μόλις ἔχεις καιρὸν νὰ φύγῃς διὰ τὸν Παράδεισόν σου ἀφῆνων ἡμᾶς εἰς τὸν ἰδικόν μας, — Βαπτιστίνη, δὲν εἶμαι εὐχαριστημένος μαζί σου, ἀφ' οὗ θὰ ἀπαρνηθῆς τὸ μοναστήριον καὶ θὰ γείνης ὁμοία πρὸς τὰς ἄλλας γυναῖκας. Καὶ πάλιν σοῦ λέγω νὰ ἀκούσῃς τὰς συμβουλὰς μου καὶ νὰ καταφρονήσῃς τὰς γηίνους τέρψεις διὰ νὰ γείνης μίαν ἡμέραν ἄγγελος τοῦ Θεοῦ μὲ λευκὰς καὶ ὠραίας πτέρυγας.

— Δὲν περιφρονῶ καλὲ μου ἄγγελε, τὸ μέλλον, τὸ ὁποῖον μὲ περιμένει ἐκεῖ ἐπάνω, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ θὰ ἔχω σύζυγον πιστὸν καὶ ἀφωσιωμένον καὶ μετὰ τινα καιρὸν θὰ ἀκούωνται εἰς τὸ σπῆτι μας οἱ γέλωτες καὶ αἱ φωναὶ τῶν τέκνων μου τὰ ὁποῖα θὰ παίζουν περὶ ἐμοῦ. Εὐτυχὴς σύζυγος, εὐτυχὴς μήτηρ, ἰδοὺ τί θὰ εἶμαι. Μὴ μὲ μαλώσῃς ἀφοῦ δὲν θ' ἀπαρνηθῶ ὡς καλὴ χριστιανὴ ἀργότερα τὴν θέσιν μου εἰς τὸν Παράδεισον. Τώρα ὁμως ἀγαπῶ καὶ λατρεύω ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐπίσης μὲ λατρεύει καὶ

μὲ ἀγαπᾷ. Ὡστε ἀδίκως, ἄγγελέ μου, χάνεις τὰ λόγια σου, ἀδύνατον νὰ μοῦ γυρίσῃς τὸ κεφάλι. Σὲν νὰ ἀκούω βήματα, θὰ εἶνε χωρὶς ἄλλο ὁ σύζυγός μου, ἔλα, φύγε γρήγορα, ἐπειδὴ εἶνε τόσον ζηλότυπος, ὥστε δὲν εἶνε καθόλου παράξενον νὰ σοῦ μαδητῆ τὰς πτέρυγὰς σου.

— Ἀλλοίμονον! εἶπεν ὁ φύλαξ ἄγγελος.

Καὶ ἀνοίξας τὰς μεγάλας πτέρυγὰς του ἐπέταξεν εἰς τὸν σκοτεινὸν οὐρανὸν, ὅπου μερικοὶ μικροὶ ἀστέρες νεύοντες ὡς χρυσοὶ ὀφθαλμοὶ εἰρωνεύοντο πάρα πολὺ οἱ αὐθάδεις.

III

Ὁ φύλαξ ἄγγελος τῆς Βαπτιστίνης μὲ τὰς λευκὰς πτέρυγὰς του ἦτο ἀκουμβισμένος εἰς τὴν στήλην τοῦ τάφου ἐπὶ τῆς νεκρικῆς ἐκ μαρμάρου κλίνης τῆς.

— Βαπτιστίνη! Βαπτιστίνη!

— Ποῖος εἶνε; Ποῖος μοῦ φωνάζει;

— Ἐγὼ ὁ φύλαξ ἄγγελός σου. Χωρὶς ἄλλο αὐτὴν τὴν φορὰν θὰ ἀκούσῃς τὰς συμβουλὰς τὰς ὁποίας ἂν ἤκουες ἐξ ἀρχῆς, θὰ εἰσήρχεσο εἰς μοναστήριον καὶ κατόπιν μετὰ τὸν θάνατόν σου εἰς τὸν Παράδεισον, ἐν ᾧ τώρα εἶσαι κλεισμένη, μέσα εἰς τὸν στενὸν καὶ σκοτεινὸν αὐτὸν τάφον, ὅπου σὲ ἔθαψαν. Ἐπροτίμησε; νὰ ζήσῃς ὡς κοινὴ θνητὴ, νὰ ἀποκτήσῃς σύζυγον καὶ τέκνα καὶ δικαίως τώρα ἐτιμωρήθῃς.

— Ἐτιμωρήθην; Διατί; Δὲν θὰ μετανοήσω ποτὲ δι' ὅ,τι ἔκαμα οὔτε διότι ἔζησα, ὅπως ἔζησα. Τιμῖα καὶ πιστὴ σύζυγος ἠγάπησα ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μὲ ἠγάπα. Εἶδα νὰ μειδιῶσι περὶ ἐμοῦ ὡς σύμπλεγμα ζωντανῶν ἀνθέων τὰ τέκνα μου μὲ τὰς ροδοχρόους των παρειὰς. Ἄ! πόσον ἦτο ὠραία τὸ βράδυ, ὅταν ἐτοίμαζα τὸ τσάι εἰς τὸ δωμάτιόν μας, νὰ βλέπω τὸν σύζυγόν μου νὰ γλυκόνκντᾶζῃ καὶ νὰ φιλῇ τὰ ἀποκοιμιζόμενα τέκνα μου. Λυποῦμαι, εἶνε ἀληθές, ὅτι ἀπέθανα τόσον νέα, ἐνᾷ ἠδυνάμην νὰ δώσω ἀκόμη εὐτυχίαν εἰς ἐκεῖνους, ποῦ μοῦ ἔδωκαν τόσην χαρὰν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔτσι τὸ ἠθέλησεν.

— Βαπτιστίνη, λησιμόνησε πλέον τὰ ἐγκόσμια καὶ ἄκουσε τὰς συμβουλὰς μου. Κατόρθωσα νὰ σὲ συγχωρήσῃ ὁ Θεὸς ὥστε δύνασαι νὰ ἔλθῃς μαζί μου εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

— Ἐρχομαι εὐχαρίστως, καλὲ μου ἄγγελε,

ἐπειδὴ στενοχωροῦμαι πολὺ μέσα εἰς αὐτὸν τὸν τάφον.

— Ἐλα λοιπὸν μαζί μου εἰς τὸν Παράδεισον, ὅπου θὰ γείνης νύμφη ἐπουράνιος ἐντὸς ναοῦ ἀπὸ ἀδάμαντας, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἱερουργήσῃ αὐτὸς ὁ Θεὸς συνοδευόμενος ἀπὸ τὸ θεσπέσιον ἄσμα τῶν Σεραφεῖμ καὶ τῶν Ἀρχαγγέλων.

— Ἡ χαρὰ μου δὲν θὰ περιγράφεται; ἀφ' οὗ καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς θὰ ἔχω σύζυγον ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον εἶχα ἐπὶ τῆς γῆς.

— Βαπτιστίνη, δὲν σκέπτεσαι ὀρθῶς. Εἶσαι προωρισμένη δι' ἄγγελον καὶ ἄγγελος θὰ εἶνε σύντροφός σου ἐκεῖ ἐπάνω. Ὡστε μὴ σκέπτεσαι πλέον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος σὲ ἀπεμάρυνεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, καθόσον δὲν ἀπέθανεν ἀκόμη. ἀλλὰ ζῆ καὶ θὰ ζήσῃ ἀκόμη πολὺν χρόνον,

Ἡ Βαπτιστίνη, ἀφ' οὗ ἤκουσε τοῦτο, ἔγεινε πολὺ σκεπτικὴ καὶ δὲν ἔδιδε καμμίαν ἀπάντησιν.

— Ἐ, λοιπὸν! δὲν θὰ ἔλθῃς; ἠρώτησεν ὁ ἄγγελος.

— Ὁχι, ὄχι! Ἄφ' οὗ ὁ σύζυγός μου δὲν θὰ εἶνε εἰς τοὺς οὐρανοὺς, τί θὰ κάμω ἐγὼ μόνη ἐκεῖ ἐπάνω; Δὲν θὰ ἔλθω μαζί σου, ὥστε φύγε χωρὶς νὰ ἐπιμένῃς περισσότερον. Περιφρονῶ τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν μοῦ ὑπόσχεσαι, καὶ ἀντὶ τοῦ Σεραφεῖμ προτιμῶ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἠγάπησα καὶ ἀγαπῶ. Σύζυγος πιστὴ καὶ τιμῖα θὰ περιμένω ἕως ὅτου ἀποθάνῃ καὶ ἐκεῖνος. Μαζί του θὰ ἀνέλθω εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἂν ἡ θύρα τοῦ Παραδείσου μᾶς ἐκλείετο, ὁ αἰώνιος ὕπνος μαζί του μέσα εἰς αὐτὸν τὸν τάφον θὰ μοῦ εἶνε προτιμότερος ἀπὸ τὴν αἰωνίαν συμβίωσιν μετὰ Σεραφεῖμ ἐν μέσω τῶν λαμπροτήτων τοῦ Παραδείσου.

— Χαῖρε λοιπὸν εἶπεν ὁ φύλαξ ἄγγελος.

Καὶ ἐπέταξε πλήρης ὀργῆς πρὸς τὸν σκοτεινὸν οὐρανόν. Ἄλλ' οἱ μικροὶ ἀστέρες, οἱ ὁποῖοι εἶδον τόσα πράγματα καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν ἀπατῶνται ποτὲ, νεύοντες ὡς χρυσοὶ ὀφθαλμοὶ ἐφαίνοντο, ὡς νὰ ἔλεγον: «Ἐχεις δίκαιον. Βαπτιστίνη, ἔχεις δίκαιον.»

(Κατὰ τὸν Catulle Mendès),

Κ. ΓΙΑΝΝΑΚΑΚΗΣ

Ο ΟΦΙΣ ΚΟΒΡΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΙΝΔΟΙ ΓΟΗΤΕΣ

Εἰ, τὸ Ἰταλικὸν περιοδικὸν «Ἡ Ἐπιστήμη δι' ὄλους» ὁ καθηγητῆς κ. Βιαρδίνη δημοσιεύει περιεργότατος λεπτομερείας περὶ τοῦ διαβοήτου ὄφεως τοῦ καλουμένου «διοπιτροφόρου» καὶ τῶν Ἰνδῶν γοήτων.

Ὁ Κόβρας τῶν Ἰνδῶν ἢ ὁ διοπιτροφόρος ὄφεις, εἶνε εἰς τῶν δηλητηριωδεστέρων καὶ φοβερωτέρων ὄφρων, ἐκ δὲ τῶν εἴκοσι χιλιάδων ἀτόμων ἄτινα κατὰ πρόσφατον στατιστικὴν ἀποθνήσκουσι κατ' ἔτος εἰς τὰς ἀγγλικὰς Ἰνδίας ἐκ δηγμάτων ὄφρων, τὸ ἥμισυ σχεδὸν ὀφείλει τὸν θάνατον εἰς τὸ φοβερόν τοῦτο ἐπιπέτον. Ὁ Κόβρας τῶν Ἰνδῶν ἔχει στεγὴν συγγένειαν πρὸς τὴν περιφημον ἀπὶ τῆς Κλεοπάτρας τὴν ὀπίαν κατὰ τὸν Γαλιηρὸν μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ὅπως θανατώνουσι τοὺς εἰς τὴν ἰσχάτην τῶν ποινῶν καταδικαζομένους ἐγκληματίας.

Ὁ Κόβρας ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν δηλητηριωδῶν ὄφρων τῶν καλουμένων πρὸς τὸν ὄφιν, ἔνεκα τῆς ἐμπροσθίας θέσεως τῶν ἀκίδων αὐτοῦ τὸ ὅποιον εἶνε φοβερὰ ἰδιότης καθόσον τὰ δηλητηριώδη αὐτῶν δῆγματα ἐπιφέρουσι ἄμυσον καὶ ἀφεντικὸν ἀποτέλεσμα. Τὸ ἐπικίνδυνον τοῦτο ἐρπετὸν ἔχει τὸ [ἐξωτερικὸν τῶν ἀβλαβῶν ἐχιδνῶν]: Ἡ οὐρά του εἶναι κωνικὴ καὶ σμικρύνεται κανονικῶς, ὡς ἐκ τούτου δὲ χάρις εἰς τὸ ἰδιαίτερον τοῦτο προσόν τοῦ σχήματός της, ἐπιτηδεύεται τρόπον φαινομενικῶς ἀθώους, εἰς τοὺς ὁποίους ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστεύεται κανεὶς.

Ἀγαπᾷ τὴν θερμοότητα, κατοικεῖ τοὺς θάμνους καὶ τὸ πετρῶδες ἔδαφος, δὲν ἀποφεύγει τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰσχωρεῖ πολλάκις εἰς τὰς οἰκίας. Ἡ ποσότης τοῦ δηλητηρίου τὸ ὅποιον ἐκχύνει ἀνέρχεται εἰς 2 γραμμάρια. Ὄταν ὁ Κόβρας θέλει νὰ δαγκᾷ ἀναγκάζεται ν' ἀναστρέψῃ δλόκληρον τὴν κεφαλὴν, οὕτως ὥστε ἢ ἄνω σιαγῶν νὰ στραφῇ πρὸς τὰ κάτω, κίνησις ἣτις ὀ-

πενθυμίζει τὴν τοῦ κορχαρίου, ὅταν ἀρπάζει πρᾶγμα τι.

Τοῦ ὄφεως τούτου ποιοῦνται χρῆσιν οἱ γοήτες τῶν Ἰνδῶν ὅπως ἀποδείξωσι δημοσίᾳ τὴν ἐπιβολὴν τῶν ἐπὶ τῶν ἐπικινδύνων τούτων ἐρπετῶν. Ἰατρὸς τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ ὁ κ. Οὐγγὲ παρέστη εἰς πείραμα γοητείας ἐν Ποντισερὸν, τὸ ὅποιον περιγράφει ὡς ἑξῆς:

Ὁ Κόβρας κομίζεται ἐγκλεισμένος ἐντὸς κηλίνου δοχείου, τὸ ὅποιον ἀποκαλύπτεται. Ὁ περὶ αὐτὸν γενόμενος θόρυβος τὸν κρατεῖ ἀκίνητον, ὅπως δὲ ὁ θαυματοποιὸς τὸν ἀναγκάσῃ νὰ καταλίπῃ, τὴν κρύπτην του, ἀνατρέπει τὸ δοχεῖον καὶ τὸν ταράττει. Ὁ ὄφεις τότε πίπτει ἀλλὰ μόλις ἐγγίσῃ τὸ ἔδαφος συσπειροῖ τὸ σῶμά του καὶ σιτηρίζομενος ἐπὶ τούτου ὑψοῖ τὴν κεφαλὴν, τὸν λαιμὸν καὶ μέρος τοῦ τραχήλου εἰς μῆκος ἐνὸς περίπου ποδός, καὶ διὰ κινήματος καὶ ἀνησυχου βλέμματος, ζητεῖ νὰ γνωρίσῃ τὸν τόπον εἰς τὸν ὅποιον ἐδρίσκειται. Ἀκίμως βλέπει τὸν γόητα, ὅστις καθήμενος ὀκλαδὸν, τὸν ἀπειλεῖ διὰ τοῦ γρόνθου αὐτοῦ τὸν ὅποιον ἔχει κεκολυμμένον διὰ χονδροῦ ὑφάσματος,

Ἡ κίνησις αὕτη τῆς χειρὸς προτεινομένης καὶ ἀποσυρομένης ἐναλλάξ, ἐρεθίζει τὸ ζῶον εἰς βαθμὸν ὑπέροχτον. Ἐξογκώνει ὑπερμέτρως τὸ μεμβρανῶδες σῶμά του διανοίγει βαθέως τὸ στόμα αὐτοῦ, ἀποκαλύπτει τὴν σειρὰν τῶν δξυτάτων ἀκίδων του, προβάλλει ταχέως καὶ ἀνὰ πᾶσαν σιγμὴν τὴν μέλαιαν λεπτὴν καὶ δίστομον γλώσσάν του, ἐξακοντίζει σταθερῶς ἀπασιγάπτοντα βλέμματα ἐπὶ τοῦ ἀπειλοῦντος αὐτὸν γρόνθου, κρατεῖ ἐν ἰσορροπίᾳ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ σῶμα ὡς νὰ ἐχώρευεν ἐπὶ τῆς ἀκινήτου αὐτοῦ οὐράς καὶ ῥίπτεται σφοδρῶς καὶ ἐπανειλημμένως, νὰ προσβάλλῃ τὸν ἐχθρόν του. Εἰς τὴν θέσιν αὕτην εἶνε ὄντως ὠραῖος καὶ μεγαλοπρεπής.

Πρὸς σιγμὴν λησμονεῖ τις τὸ κακοποιὸν ἐρπετὸν, ὅπως παρατήρησῃ καὶ θανατῶσῃ τὴν σιλπνότητα τῶν χρωμάτων του, ὧν τὸ ἐπικρατέστερον εἶνε τὸ χρυσοκίτρινον, καὶ τὴν διάταξιν τῶν μεγάλων αὐτοῦ φολίδων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ὑπάρχει ἢ μεγαλητέρα ὄλων ἐν σχήματι θυρεοῦ.

Εἰς τὸν ὄφιν, οὕτως ἔχοντα παρουσιάζουσι ὄρνιθα ἣτις κινεῖ τὰς πτέρυγὰς της περίτρομος τὸ ἐρπετὸν τὴν δαγκώνει εἰς τὸν λαιμὸν ἅπαξ καὶ τὸ δυστυχὲς πτερωτὸν ἀπλώνει τοὺς πόδας, κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀποθνήσκει ἐντὸς λεπτοῦ τῆς ὥρας.

Ὁ γόης ἐν τούτοις ἐξακολουθεῖ ἀδιακόπως ἐρεθίζων τὸν ὄφιν. Ἀφίνει τὸ μέρος ποῦ ἦτο πρότερον καὶ μεταβαίνει εἰς τὸ ἀπέναντι, ὃ δὲ ὄφεις τὸν παρακολουθεῖ διὰ τοῦ βλέμματος στρεφόμενος ἐφ' ἑαυτοῦ. Τοῦτο δὲ ἀρκεῖ ἐπὶ τινα χρόνον, μέχρις οὗ ἢ κοπιαστικὴ αὕτη στάσις καταβάλλει τὸν ὄφιν. Τότε οὗτος σμικρύνει τὸ μῆκος τοῦ ἀνορθωμένου σώματός του, ἐκτείνεται ἀπλοῦται, ἀναλαμβάνει τὴν φυσικὴν αὐτοῦ θέσιν καὶ ζητεῖ νὰ φύγῃ. Ὁ γόης δρᾷται τότε αὐτὸν ἐκ τῆς οὐράς καὶ τὸν φέρεי ἔμπροσθέν του. Ὁ ὄφεις ἀνορθοῦται πάλιν πλὴν κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον.

Τὴν σιγμὴν ταύτην ἐκλέγει ὁ γόης, ὅπως ῥίψῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τεμάχιον πανίου, καὶ τὸν ἀρπάσῃ ἐπιτηδεύων ἐκ τοῦ αὐχένος ὀπισθεν τοῦ λαιμοῦ. Ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ γόητος, ἣτις εἶνε ἢ κινδυνωδετέρα, ἀπαιτεῖ ψυχραιμίαν καὶ δεξιότητα μεγάλην.

Ἀρπάσας οὕτως αὐτὸν ἐκ τοῦ μέρους τούτου, παρατεῖ τὸ ὄφασμα, κρατεῖ διὰ τῶν ποδῶν τὸ σῶμα τοῦ ζώου, ἀντικαθιστᾷ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα διὰ τῆς ἀριστερᾶς, πιέζει τὸν λαιμὸν ὅσω τὸ δυνατὸν ἐγγύτερον τῆς κεφαλῆς καὶ ἀνατρέπει αὐτήν. Οὕτω κεχηρὸς τὸ στόμα τοῦ ὄφεως δεικνύει τοὺς δύο τρομεροὺς ὀδόντας του, ἀπολήγοντας εἰς αἰχμὰς τόσον δξείας ὅσον ἢ ἄκρα λεπτῆς βελόνης.

Κατόπιν ὁ γόης πιέζει διὰ τῆς χειρὸς, μεταξὺ τῶν ὀνύχων τοῦ λιχνου καὶ τοῦ ἀντίχειρος, τὸ πλάγιον καὶ κατώτερον μέρος τῆς ἄνω σιαγόνος πρὸς ἀριστερᾶ. κατὰ τὸ ἀντίστοιχον μέρος τοῦ περιέχοντος τὸν ἰὸν ἀδένος, ὅστις ἐκκρίνεται μετὰ δυσκολίας, ἀναπηδῶν ἐν εἴδει σιέλου.

Τὸ ρευστὸν τοῦτο συλλέγεται ἐντὸς ἀγγείου ἐκ πορσελάνης εἶνε δὲ κενωμένου, γλοιῶδες, ἄοσμον καὶ ἀνάμικτον μὲ ποσότητά τινα σιέλου. Ὁ γόης ἐκτελῶν κατόπιν ἐντομὴν μήκους ἐνὸς ὑπεκατομέτρου εἰς τὸ ἀριστερὸν χεῖλος τῆς σιαγόνος ἐκθέρει καὶ ἐκρίζει τὸν ἰοφόρον ἀδένα, ὅστις εἶνε χρώματος κιντίνου, μαλακὸς καὶ συνίσταται ἐκ δύο μακρῶν λαβῶν. Ἀκολούθως ἐκκρίνει τὸν ἰὸν τοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ ἀδένος καὶ περατῶν τὸ πείραμα ἀφίνει τὸν ὄφιν νὰ δεῖξῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ.

Τὸ δηλητήριον τοῦ Κόβρα εἶνε ἐκ τῶν σφοδρωτέρων. Τὰ πειράματα τῶν δύο ἄγγλων ἰατρῶν Πράξ καὶ Βρύνκιεν, πολλάκις ἐπαναλειφθέντα ἀπέδειξαν τὴν κεραυνοβόλον αὐτοῦ δύναμιν κατὰ τῶν ζῴων.

Ο ΜΥΣΤΡΑΣ

ADOLF STRUCK, *Mistra: eine mittelalterliche Ruinenstadt. Wien und Leipzig, 1910.*)

Μ' εὐνόητον διὰ πάντα Ἕλληνα χαρὰν εἶδον πρὸ τίνος νὰ στολίξῃ τὴν προθήκην μεγάλου βιβλιοπωλείου τῆς Δειψίας βιβλίον μὲ τὸ ὄνομα τῆς μεσαιωνικῆς μας πόλεως, τοῦ Μυστρά.

Εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν Χριστιανικὴν Ἀρχαιολογίαν καὶ Τέχνην, τοὺς ἀναμένοντας τὸ ἔργον τοῦ Millet, ἐνῶ θὰ περιλαμβάνωνται οἱ καρποὶ πολυετῶν ἐρευνῶν καὶ μελέτης τῶν ἑρειπίων τοῦ Μυστρά, εἶνε ἀληθές ὅτι ὅπως ἀπροόπτως ἦλθεν ἡ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἔκδοσις ὑπὸ τοῦ παρὰ τῷ ἐν Ἀθήναις Γερμανικῷ Ἀρχαιολογικῷ Ἰνστιτούτῳ Adolf Struck.

Ὁ Συγγραφεὺς εἶνε γνωστός καὶ ἐξ ἄλλων ἔργων τοῦ περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι Χριστιαν. Ἀρχαιοτήτων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸν πολὺν Strzygowski, διακρίνει ζηλευτὴ ἐπιμέλεια καὶ ἀκριβῆς ἔρευνα τῶν πραγμάτων (κρίσις τῶν Βυζ. Ἐκκλ. τῆς Ἀρχολίδος ἐν τῷ Byz. Zeitschrift XIX. σ. 241)

Τὴν ἔκδοσιν ὀφείλει τὸ νέον περὶ Μυστρά βιβλίον, καθὼς καὶ αἱ Ἐκκλ. τῆς Ἀρχολίδος, εἰς περιοδείαν τοῦ Συγγραφέως ἀνά τὴν Πελοπόννησον κατ' ἐντολὴν τοῦ Γερμ. Ἰνστιτούτου παρουσιάζει δὲ τὸ ἔργον τοῦτο ὁ Struck ὡς Ὀδηγὸν δὲ τὴν Ἱστορίαν καὶ τὰ μνημεῖα τοῦ Μυστρά ἂν καὶ ἡ τελεία ἐξέτασις τῶν μνημείων ὑφ' ὅλας τὰς δυνατὰς ἐπόψεις, ὁ ἐπιστημονικὸς χαρακτηρισμὸς καὶ ἡ διάταξις τοῦ ὅλου καθιστοῦν τὸ βιβλίον πολὺ ἀνώτερον τοῦ Ὀδηγοῦ. Σύντομον, γλαφυρὸν καὶ ἔντονον θὰ χρησιμεύῃ καὶ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Millet ὡς μία εἰσαγωγὴ εἰς τὸν ξένον τὸν θέλοντα νὰ γνωρισθῇ μὲ τὰ ἑρείπια τῆς μεσαιωνικῆς μας πόλεως.

Ὁ Struck διαίρει τὸ ἔργον του εἰς 2 μέρη: εἰς τὸ Α' πραγματεύεται περὶ τῆς Φραγκο-Βυζαντινῆς ἐποχῆς τοῦ Μορέως, εἰς τὸ Β' περὶ τῆς πρωτεύουσας του, τοῦ Μυστρά.

85 σελίδες τοῦ ἀρκοῦν νὰ δώσῃ τελείαν εἰκόνα τῶν ζωγραφιστῶν ἑρειπίων, τὰ ὁποῖα αἰσθῶν εἰς τὴν ὄνειρῶδη μόνωσιν τῶν σιωπηλῶν κλιτύων τοῦ γηραιοῦ Ταῦγέτου», ἐνῶ εἰς τὰς 65 πρώτας σελ. με σαφῆ καὶ βαθεῖαν ἱστορικὴν γνῶσιν διεξέρχεται τὴν ἱστορίαν τῆς Πελοποννήσου μετὰ τὴν πλήμμυραν τῶν Δυτικῶν λαῶν ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς πρῶτον καθόλου, ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου ὑστερον· περιγράφει τοὺς πο-

λέμους Ἑλλήνων καὶ Φραγκῶν, τοῦ ἥρωος τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως Βιλλαρδουίνου, τὴν κτίσιν τοῦ Μυστρά καὶ τέλος τὴν παράδοσιν του εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς.

Τὸ Δεσποτᾶτον τοῦ Μυστρά μὲ τοὺς Καντακουζηνούς του, τοὺς Παλαιολόγους, τὸν Γεμιστόν, τὴν τύχην του ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὴν θέσιν του ἐν τῇ ἀναγεννηθείσῃ Ἑλλάδι μετὰ τὴν κτίσιν τῆς Ν. Σπάρτης, ὅλα εὐρίσκουν ἰδιαιτέραν θέσιν εἰς τὸ βιβλίον του εἰς τὸ κεφ. τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν μετάβασιν εἰς τὸ Β' μέρος, τὴν περιγραφὴν τῶν σημερινῶν ἑρειπίων.

Εἰς τὸ Β' μέρος, «ἡ Φραγκο-Βυζαντινὴ πρωτεύουσα, ὁ Μυστράς», μετὰ τὴν τοπογραφίαν καὶ τὰς γενομένας μέχρι σήμερον ἐκεῖ ἐργασίας, μὲ ποιητικὴν ἔξαρσιν περιγράφει τὴν πρώτην ἐντύπωσιν τοῦ θεατοῦ, εὐρισκομένου πρὸ ἐνὸς «ἀδυαλύτου Λαβυρίνθου τειχῶν, ἑρειπίων, ἅτινα μὲ κισσοὺς ἐστεφανωμένα ἐνοῦνται εἰς ζωγραφιστὰ συμπλέγματα» εἶνε, λέγει, ἡ μόνη πόλις εἰς τὴν Ἑλλην. Ἀνατολήν, ὅπου ἐν μεγίστῃ ποικιλίᾳ ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ οἰκίσκου μέχρι τοῦ Παλατίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀντιπροσωπεύονται Φράγκοι, Βυζαντινοὶ, Τούρκοι.

Ἐπειτα παρελαύνουν οἱ Ναοὶ καὶ τὰ Οἰκοδομήματα τῆς Κάτω πόλεως πρῶτον (Μητροπόλεως, Βροντοχίου, Ἀφεντικοῦ, Περιβλέπτου, Παντανάσσης καὶ ἐκ τῶν μικρῶν τοῦ μᾶλλον διατηρουμένου Ἀγ. Ἰωάννου) τῆς Ἀνω ὑστερον (Παλατίου τῶν Δεσποτῶν, Ἀγ. Σοφίας) καὶ τέλος τὸ φρούριον τοῦ Βιλλαρδουίνου· ὅλα μὲ τὰς ἀρχιτεκτονικὰς παρατηρήσεις, μὲ τὰς κρίσεις ἐπὶ τῆς Γραφικῆς, μὲ τὸ ἐρευνητικὸν ὄμμα τοῦ ἀληθοῦς ἐπιστήμονος ἐπὶ τῶν τοίχων, ἀψίδων, κιόνων, Πύργων, τῆς ἐπιδράσεως ξένων στοιχείων εἰς τὴν τέχνην, κρίσεων διὰ τὴν ἀναγέννησιν της κατὰ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα· ὅλα ἀποδεικνύει καὶ μὲ τὰς τελείας εἰκονογραφίας—75 τὸν ἀριθμὸν— ὡς παρενθῆται εἰς τὸ Κείμενον.

Τέλος εἰς ὀλίγας γραμμὰς δεικνύει τὴν ἀξίαν τοῦ Μυστρά, τὸν ὁποῖον ἀποκαλεῖ «μέγα Μουσεῖον Ἀρχιτεκτονικῆς καὶ μεσαιωνικῆς Πομπηίας», δίδει τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν ἐκάστου τῶν κτιρίων, τὸν τύπον τὸν ἐπικρατοῦντα ἐκεῖ, καὶ ἐξάγει τὰ συμπεράσματά του, παρουσιάζων οὕτω τὸν Μυστράν παγκόσμιον ἀπόκτημα, μέλ-

λοντα νὰ καταλάβῃ ἰδίαν θέσιν ἐν τῇ Τέχνῃ καὶ τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ μεσαιων. Ἑλληνισμοῦ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ πολλὰ σκοτεινὰ τοῦ Βυζαντιοσημειώως πρὸς τὸν βίον τῆς Αὐλῆς, τῶν ἰδιωτῶν, τὴν Βιομηχανίαν, τὰς σχέσεις Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως κλπ.

Ἐν τῇ ἐξιστορήσει πολλῶν γεγονότων, περιγραφὴν γραφικῶν τοπίων καὶ ἄλλα μὲ πολλὴν χάριν παραθέτει στίχους ἐξ Ἑλλ. Δημοτικῶν ᾠμάτων τοῦ Μορέως καὶ ἰδίως τοῦ Goethe. Τοὺς τελευταίους λαμβάνει ἀπὸ τὸ II μέρος τοῦ Φάουστ, τὸ ὅσον ὑπέροχον καὶ μεγαλοπρεπές, τόσον καὶ παράδοξον διὰ τὸν ἀναχρονισμόν του ἐπεισόδιον (Helena-Episodes, τῆς παραστάσεως δηλ. τοῦ Φάουστ, ὡς μεσαιωνικοῦ φαιουδάρχου τῆς Πελοποννήσου ἐρῶντος τῆς ὡραίας Ἑλένης τῆς Σπάρτης. Ὁ Συγγραφεὺς τοῦ Μυστρά, ἀκολουθῶν τὸν νεώτερον ἐκδότην τοῦ χρονικοῦ τοῦ Μορέως καθ. Schmitt, δέχεται ὅτι ἡ Σπάρτη τοῦ Goethe, τὰ ἀνάκτορα τοῦ Μενελάου, τὸ φρούριον κλ. εἶνε ὁ Μυστράς ὁ χριστ. διάδοχος τῆς εἰρη. ὀλοκάτριδος Σπάρτης»· ὁ Schmitt μάλιστα δέχεται ὅτι ἡ αἰτία τοῦ ἀναχρονισμοῦ ἐντὶ αὐτὸ τὸ χρονικὸν πολλὰ μέρη τοῦ ὁποῖου ἐγνώριζεν ὁ Goethe ἐκ τῆς ἀ' ἐκδόσεως ὑπὸ τοῦ Buchon τὸ 1825 γνῶμη ἣτις οὐδαμοῦ, οὔτε ἐν Ἀγγλίᾳ—ἐν ἣ ἐγένετο ἡ ἔκδοσις τοῦ Schmitt—οὔτε ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου τὸ 1904 ἡ ἰδέα αὕτη ἐπανελήφθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐγένετο πιστευτή: Τί πρὸς αὐτὴν τὸν Goethe νὰ καμῇ τὸν ἀναχρονισμόν τοῦτον ὡς καὶ ὁ Struck παρατηρεῖ· ὁ ποιητὴς τὸ παρεστρέφει τὸν τάφον του

Τοιοῦτον ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ νέον περὶ Μυστρά ἔργον τοῦ Struck. Ἡ σπουδαιότης ἔλλειψις του, ἡ παράθεσις τῶν πηγῶν ἐν τῷ κειμένῳ δικαιολογεῖται ὑπὸ τοῦ Συγγρ. διὰ τῆς μορφῆς τοῦ «Ὀδηγοῦ» ἣν δίδει εἰς τὸ βιβλίον καὶ τῆς ἐπισυνάψεως εἰς τὸ τέλος πλήρους σχεδὸν τῆς βιβλιογραφίας.

Ἐν τῇ Ἀρχιτεκτονικῇ ὁ Struck εὐρίσκει εἰς τοὺς Ναοὺς τοῦ Μυστρά τοὺς 2 τύπους τῆς Ἀνατολικῆς διασκευῆς τῆς basilica καὶ τονίζει τὸν ἐν Ἑλλάδι ἰδίως ἐπικρατοῦντα τύπον τῶν ἐπὶ δύο κιόνων ἐρειδομένων Ναῶν (Zweisäulen-Kreuzkuppelkirchen), ἔξαιρει δὲ τὸν ἰδιάζοντα τύπον τοῦ Ν. τῶν Ἀγ. Θεοδώρων καὶ τὸν τῶν μικρῶν Ναῶν, ὡς τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου τὴν ἐκ Δ. ἐπίδρασιν εὐρίσκει εἰς τὴν Ἀψίδα καὶ τὰ ἑρείπια τοῦ τείχους τῆς Περιβλέπτου, τὰς Ἀψίδας καὶ τὸ Κωδωνοστάσιον τῆς Παντανάσσης καὶ τὸ Παλάτιον τῶν Δεσποτῶν, δεχόμενος τὴν εἰς Πελοπόννησον εἴσοδον τοῦ Δ. τύπου καὶ δ. ἐκ τῆς Κύπρου καὶ Ρόδου.

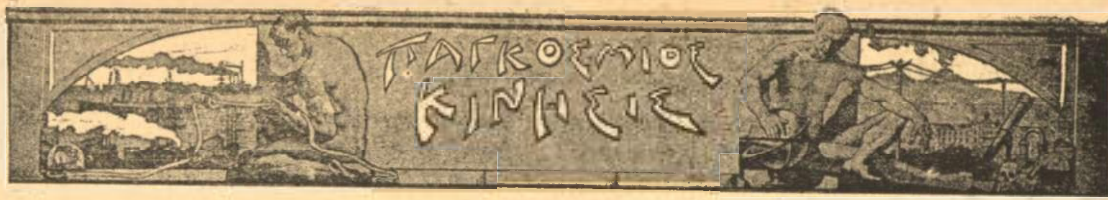
Διὰ τὴν τοιχογραφίαν καὶ τὴν γραφικὴν ἐν γένει τονίζει τὴν ἀναγέννησιν τῆς Βυζ. τέχνης προβάλλων τὰς 3 ὡραιότερας τοιχογραφίας: τὴν Ἀγ. Λειτουργίαν ἐν τῷ Ν. τῆς Περιβλέπτου τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν προπομ-

πὴν τῶν Μαρτύρων εἰς τὴν Ἐκκλ. τοῦ Ἀφεντικοῦ καὶ τινὰς τοιχογραφίας τῶν Ν. τῆς Παντανάσσης καὶ τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου, ὡς ἔργα Νέας Σχολῆς, ἣτις ἐνθυμίζει τὴν Ἰταλικὴν Gualtrocento· τοῦτο καὶ ὁ S. θέτει ὡς ἀξίωμα, ἂν καὶ ἀπαιτοῦνται βεβαίως πολλὰ στοιχεῖα ἀκόμη διὰ ν' ἀποδείξουν τὴν ἐπίδρασιν τῆς Σχολῆς τοῦ Giotto ἐπὶ τῆς Ἑλλ. Ἀνατολῆς.

Τὸ σημεῖον βεβαίως, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τονισθῇ εἶνε ὅτι ἐγίνε πλέον κατάδηλος ἡ ἀξία καὶ τοῦ δευτέρου κέντρου τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Βυζαντ. τέχνης κατὰ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα, πολὺ πλουσιώτερον τοῦλάχιστον κατὰ τὰ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησιαστ. Οἰκοδομικῆς μνημεῖα τοῦ Αἰῶνος κέντρου τοῦ Ἀθῶ.

Ἀπὸ τοῦ F. X. Craus, ὅστις διεκήρυξεν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Τέχνης του, ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας τοῦ Βυζαντ. κράτους ἡ φαντασία ἐν τῇ τέχνῃ ἐξέλιπεν ἡ Τέχνη εἶχε ἀποθάνει καὶ μόνον κεντρ. σημεῖον εὐρίσκει τὸν Ἀθῶ μὲ ἐπιδράσεις τῆς Ἰταλ. Quattrocento., τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Οἱ Ρῶσοι καὶ Γάλλοι πρῶτοι δύνανται νὰ καυχηθῶσιν ὅτι ἀνέσθρουν τὴν πτυχὴν αὐτὴν τῆς Βυζ. τέχνης· πολλοὶ τῶν ἡμετέρων φιλοτιμῶς εἰργάσθησαν καὶ ἐργάζονται τὴν ἀλήθειαν ταύτην νὰ διευκρινίσωσιν· οἱ Γερμανοὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν κλασσικὴν Ἑλλάδα ὑπελείφθησαν ἡ κολοσσιαία ἐργασία τοῦ Strzygowski περὶ τῆς Γενέσεως τῆς Βυζ. τέχνης, τῆς διακρίσεως τῶν τύπων ἐν τῇ Ἀρχιτεκτονικῇ, Γραφικῇ κ.λ.π., ἡ καταρτίψασα τὰς πεπλανημένας ἰδέας τῶν Εὐρωπαϊῶν σοφῶν—ἄλλοι Krumpholtz ἐν τῇ Τέχνῃ τοῦ Βυζαντίου—δι' ἣν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ εἴμεθα εὐγνώμονες, ἴσεται ὡς μετέωρον ἐν τῇ περὶ τοῦ Βυζαντίου κινήσει ἡ μᾶλλον ἀγάπη... τῶν Γερμανῶν· διὸ καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Struck καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ Μυστρά πρὸς τῆς ἐκδόσεως τοῦ Mileet τὴν ἔλλειψιν ταύτην σκοποῦν ἴσως ἔχει ν' ἀναπληρώσῃ.

Κλείων τέλος τὰς γραμμὰς ταύτας περὶ τοῦ νέου περὶ Μυστρά βιβλίου τοῦ Struck, ὡς ἐπιτηρητὴ νὰ παρατηρήσω, ὅτι: ἂν ἔλειπον καὶ τινες περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ Κλήρου κρίσεις τοῦ Συγγραφέως, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἐν στίχῳ 17 καὶ 18 τοῦ Προλόγου ὅτι αἱ ἀποδείξεις αὐταὶ τοῦ παρελθόντος (τὰ μνημεῖα δηλ. τοῦ Μυστρά) εἶνε ἐντελῶς ξένα διὰ τὰ γένη, τὰ ὁποῖα ἐκεῖ σήμερον ζῶσι» καὶ ἐν σελ. 87 περὶ τῶν ἐμποδίων, ἅτινα ἀμαθεῖς τινες παρενέβαλον εἰς τὸν Millet διὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἐκεῖ Μουσείου, καθὼς καὶ αἱ κρίσεις περὶ τοῦ Ἑλλ. Κλήρου, βεβαίως οὐδὲν εἶχε νὰ χάσῃ ἐκ τῆς ἀξίας του τὸ καθ' ὅλα λαμπρὸν βιβλίον.

['Επιστήμαι—Γράμματα—Τέχναι]

ΟΙ ΠΑΡΙΣΙΟΙ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΥΦΗΛΙΟΥ

(SAMTIDEN ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΑΣ).— "Ενεκα των πολλών εν Παρισίοις και" έτος πωλήσεων καλλιτεχνικών αντικειμένων οι Παρισίοι απέβησαν ή καλλιτεχνική αγορά της ύψηλιου και ρυθμίσει την δι' όλον την κόσμον αξίαν των αντικειμένων τούτων. Οι σημερινοί ζωγράφοι οι παροπνούμενοι διότι τα έργα των δεν πωλούνται όσον άκριβά και τα αρχαία, παροπνούνται οικειόμενοι ότι αντικείμενά τινα έπωλήθησαν εις μυθώδεις και προκαλεσάσας αίσθησιν τιμάς. Τών πλείστων αρχαίων πινάκων ή μοίρα είνε να μη εδρίσκων άγριασιάς, έστωσαν δέ παράδειγμα αι πλήρεις άπωλήτων πινάκων άποθήκαι των εμπόρων Ιταλικών εικόπων. "Αλλως τε και ο συρμός κανονίζει την αξίαν των αρχαίων πραγμάτων, ούτω εικών τις πωληθείσα το 1800 άντι 252,000 φρ. έπωλήθη το 1880 διε δέν ήτο του συρμού μόνον άντι 63,000 φρ. Κατά τον ΙΗ' αιώνα πίνακες του έξ' Αμβέρσης ζωγράφου της 'Ολλανδικής σχολής Φραγκίσκου Hals του προεστυτέρου έπωλήθησαν εν Leyden άντι 45 φρ., ένοιοι δέ άντι 7 μόνον. Το 1841 το μουσειόν του Βερολίνου ήγόρασεν ένα πίνακα του ζωγράφου τούτου άντι 500 φρ., αλλά το 1865 δ « Γ ε λ ω ν 'Ι π π ε ύ ς » του έτιμαιο 56,000 φρ., ο δέ Πείρπονι Μόργαν ήγόρασεν έτερον πίνακα του αυτού ζωγράφου άντι 900,000 φρ. και όστις τριάκοντα έτη πρότεροι είχε πωληθή 15,000.

Ζώντος του Ρέμβρανδ ο πίναξ αυτού « Η νυκτερινή περιπολία » ήγοράσθη άντι 7,000 φρ. θανάτου δέ τα έργα του εξέπεσαν ίσοον ώσπερ ήδύνατο τις να άγοράση άντι όλίγων οκούδων. Πρό τινος Αμερικανός τις προσήνεγκεν ίκανά εκατομμύρια δι' ένα και μόνον πίνακα του Ρέμβρανδ.

Τα καλλιτεχνικά έργα του 1848, έργα τέχνης πεζής (art bourgeois de 1848) ήρξαντο εκτιμώμενα, ο δέ κόσμος ήρχισεν ενδιαφερόμενος και δια τα της Δευτέρας Αυτοκρατορίας.

ΑΙ ΠΥΛΑΙ ΤΗΣ ΦΕΡΡΑΡΑΣ

(RASSFGNA NAZIONALE).— Η Φερράρα υπήρξε κατά τον ΙΣΤ' αιώνα οπουδαίον κέντρον της φιλολογικής και καλλιτεχνικής Αναγεννήσεως. Τα γράμματα άντεπροώπησον εν αυτή ο Τάσος και ο Άρίστος, τας δέ τέχνας ο Βενδενούτος Τίσιος, όστις άντι ύπογραφής ζωγραφών έπι των πινάκων του γαρόφαλλον έπωνομάσθη il Garofalo ύφ' ο έπωνύμιον και διάσημος κατέστη. Από των χρόνων της Αναγεννήσεως και των

πρό αυτής αιώνων μέχρι του ΙΒ' χρονολογούνται αι λαμπραί πύλαι των εκκλησιών και παλατιών της και των μέχρι σήμερα κατά μέγα μέρος σωζομένων ιδιωτικών οικων. Άλλ' αι αρχαιόταται πύλαι είνε αι πύλαι της μεγαλοπρεπούς αυτής γοθουλτομβαδικού δέ ρυθμού καθεδρικού ναού έξ έτου περιφήμου όσον και οι καθεδρικοί ναοί της Μοδένας, τη. Πάρμας και της Πλακεντίας.

Τας πύλας του καθεδρικού ναού της Φεοράρας διακοσμοῦσιν κεράμιοι καρποί και ιδιοτροπως εις όξύ λήγουσαι κορυφαί, έπί δέ του άετώματος ύπάρχει πρότυπος ή εικών του Άγιου Ιουλιανού, του χριστιανού εκείνου Οιδίποδος δν μετά τον διπλοῦν φόνον του πατρως και της μητρός πικροτάτη εξήγησε μετάνοια.

Ούδέν ήτιον ώραται τυγχάνουσιν αι μετ' άκρας λεπτότητος κεκοσμημένοι πύλαι της μονής των Δομινικανών και ή μετά κομψότητος γεγλυμένη θύρα του πανδοχείου των Γριών Μαύρων εις δ κατέλυσαν ο αυτοκράτωρ Ιωήφ ο Β' και ο μέγας δουξ της Τοσκάνης Λεοκόλδος, άργότερον δέ, το 1814, ο ήρωϊκός Ίταλικός Murat.

Η πατρίς του Σαβοναρόλα και δι' άλλους μόν μεγάλους αυτής υϊούς σεμνύνεται αλλά και δια τον κατά το 1516 άποθανόντα ήρχιτέκτονα Riagio Rossetti όστις και δια κλειστόν άριστουργημάτων κατακόσμησε την πατρίδα του Φερράραν.

Η ΑΥΞΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΤΩΝ ΚΑΗΡΟΝΟΜΙΩΝ

(REVUE DES DEUX MONDES).— Τα πλείστα των ευρωπαϊκών κρατών υπέβαλον φόρον έπι των κληρονομιών εν Αμερική και Γερμανία ο φόρος ούτος είνε μέλλον άσήμαντος, εν Ιαπωνία δέ δύναται να φθάση έως 15 ο)ο. Κατά την έπι του προϋπολογισμού του 1894 εισήγησιν αυτού ο Σιρ Ρ Harcourt δέν εφοβήθη να έκτομίση δι οσάκις άνθρωπος τις άποθάνη το Κράτιος γίνεται κύριος της περιουσίας του, μόνον δέ και άνοχήν του Κράτους την περιουσίαν ταύτην καταλαμβάνουν οι κληρονόμοι και ακολουθίαν δέ έπεψηφίσθη εν estate duty δι' ου έφοβολογούντο αι περιουσίαι μέχρις 8 ο)ο, όπερ πολλάκις έκτοτε ηδέθη.

Άλλά πάντα τα άλλα κράτη ύπερηκόντισεν εις την έμπρακτον των ίδεων τούτων εφαρμογήν ή Γαλλία, άφοῦ ο έπι τει εσοδήματος φόρος φθάσει έως 29 ο)ο. Άλλ' ή ύπερμετρος αυτή άφαιμαξίς δέν επήνεγκεν άγαθά άποτελέσματα, άφοῦ εν Γαλλία αι μικραί κληρονομίαι είνε αι πολλαριθμότεραι.

Ο κ. Ρ. F. Levy σφοδρώς καταφέρεται κατά της καταχρήσεως του φοβερού αυτού τα-

μηνιαίου συστήματος, φοβούμενος μή ούτω διασαλευθή αυτή ή κορηπίς της οικογενείας. Η περιουσία του Κράτους είνε όλίγον πιραγωγική τοδναντίον δέ ή ιδιωτική. Ανατιρορήτως μετριώσ ις φόρος είνε δίκαιος, άλλ' όσον επιύθειαι το κράτος και το κεφαλαίου του πιράγοντος τα εσοδήματα τα ίκανά να φέρωσι το άχθος του προϋπολογισμού, τόσον και θα δυσκολεύεται τοῦτο έπι μάλλον να συγκεντρώη τους πόρους οῦς άπαιτοῦσιν ή πολεμική άμυνα και ή εφαρμογή των κοινωνικῶν τομοδετημάτων».

ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

(LECTURA).— "Εν τινι πόλει της Δυτικής Προσοσίας τη Ελβεροφέλδη, διοργανώθη ως κάλλιστα ή δημόσιος βοήθεια.

Η πόλις διηρέθη εις 26 διμερίσματα, έκαστοι δέ διαμέρισμα εις 14 τμήματα των έκαστον περιλαμβάνει 300—400 κατοίκους.

Τους πιωχούς επισκέπτονται τακτικώς ούκαδε έκάστην εβδομάδα. Ικασίου μόν τμήματος προΐσταται ταμίς, έκάστου δέ διαμερίσματος επιθεωρητής, την γενικήν δέ διοίκησιν διεξάγει ενναμελής κεντρική επιτροπή, προεδρευομένη ύπό του δημάρχου και άποτελουμένη εκ τεσσάρων γνωστών φιλανθρώπων και τεσσάρων δημοσίων υπαλλήλων. Οι ταμίαι και οι επιθεωρηται δέν έχουσι μισθόν τινα, του δξιώματος όντος τιμητικού, περιζήτητου δέ.

Οι ένδεεις άποτεινόνται εις τον ταμίαν του οικείου τμήματος όστις επαληθεύει τα και' αυτούς, πράγμα άλλως ευχερές ως εκ της μικράς έκτάσεως του τμήματος δέν άρκεΐται δέ ο ταμίαις να φαίνεται άρογός, εις τους προς αυτόν προσερχομένους ένδεεις, αλλά πληροφορεΐται και το κατά τους ένδεεις μόν συστειλλομένους όμωσ να προσέλθωσιν εις το γραφεΐόν του. Εκάστην δέ εβδομάδα στέλλει έκθεσιν εις την Κεντρικήν Επιτροπήν.

Τα βοηθήματα δ ανέμονται συνωδά προς κατάστασιν συντασσομένην την παραμονήν έκάστης συνεδριάσεως της Επιτροπής. Έξασφα-

λιζομένου ούτω ελαχίστου τινός βοηθήματος εις έκάστην ένδεή οικογένειαν.

Τα άποτελέσματα της τοιαύτης οργανώσεως άληθώς εκπληκτικά. Έντός δεκαπενταετίας οι πιωχοί της Ελβεροφέλδης ήλαιτώθησαν και ά τρία τέταρτα, χάρις δέ εις την άντίληψιν του Συνδέσμου πολλοί των ιηιομένων εν τη άθλιότητι ήδυνήθησαν να ευρωσιν εργασίαν.

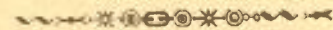

Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ

(CONTEMPORARY REVIEW).— Ούδεις θεσμός έκαλλιέργητε τόσον την προς χειραφέτησιν επιθυμίαν της γυναίκος όσον τα μοναστήρια του Μεσαιώνος. Η θέλουσα να έκφυγη των οικογενικῶν δεσμών άντι να γίνη suffragett εισήρχετο εις το μοναστήριον και έγίνετο μοναχή ήγουμένη "Άλλως κατά την εποχήν εκείνην ή μοναχή είνε ήμισυ ο τύπος της έγκαρτερήσεως και ή έμψύχως της άτακτα ήτσεως, άλλ' ως έπί το πολῦ πάν τοδναντίον. Η μοναχή της εκσχής εκείνης ήτο γυνή μεγάλου γένους, ισχυρά τον χαρακτήρα και ανεξάρτητος τας ιδέας ήτις έχειραφετεΐτο των κοινῶν νόμων.

Εν Αγγλία και Γερμανία ή ήγουμένη ήτο ή πολιτική τῶ όντι γυνή των χρόνων της. Είχε τον τίτλον της βαρώνης και κατείχεν άπεράντους κτήσεις ως άμέσως άπο του βσιλέως παρελάμβανε. Απήλαυε των ύπό το όνομα Bann έξαιρετικῶν δικαιωμάτων του γερμανικού δικαίου και ήδύνατο να συμβολη εις τον έκστρατεύοντα βασιλικόν στρατόν δια των ιδίων της δουλοπαροίκων. Προσεκαλείτο εις το Reichstag και διετήρει στενάς μετά της αύτης σχέσεις. Εάν δέ ο έρωσ δέν άπεκλείετο, δέν άπερρόφα και όλόκληρον τον βίον της, άλλως συνέβαινεν έστιν διε να εισέλθη εις έν και το αυτό μοναστήριον εν άνδρόγυνον, αλλά δέν συναντώντο ως σύζυγοι παρά μόνον κατά τας ιερός συνάξεις.

Των μικτών τούτων κοινωβίων ούχι σπανίως κρίσταβο ήγουμένη, έχουσα εν τοιούτη περιπτώσει λίαν εκτεταμένα δικαιώματα, την κανονικήν άδειαν να έξομολογή και δυναμένη τυχούσης περιστάσεως, να άφορίζη.

Η ΜΑΓΕΙΡΙΚΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

[Φυγητά, Γλυκύσματα, 'Επιδόρπια]

Γλώσσα εις τὸ πιάτο.

Ἀφοῦ τῆς ἐτοιμάσωμε καλὰ δηλ. τὰς καθα-
ρίσωμεν, βάζομεν ἕνα κομμάτ. βούτυρο δουλε-
μένο μὲ ἀλευρί εἰς ἕνα πιάτο χάλκινο, γανωμένο
μὲ λεπτὰ χόρτκ κρομμύδια λεπτοκομμένα μχ-
νιτάρια ἄλας καὶ πιπέρι. Θέτομεν τὴν γλώσσα
καὶ τὰ σκεπάζομεν μὲ τριμμένο ψωμί τὸ ὅποσον
βρέχομεν μὲ ἄσπρο κρασί καὶ μιὰ χουλιαριὰ
ζουμί, τὸ ἔφινομεν νὰ ψηθῇ δὲ εἰς σιγανὴ φωτιά.

Μανιτάρια εἰς κάσσαν.

Ἐφλουδίζομεν τὰ μανιτάρια καὶ τὰ κόπτω-
μεν ἔπειτα εἰς μίαν κάσσαν χάρτινην καλοβου-
τυρωμένην μὲ ἕνα κομμάτι βούτυρο, μαϊδανὸ
κρομμύδι κομμένο, ἄλας καὶ πιπέρι, τὰ ψήνω-
μεν μὲ σιγανὴν φωτιὰ καὶ σερβίρομεν εἰς τὴν
κάσσαν.

Περιστέρια ψητά.

Παίρνομεν 4 περιστέρια καὶ ἀφοῦ τὰ παστρέ-
ψωμεν, τὰ καψαλίζομε περνοῦμεν τὰ ἐντόσθια
των κατόπιν δὲ τὰ πλένομεν καὶ τὰ ράπτομεν
μὲ σπάγγο. Σκεπάζομεν μὲ φέτας λαρδί τὰς ὀ-
ποίας δένομε, κατόπιν τὰ βάζομε μέσθ εἰς μίαν
κατσρόλαν ὅπου τὰ βρέχομεν μὲ ὀλίγο βού-
τυρο καὶ τὰ κουπνίζομεν μὲ ἄλας ἐν τέταρτον
πρό τοι φαγητοῦ, βάζομεν τὴν κατσρόλαν εἰς
τὸν φούρνον καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν βρέχομεν
τὰ περιστέρια μὲ τὸ βούτυρό των. Ἄμα ψηθοῦν
καὶ εἶνε ἔτοιμον τὰ στραγγίζομεν, τὰ κόπτο-
μεν εἰς τὴν μέση καὶ ἀφοῦ βγάλωμεν τοὺς
σπάγγους, τὰ σερβίρωμεν μὲ πράσινα ὀλίγηκρα.

Παγωτὸν κρέμα μὲ τίον.

Βάζομεν νὰ βράσῃ 75 δράμια νερὸ καὶ ἄμα
βράσῃ ρίπτομεν καὶ 8 δράμια τείου, τὸ ἀφίνο-
μέν 10 λεπτὰ νὰ πάρῃ τὸ νερὸ οὐσίαν τοῦ τείου
καὶ κατόπιν τὸ περνοῦμεν ἀπὸ μίαν πετσέτσιν
εἰς τὸ κζζάνι ποῦ ἔχομε δουλεμένο 150 δρά-
μια ζάχαρι μὲ δέκα κροκιδία αὐγῶν. Προσθέ-
τομεν μιὰ ὀκτῆ γάλα καὶ κτυπῶμεν μὲ τὸ σύρμα
καὶ ἄ, κατόπιν βράζομε τὴν κρέμα ὅπως συνή-
θως καὶ παγώνομεν εἰς τὴν γλασιέραν.

Μαγιονέζα

Πέρνομεν δύο κροκιάδια αὐγῶν ἄλας πιπέρι
καὶ μουστάρδα, τὰ ἀνακατώνομεν καλὰ, ρίπτο-
μεν σιγά-σιγά λάδι, καὶ ἔπειτα λεμόνι. ὅσον θέ-

λομεν νὰ γίνῃ περισσότερο. Εἶνε καλὴ διὰ ψάρι
κρύο καὶ κρύα πουλερικά.

Ἀφρογλύκισμα.

Κτυποῦμεν 12 ἀσπράδια αὐγῶν μὲ 60 δρά-
μια ψιλὴ ζάχαρι καὶ ὀλίγη μυρωδιά. Κάμνομεν
ἔπειτα μὲ χαρτί μικρὰς κκοίτσες, τὰς γεμίζομεν
ἕως τὴν μέση μὲ τὸ μίγμα τὸ ὅποσον ἐκάμαμεν
καὶ βάζομεν νὰ ψηθοῦν εἰς μέτριον φούρνο.

Παγωτὸ ροδάκινο

Βράζομεν ἕνα σιρόπι μὲ βανίλλια καὶ τὸ
κάμνομεν 30 βαθμούς. Ἀφ' οὗ κρυώσῃ προσθέ-
τομε 1)2 ὀκτῆ ροδάκινα γενωμένα καὶ περασ-
μένα ἀπὸ τραχηλιά, Στίβομεν τὸ ζουμί δύο πορ-
τοκαλλίων διὰ νὰ δώσωμεν ροδακίνου χρῶμα,
ἄμα ἔχῃ 30 βαθμούς καὶ κατόπιν τὸ σερβίρομεν
εἰς τὴν γλασιέραν νὰ παγώσῃ.

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

— Ἡ φιλικὴ φωνὴ εἶναι γλυκεῖα διὰ τὸν ὑπο-
φέροντα.

(L. Noel.)

— Ὁ ἀνόητος εἶναι πάντοτε εὐχαριστημένος ἀπὸ
τὴν ἑαυτὸν του, τὴν περιουσίαν του καὶ τὴν ἀ-
ξίαν του

(De Segur)

— Ὁ δικηγόρος εἶναι ἔμπορος φράσεων κατα-
σκευστὴς παραδοξῶν.

Mme De Gir

Ἔολος ὁ βίος συνίσταται εἰς περιπλανήσεις περιῆ
τοῦ ἰαφου.

Chteanb)

— Δυστυχῆς ὁ μὴ ἔχων πλέον πόθους.

(Rousseau)

— Οἱ ἄνδρες φθονοῦσι τὸ πνεῦμα ἔσον αἱ γυ-
ναῖκες τὴν καλλονὴν.

(Κονδιγιάν.)

— Ὁ μὴ μεριμνῶν περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ζωῆς
εἶναι κύριος τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων.

(Σενέκας)

— Ἡ ἐπιστήμη, εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ὁ
ἥλιος εἰς τὴν ζωὴν.

(E. Ζιραρδὸν)